

nous horitzons

Número 45-46 — Juliol-agost-setembre de 1978

Poders locals: comunistes i gestió pública
Jordi Borja

**L'eurocomunisme i l'actual etapa d'acumulació
de forces**
Joaquim Sempere

**Una expressió equívoca de les relacions
partit-sindicat**
Jaime Aznar

La lluita ecològica és profundament revolucionària
Laura Tremosa

L'acció política a les capes professionals
Joan Gay

El sector privat i la despesa sanitària de la S. S.
Carme Sans

**Primeres bases per democratitzar
l'economia catalana**
Enric Cerdà

Director periodista:	Andreu Claret
Director responsable:	Joaquim Sempere
Consell de redacció:	Roser Argemí Jordi Borja Francesc de Carreras Andreu Claret Joan Gay Jordi Guiu Joaquim Horta Antoni Lucchetti Ignasi Riera Joaquim Sempere Laura Tremosa Francesc Vallverdú Jordi Vives
Administració:	Antoni Segarra
Consell assessor:	Pere Ardiaca Ricard Boix Maria Dolors Calvet Alfons C. Comín Xavier Folch Josep Lluís López Bulla Joan Ramos Camarero Rafael Ribó Enric Solé Jordi Solé Tura
Secretari de redacció:	R. Bru
Disseny:	Loni Geest i Tone Hoverstad
Edita:	PSUC
Redacció i administració:	Vallespir, 171 - Barcelona-14 Tel. 321 21 54
Producció:	Fotografia Industrial Rodríguez Gran Vial, 9 Montornés del Vallès (Barcelona)
Preu de l'exemplar:	75 ptes.
Subscripció per 12 números:	900 ptes. Estranger: 1.400 ptes.
Publicació mensual	

nous horitzons

Número 45-46. Juliol-agost-setembre de 1978

**Construcció de la democràcia i poders locals: Els comunistes
i la gestió pública**

Jordi Borja
Pàg. 3

Bolonya 1977. Com governen els comunistes

Entrevista amb R. Zangheri
Pàg. 28

L'eurocomunisme i l'actual etapa d'acumulació de forces

Joaquim Sempere
Pàg. 40

Del maig del 68 a l'eurocomunisme

Josep M.^a Colomer
Pàg. 55

Els comunistes barcelonins davant la invasió de Txecoslovàquia

Miguel Núñez
Pàg. 63

Una expressió equívoca de les relacions partit-sindicat

Jaime Aznar
Pàg. 69

La lluita ecològica és profundament revolucionària

Laura Tremosa
Pàg. 80

L'acció política a les capes professionals

Joan Gay
Pàg. 85

**Incidència del sector privat en la formació de la despesa sanitària
de la S. S.**

Carme Sans
Pàg. 92

Primeres bases per democratitzar l'economia catalana

Enric Cerdà
Pàg. 109

DE MES A MES

Francesc Vallverdú
Pàg. 121

DOCUMENTS

Cartes entre A. Carpentier i Fidel Castro

Pàg. 123

LLIBRES

Col·lecció «Eurocomunismo, Socialismo en Libertad»

Pàg. 125

PRESENTACIÓ

El present número correspon als mesos de juliol, agost i setembre de 1978. És un número d'extensió doble, a fi de complir el compromís de treure 10 números l'any. Degut a la duplicació del volum, el preu és també el doble.

El número comprèn: dos treballs sobre el paper dels comunistes en l'administració local, significatius de cara a les properes eleccions municipals; dos de reflexió teòrica sobre el tema, sempre actual, de l'eurocomunisme, un dels quals es vincula a l'herència del maig francès, del qual es compleixen ara 10 anys; també fa deu anys de la invasió de Txecoslovàquia, que és rememorada amb una nota de Miguel Núñez sobre la reacció dels comunistes barcelonins davant del fet.

El número inclou també una breu reflexió teòrica sobre la importància de la lluita ecològica en el combat pel socialisme; una reflexió sobre la pràctica social i política dels professionals i intel·lectuals, i dos articles econòmics: una anàlisi molt documentada de la despesa sanitària de la Seguretat Social, problema avui ben actual, i unes propostes generals per democratitzar l'economia catalana, obra dels economistes de la Comissió econòmica del PSUC (signada amb el pseudònim col·lectiu d'«Enric Cerdà»). Finalment, les seccions habituals «De mes a mes», «Documents» i «Llibres».

Construcció de la democràcia i poders locals: Els comunistes i la gestió pública

Jordi Borja

I. Una oportunitat històrica per a l'esquerra

Els períodes històrics en els quals es constitueixen les principals institucions d'un sistema polític són poc freqüents i relativament breus. Aquestes institucions seran més sòlides com més acceptades siguin per la majoria del cos social i seran més avançades en la mesura que permetin millor la inserció de les classes treballadores en la vida de l'Estat. Encara que es donin importants limitacions (poders fàctics interns i externs, canvi des de la legalitat del sistema dictatorial anterior, direcció de la política de govern per part de sectors conservadors procedents d'aquest mateix sistema, etc.) les possibilitats de construir institucions sòlides i avançades existeixen. És el moment en què l'esquerra política ha d'actuar com a força constituent.

Això significa un canvi de perspectiva important. Els partits d'esquerra, especialment els comunistes, han estat sempre, des de fa 40 anys, *fora i contra* l'Estat. Ara estem *dins* de l'Estat i hem de contribuir a consolidar-lo i a fer avançar la seva construcció democràtica.

És evident que no es tracta del mateix Estat, i que l'actual recolza sobre unes bases de representativitat i llibertats que no existien abans. Però també és cert que l'Estat democràtic no neix en el buit sinó enmig d'unes institucions forjades pel franquisme (i abans per la Restauració), el centralisme econòmic, el caciquisme i la utilització patrimonial dels aparells polítics per part de les oligarquies econòmiques i socials. L'«exterioritat» de l'esquerra respecte a l'Estat durant tota la

història de l'Espanya moderna (llevat de períodes molt breus) és una prova convincent tant del caràcter històricament no democràtic de l'Estat com de la marginació social i política de les classes populars.

Però ara la situació ha canviat. L'esquerra pot influir decisivament en la construcció de les institucions i els treballadors i sectors populars en general disposen d'un nivell d'organització social apreciable. Aquesta influència s'ha de traduir en la creació d'unes institucions, lleis i hàbits de govern profundament democràtics i en l'obtenció de canvis socials, econòmics i culturals, favorables al conjunt de la collectivitat i especialment a les classes treballadores.

Els poders locals o municipals tenen en aquest sentit una importància especial. Són les peces de l'edifici de l'Estat més accessibles, més properes als ciutadans. Si són democràtics, la democràcia pren un caràcter concret, material, quotidià per a tothom. Són institucions més sensibles a les exigències socials, als moviments populars i els partits d'esquerra hi poden arribar més fàcilment.

En un període constituent poden jugar un paper important en la democratització del conjunt de la vida política, posant de manifest una concepció descentralitzada i participativa de l'Estat i proporcionant una base ramificada i representativa a les autonomies. Tot i que les competències i recursos dels poders municipals són molt insuficients, tenen una capacitat de gestió i transformació socials molt importants per a la vida dels ciutadans.

Com s'ha dit moltes vegades la democràcia municipal és una escola bàsica per a l'educació política de tots, que pot servir per al desenvolupament de la participació, de la vida associativa i dels valors solidaris, o per als fins contraris.

II. Una política de govern per crear municipis democràtics

El problema no és senzill. Els ajuntaments heretats no són una simple superestructura del franquisme, o sigui, el conjunt de *regidors* i *alcaldes* que seran substituïts en les eleccions municipals. Com en un iceberg allò que no es veu és el que té més volum. Els ajuntaments tenen un *funcionariat* organitzat en «Cuerpos Nacionales» i d'«Administración Local», regulat per una legislació centralista i una pràctica burocràtica, i que

depèn d'òrgans polítics de poca capacitat, acostumats a tenir poca iniciativa i cap contacte amb els ciutadans. Aquests cossos, d'organització rígida i escassa eficàcia, en els quals abunden la corruptela i els petits privilegis, s'han de transformar per tal de servir als futurs ajuntaments.

Però els problemes que ens trobem per començar a treballar no acaben aquí.

Els municipis disposen de *recursos* molt insuficients i, tot i que la legislació vigent els reconeix una àmplia capacitat d'actuació (Ley de Régimen Local, LRL, art. 101, 1955), la major part de les seves competències han estat assumides per l'Administració Central a través dels seus òrgans perifèrics.

En realitat la legislació i l'administració de la Dictadura van recollir i agreujar uns models centralistes, uniformistes i autoritaris que venien de molt lluny: prepotència de la figura del governador civil des de la seva creació (1833), llei municipal de la Restauració (1887), etc. Per trencar aquesta atapeïda xarxa de lleis, hàbits i interessos cal que les forces democràtiques i d'esquerra tinguin *posicions de govern* i això vol dir *presència* suficient en els òrgans representatius i *iniciativa legal* (Constitució, traspàs de competències del Ministeri de l'Interior-Direcció General d'Administració Local als organismes autonòmics, nova Llei de Bases Municipal i les lleis [a les Autonomies] i els reglaments conseqüents, etc.). A partir d'ara no n'hi haurà prou amb la crítica o denúncia del que hi ha i les propostes de caràcter polític-ideològic en forma d'«alternatives». Les transformacions s'hauran d'ajustar a uns factors de *representativitat*, derivada de les eleccions, i de *legalitat*, derivada de les lleis vigents i, en primer lloc, de la Constitució (1).

Per fer aquesta *política de govern i de canvi institucional* haurem de superar no solament els obstacles explicables pels interessos conservadors i la inèrcia administrativa, sinó també

(1) «La Constitución garantiza la autonomía de los municipios... Su gobierno y administración corresponde a sus respectivos Ayuntamientos, integrados por los Alcaldes y Concejales. Los Concejales serán elegidos por los vecinos del municipio mediante sufragio universal igual, libre, directo y secreto... Los Alcaldes serán elegidos por los Concejales o por los vecinos.» Art. 134.

Els principis bàsics de la democràcia legal, la plena representativitat i l'autonomia queden constitucionalment reconeguts i exigeixen la modificació immediata de totes les normes que els contradiguin, un cop ja promulgada la Constitució.

altres que provenen de nosaltres mateixos. A Espanya l'esquerra no té experiència de govern, ni general, ni local. El nostre coneixement de les institucions és molt rudimentari i extern, la nostra base teòrica marxista ha estat més una ideologia «contra l'Estat» que una teoria per comprendre l'Estat democràtic, d'altra banda absent de la nostra història. La nostra reflexió teòrica sobre les institucions democràtiques comença al mateix temps que comencem a construir-les.

Però a més cal no oblidar que la vida municipal ha d'assegurar un conjunt de serveis a tots els ciutadans cada dia, que la maquinària dels ajuntaments és complexa i per malament que funcioni no pot deixar de fer-ho, que les necessitats de la vida urbana (forma de vida de la gran majoria) no poden deixar de ser ateses ni un sol moment. És a dir, que no es pot paralitzar la *Gestió* en funció del canvi, o millor dit, que s'hauran de fer els canvis a través de la gestió municipal, a partir de les lleis, els reglaments, els recursos, les competències i els funcionaris d'avui. I no solament s'haurà d'assegurar la gestió municipal normal, sinó que s'haurà de respondre a unes demandes acumulades i a uns problemes provocats per molts anys de mal govern. Un canvi democràtic es manifesta també per una gran explosió de les expectatives socials. Les classes populars esperaran justificadament que la democràcia municipal els resoldrà de seguida molts problemes. Els comunistes ja no en tindran prou de ser al davant de les reivindicacions (per exemple, falten escoles). Hauran d'aprendre a donar respostes positives (per exemple, trobar el terreny, gestionar la construcció de l'escola amb el MEC, etc.).

Això no vol dir que el partit hagi de ser només partit de govern, només partit de les institucions. No, ha de ser un partit *de govern i de lluita*, tant en la vida social com en les institucions. D'aquesta manera, dins el moviment popular i ciutadà, ha de jugar un paper de mobilització, de lluita, però al mateix temps, ha de procurar conèixer i explicar la situació i les possibilitats reals, i proposar solucions constructives concretes. Dins de les institucions, no ha de limitar-se a la gestió, sinó que també ha de contribuir a l'organització i mobilitzacions socials tant per conèixer i transformar la vida municipal com per fer pressió enfront de l'Estat central. Sense oblidar, però, que cal enfortir la gestió i resoldre pràcticament els problemes i les necessitats de cada dia.

III. Què poden fer els ajuntaments? (2)

Gairebé tot i gairebé res. La llei els permet totes les obres i serveis que tinguin com a fi «el foment dels interessos i la satisfacció de les necessitats generals i de les aspiracions ideals de la comunitat municipal» (LRL, art. 101).

Però hi ha moltes limitacions a la seva actuació. De vegades gairebé insuperables. Veiem les principals, tal com s'han donat fins ara.

1) *Les competències específiques*, que són obligacions dels ajuntaments, són força reduïdes i es refereixen quasi totes a la prestació de serveis i a la realització i manteniment d'equipaments: proveïment d'aigües, brossa, cementiris, mercats, obres d'urbanització de carrers i places, transport públic, inspecció higiènica d'aliments i begudes, manteniment d'infraestructures com ara el servei de clavagueres, l'enllumenat... L'única competència que permet dur a terme una política global i articulada és la de planificació i gestió urbanística.

Però les corporacions locals no tenen pràcticament poders per actuar sobre la *base productiva de la ciutat* (les empreses públiques o privades) ni tampoc per incidir en la *política econòmico-financera* de l'Estat (per exemple, sobre les entitats de crèdit). És a dir, que tenen competències «socials» (per tant, costoses i amb poques contrapartides econòmiques directes), i gairebé sempre es veuen obligades a actuar «a posteriori», ja que no poden intervenir sobre la iniciativa dels agents econòmics motors del desenvolupament urbà (únicament a través de l'urbanisme).

2) L'Administració central, a través de la seva organització perifèrica (govern civil i delegacions ministerials) i d'organismes especials (INUR i *Instituto Nacional de la Vivienda*, INP, IRYDA, etc.), «buida» de contingut les competències municipals.

(2) La Constitució, a l'article 136 diu que: «Las Haciendas locales deberán disponer de los medios suficientes para el desempeño de las funciones que la ley atribuye a las Corporaciones respectivas...» Però a causa del traspàs de competències de l'Administració local a la central poca cosa es podrà reclamar i fer-se si no s'aconsegueixen unes competències específiques, exclusives i decisòries. Per una anàlisi històrica de la crisi del poder municipal vegeu M. Retortillo, Argullol i d'altres, *Descentralización administrativa y organización política*, 1973, Alfaguara, vol. II, i més recentment, J. García Fernández, *El Municipio en la Historia del Estado español*, CEUMT, Manual de Formación Municipal, 1978, una versió més estesa del qual es publicarà com a llibre a Siglo XXI a finals d'any.

Igualment, una sèrie de serveis que teòricament són compartits, com ara habitatge, sanitat, ensenyament, etc., a la pràctica són quasi totalment controlats per l'Administració central, i el municipi no té cap possibilitat d'incidència eficaça sobre la política als organismes centrals.

3) *L'escassetat de recursos* (3). Els municipis disposen de no gaire més del 10 % dels fons públics i de menys del 4 % de la renda nacional. Tenint en compte el baix nivell de la inversió social i el ràpid creixement de les àrees urbanes, els dèficits acumulats són enormes; per exemple, a la comarca de Barcelona es necessitarien 64.000 ptes. per hab./any, de les quals 30.000 almenys corresponen a necessitats que *han* de ser cobertes pels ajuntaments. Encara que incloquem pressupostos especials i extraordinaris (o sigui, crèdits), qual-sevol municipi d'aquesta comarca difícilment arribarà a les 7.000 o 8.000 ptes. hab./any. Els pressupostos rutinaris actuals se'n van gairebé totalment (70 o 80 %) en personal, manteniment i serveis bàsics. La càrrega financera (interessos i amortitzacions) pot assolir el 20 %. És a dir, que ens queda un 10 % per a inversió, i sovint menys.

La complicació i la mala qualitat dels impostos «locals» i la insuficiència de la participació en els impostos estatals (molts dels quals haurien de revertir sobre les corporacions locals o, si més no, l'execució de la recaptació), expliquen la insuficiència dels ingressos, fet que s'agreuja per la desigualtat d'ingressos entre els municipis. Aquestes limitacions de la gestió municipal, hauran de començar a superar-se en el nou marc polític (Constitució, Autonomies, Reforma Fiscal, etcètera).

4) *Els hàbits de malversació, corrupció i mal funcionament*. No cal allargar-se sobre aquesta qüestió. El problema principal rau no tant en la deshonestedat, sovint flagrant, d'alguns càrrecs polítics o administratius, sinó més aviat en el pèssim funcionament del sistema i en la preponderància d'interessos particulars de tot tipus. Un ajuntament democràtic haurà de sanejar la gestió revisant el funcionament dels diferents serveis i organismes municipals i els expedients de concessió o contractació de serveis i obres amb empreses privades. S'haurà de practicar una política d'*austeritat* i es-

(3) Vegeu: Butlletí del CEUMT, n.º 5: *Gestión e Inversión Pública de la Administración Local* (Estudios de J. Clusa y M. Herce); *La Rambla: ¿Qué pueden hacer los Ayuntamientos?* (1977) en català i castellà.

tablir uns programes d'actuació amb prioritats socials i territorials clares i justificades. S'haurà de racionalitzar el funcionament intern dels departaments i serveis municipals, fer estudis de costos-beneficis i, en general, fer funcionar l'ajuntament com una empresa productiva, eliminant parasitismes i corrupteles (en alguns casos caldrà fer auditories).

A la creació d'aquests hàbits negatius han contribuït diferents factors: la incapacitat i escassa dedicació de la direcció política (alcaldes i regidors); la rígida compartimentació burocràtica del funcionariat; la irresponsabilitat pública de tots, en la mesura que no hi havia mecanismes de control ni d'elecció reals, ni una oposició vàlida; les competències residuals de l'ajuntament i la comoditat que suposava el fet de deixar que fossin dutes a terme per organismes autònoms o empreses privades; la forta vinculació entre una part del personal polític i administratiu i els grups econòmics dominants en el mercat urbà; la no introducció de mètodes moderns d'organització i previsió en la gestió administrativa (per exemple, la falta de tradició d'una planificació, la inexistència de departaments de programació en la majoria d'ajuntaments, o simplement la mala informació estadística de base).

Alguns d'aquests hàbits i deficiències podran ser fàcilment superats per uns ajuntaments escollits democràticament, que suposaran l'entrada de saba nova i honesta i que estaran obligats a actuar de forma eficaç i transparent d'acord amb les altes expectatives socials. Però no s'han de simplificar les dificultats: reformar l'administració i sanejar la gestió són empreses complexes que no es podran resoldre de cop.

5) *L'«uniformisme» administratiu i la inadequació de les estructures locals, enfront de les realitats territorials.* L'«uniformisme» administratiu, que ve del segle passat, ha imposat el mateix motlle a realitats diverses. Hi ha municipis amb milions d'habitants i altres que no arriben a 50 persones. Els petits municipis no disposen de potencial democràtic ni capacitat financera i tècnica suficients per mantenir molts dels serveis, i les solucions, a més de tardanes, han estat insuficients, autoritàries i de caire centralista (agrupacions forçoses de petits municipis, serveis d'inspecció i assessorament provincials).

Les àrees metropolitanes no han disposat d'organismes eficaços de planificació, coordinació de serveis i redistribució d'ingressos i quan s'han creat, massa tard, han agreujat el centralisme a favor del govern (Coplaco a Madrid), o de l'a-

juntament més fort (Corporació Metropolitana de Barcelona).

Correlatiu amb l'«uniformisme» hi ha la forta dependència que tenen les corporacions locals respecte a l'administració del govern central, que té el poder de direcció del conjunt de la seva activitat, el poder d'inspecció i assessorament, el de suspensió dels acords (el governador civil), el d'autorització o aprovació dels actes i acords més importants (pressupostos, el delegat d'Hisenda; plans d'urbanisme, les comissions provincials), el de suspensió i renovació d'autoritats, i el de reglamentació de la funció pública (tant dels funcionaris estatals com dels locals) (4).

Sobre aquest punt és decisiva la posada en marxa de les autonomies, que tenen capacitat per crear noves entitats territorials (segons la Constitució) i que hauran de rebre gran part de les actuals competències d'administració local, que avui romanen encara en mans del govern central (5).

L'autonomia dels municipis s'ha de concretar en competències específiques i exclusives, en capacitat de decisió, en el fet de disposar de recursos suficients i també en el reconeixement de la seva capacitat d'autoorganització, mitjançant la possibilitat de dotar-se d'una *Carta Municipal*. Un altre mitjà per superar alguns dels problemes citats és el de la lliure *mancomunitat* de municipis i el de la *institucionalització de la comarca* com entitat coordinadora de municipis.

Tornant a la pregunta inicial: Què poden fer els ajuntaments? Podem donar d'entrada unes primeres respostes.

Primer, els ajuntaments no ho poden fer tot. És a dir, no poden resoldre el conjunt dels problemes socials, urbans, etc. Els moviments populars i ciutadans, durant aquests darrers anys, han adreçat les seves demandes a l'ajuntament (cosa molt lògica, ja que era l'únic interlocutor polític que tenien),

(4) Vegeu a més de les obres de J. García Fernández i M. Retortillo i altres (*op. cit.*), García Enterría, *La Administración española*, Alianza Editorial, 1973; Luis Morell, *Estructuras locales y ordenación del espacio*, IEAL, 1972. L'informe *La realidad sociográfica de los municipios españoles*, de Rafael Rubio, a *Documentación Social: Ayuntamientos Democráticos 1978*, és fàcilment accessible. Per al manual del CEUMT (*op. cit.*), Carmen Gavira i Luis Morell han preparat un estudi sobre aquesta qüestió. Sobre els municipis petits, vegeu el dossier de «Treball» del 28-7-78.

(5) Joan Prats, *Administració local i restabliment provisional de la Generalitat* (Taula de Canvi, 8-9, 1978). Del mateix autor: *Autonomía de los municipios y sus relaciones con la Administración* (en *Documentación Social, op. cit.*). Vegeu també CEUMT, Butlletí n.º 4, *Estudi sobre els traspassos de competències*, de M. Tarragó.

però aquest no els les pot resoldre totes; n'hi ha que són de la seva competència, però n'hi ha que no. Els mitjans són escassos i s'han d'establir prioritats.

Segon, els ajuntaments han d'ocupar-se, això sí, de tot allò que afecta les condicions de vida dels ciutadans. En uns casos els caldrà assumir noves competències, en altres coordinar i impulsar l'activitat d'altres agents (públics i privats). I també de vegades s'hauran de convertir en subjecte reivindicatiu enfront del govern central i contribuir a la mobilització social.

Tercer, hi ha pocs diners, i els problemes acumulats són molts, però això no condemna a la impotència. Eliminar el malbaratament i la corrupció, exigir i remunerar la dedicació del personal polític, crear una moral de treball i de servei públic entre els funcionaris, establir forts lligams entre l'Administració i els ciutadans, per tal de recollir no solament les seves propostes sinó també la seva cooperació, etc., són alguns mitjans capaços de multiplicar els recursos econòmics i humans. Potser una de les primeres coses a fer en un ajuntament és buscar diners per a tot allò que és urgent (mitjançant partides no gastades, posar al dia certes bases impositives per augmentar els ingressos, establir moratòries llargues per tal de disminuir la càrrega financera, etc.), i també buscar iniciatives que siguin socialment necessàries i tinguin d'entrada un cost baix per al municipi.

Quart, la legalitat existent té moltes limitacions, però també ofereix possibilitats. La innovació legal i absoluta és difícil i llarga. Per a la gestió immediata i, fins i tot per canviar els hàbits, haurem de partir dels preceptes legals, que anirem canviant a poc a poc. Per exemple, la descentralització. De moment és més eficaç aprofitar la divisió en Districtes i la figura de les Juntes de Districte en els llocs on existeixen, que crear-ne de noves. Això no impedeix que es pugui dividir algun districte en dos, o en tres, i crear un Consell de Districte consultor de la Junta, amb representants de totes les entitats i associacions.

Cinquè, la legalitat política dels nous ajuntaments els pot donar una força molt superior a la reconeguda per les lleis i hàbits del sistema anterior, i unes possibilitats més grans que les derivades de les seves competències i recursos. Aquest suplement de capacitat i autoritat pot servir a curt termini per trencar dependències (respecte al govern central), per sanejar les relacions amb les empreses privades (la qual cosa no vol dir el trencament, ja que no necessàriament han de

deixar de complir els contractes o realitzar deficientment els serveis en concessió), per crear mecanismes de participació democràtica dels ciutadans, per engegar plans d'urgència i per aconseguir la necessària col·laboració tant dels agents públics com privats.

IV. Uns ajuntaments elegits

És el primer pas per a la democratització de la vida municipal. De la mateixa manera que el 1939 es donà el pas contrari. Durant aquests quaranta anys s'ha desposseït els ajuntaments de la seva *representativitat*, en nom de la democràcia orgànica i en benefici de les oligarquies locals; se'ls ha desposseït de la seva *autonomia* per mantenir-los sotmesos a una rígida tutela per part de l'administració central; se'ls ha desposseït de les seves *competències* en benefici d'òrgans sectorials centralitzats [delegacions ministerials].

L'elecció dels ajuntaments és el primer pas per retornar els municipis als ciutadans i a més és el que els concedeix la força política, la legitimitat necessària, per recuperar la seva autonomia i les seves competències.

El fet de ser electius i representatius és el que permet caracteritzar els ajuntaments com organismes *polítics* (6). L'ajuntament no representatiu del sistema anterior es «justificava» per la seva condició d'ens administratiu, és a dir, que no podia tenir opinions pròpies en funció de criteris polítics i socials, sinó només assegurar una gestió dins un marc polític

(6) Cal recordar que el sistema polític anterior, tot i que feia una retòrica exaltació del municipi, mai no admeté l'*elecció directa* dels Ajuntaments. Mentre Franco vivia els alcaldes sempre van ser nomenats a dit pel Cap d'Estat (Madrid i Barcelona) o pel Ministeri de la Governació o el Governador Civil.

Els regidors, en primera fase, també havien de ser nomenats preferentment entre persones que fossin membres de les Cambres Agràries o de Comerç i la Indústria o que fossin els contribuents més forts de la localitat i sempre molt addictes al «Alzamiento».

Després van ser pseudo-elegits a través dels «tercios»; és a dir un terç pel delegat sindical, un altre pel governador civil i el terç familiar entre els candidats acceptats pel Governador i votats pels caps de família. En un text, que és una vertadera peça d'antologia, el qui va ser durant molts anys Secretari General de l'Ajuntament de Barcelona, J. I. Bermejo Gironés, justifica la «democràcia orgànica» de la manera següent: «En nuestra coetaneidad, como empalmando con el grave pronóstico orteguiano, adverbador original y penetrante de las masas en rebelión, denuncia

i legal que predeterminava unes opcions i en el si del qual es prenen totes les decisions polítiques. L'ajuntament «no polític» del sistema anterior, considerat idealment com «Entidad Natural» i a la pràctica com un ens administratiu disminuït, era de fet un organisme *dependent*. Un ajuntament polític és aquell que, dins un marc limitat però específic, pot prendre decisions, aplicar programes, en funció de les forces socials i polítiques majoritàries. Hi ha una relació recíproca molt directa entre les autonomies locals, les llibertats personals i la capacitat de canvi social (7).

L'ajuntament, com agent polític local, no ha de ser necessàriament una institució tancada en la seva petita parcel·la de poder i de competències «pròpies» i «garantides» que procura viure al marge de l'Estat.

En la nostra societat urbana i industrial això és impossible. El localisme o «esperit de campanari», porta a la més absoluta impotència, perquè les decisions que es prenen a nivell supramunicipal condicionen totalment la gestió municipal. Per això un ajuntament polític no solament ha de ser un organisme capaç d'assegurar la gestió municipal amb una certa autonomia, sinó que també ha de ser un instrument d'intervenció de les forces socials o locals sobre el conjunt de l'Estat (8). Aquesta intervenció es pot dur a terme per mitjà de la coordinació o cooperació entre municipis (en el marc comarcal, a través dels òrgans autonòmics, per mitjà d'associacions d'ajuntaments, fins i tot de nivell estatal) i, sobretot, a través dels partits polítics.

Els partits actuen de mitjancers entre la societat i l'Estat a tots els nivells i, en aquest sentit, asseguren d'una banda la defensa i generalització dels interessos locals, i d'altra banda la presència de projectes globals en el marc local. És a

Madanaga que el sufragio universal directo no corresponde a la naturaleza social, ni es el más representativo, porque se funda en la masa, que no puede consultarse, ya que sólo es "una hembra colectiva, ruda y primitiva que anhela al macho" y que no asciende a pueblo hasta que se organiza en instituciones.» (Estudio Preliminar a *Guía del Concejal*, de Greja Molist, Bayer, 1974.) En aquesta concepció és l'Estat el qui ordena la societat i no reconeix ni admet el pluralisme polític i social que s'expressa en partits, sindicats, associacions i que requereix llibertats públiques i eleccions directes.

(7) Tocqueville, *La Democracia en América* (Fondo de Cultura Económica).

(8) Zangheri, *Il Sindaco di Bologna* (1975) i *Bologna 1977* (1978).

dir, els partits polítics resolen l'aparent contradicció entre el caràcter local i immediat de la gestió municipal, i la necessitat de trobar solucions basades en projectes polítics globals que puguin incidir sobre les lleis i les grans decisions econòmico-socials. O, dit d'una altra manera, els problemes locals no tenen solucions simplement locals. Un enfocament localista estret voldria dir que no es vol resoldre els problemes, que es vol conservar les coses tal com són, o bé que es deixa tot el poder de decisió en mans dels aparells centrals de l'administració i dels agents econòmics particulars.

Per això els partits polítics són els protagonistes de les eleccions i de la gestió municipals. La qual cosa no vol dir que la vida política local s'hagi de reduir a la vida dels partits, ni que les diferents opcions polítiques s'hagin de manifestar necessàriament en forma d'enfrontaments d'uns contra els altres. En els municipis petits, a les comarques rurals, l'espai social i polític té moltes zones lliures de la influència i representació dels partits. En aquests casos la cooperació entre els diversos partits, i entre ells i els nuclis locals independents és imprescindible. Però fins i tot a les grans ciutats s'ha d'evitar el fet de presentar les eleccions municipals com una simple competència entre partits, i la gestió municipal com el monopoli d'un d'ells, el que surti guanyador. Els partits recullen aspiracions i projectes presents en la vida social i, per tant, entre els diferents partits hi poden haver tants punts de contradicció com de coincidència.

D'altra banda, cap partit no pot pretendre representar ell sol la gran majoria dels ciutadans, ni resoldre sense col·laboració tota la problemàtica municipal. De fet, l'entesa entre els partits polítics que tenen interessos i ideologies semblants, i la cooperació entre la majoria de govern i les minories d'oposició, són, relativament, més fàcils i més necessàries a nivell municipal que a nivells superiors (9).

El caràcter polític representatiu dels ajuntaments, materialitzat a través del sistema de partits, ajuda a definir el paper que poden jugar en el procés de les eleccions les *entitats i associacions ciutadanes i populars*. Les raons que desaconsellen la seva actuació com a suport de determinades candidatures són, fonamentalment, les següents: a) Representen

(9) Sobre les posicions dels partits polítics de l'esquerra a Espanya, vegeu *Socialistas y Comunistas ante las elecciones municipales*, un dossier excel·lent preparat per F. Herrera i V. Claudin (ZYG, 1978).

interessos locals i/o sectorials, defensen unes necessitats o aspiracions legítimes, però tant les propostes globals com les solucions i la gestió pràctica dels problemes que exposen són aspectes que no els pertocuen directament. b) La seva representativitat social normalment és pluralista des del punt de vista polític i ideològic, i el compromís amb una política de govern determinada provocaria inevitablement la seva ruptura. c) Pel paper que juguen, les associacions i entitats actuen com interlocutors permanents dels òrgans político-administratius, se situen «enfront», per tal de lluitar o cooperar, en defensa d'interessos socials i territorials molt concrets. Situar-se a «l'altra banda», dins de l'Administració, seria un suïcidi en tant que associacions.

Finalment, una breu referència a dos problemes relatius a l'elegibilitat dels ajuntaments. En primer lloc, sobre l'alcalde. El caràcter polític representatiu dels ajuntaments s'oposa al personalisme i presidencialisme vigents fins avui, lògics en un sistema autoritari i centralista (l'alcalde, nomenat pel ministre de l'Interior o pel governador civil, ha estat el mitjà de control més directe sobre les corporacions locals i era convenient que tingués molt més poder que el conjunt de regidors). L'elecció directa de l'alcalde, que el situaria per sobre dels regidors, mantindria aquest caràcter personalista i presidencialista i minvaria la representativitat sòcio-política de l'ajuntament, que només es pot assegurar a través de forces col·lectives i organitzades.

L'altre problema que ens podem plantejar és el de la *revocabilitat* dels elegits. I no és senzill de resoldre.

D'una banda, la revocabilitat és un mecanisme democràtic que facilita la participació dels ciutadans i permet la sanció dels elegits que no compleixen les seves promeses o es manifesten indignes de la confiança que hom havia posat en ells. A més, si l'autoritat governativa o judicial té poder per suspendre o desposseir del seu càrrec els elegits, en determinades circumstàncies (ordre públic, delictes o infraccions greus, incompliment de les obligacions, etc.), sembla lògic que els electors tinguin també aquesta capacitat. Però, d'altra banda, la revocabilitat introdueix un element d'inseguretat jurídica i política, ja que pot ser la causa de campanyes constants que produeixin la desestabilització i el bloqueig de la gestió municipal; també pot fer que molts càrrecs elegits practiquin la demagògia, el gremialisme i la passivitat, per tal de no enfrontar-se amb ningú. És discutible el caire positiu

de la revocabilitat, en aquest període constituent, que requereix canvis i actituds enèrgiques. En qualsevol cas pensem que, si s'estableix la revocabilitat, s'ha de fer de manera que s'especifiquin unes condicions molt precises (gran nombre de persones per poder-la demanar, possibilitat d'exigir-la només en casos molt concrets, etc.), que redueixen al màxim els efectes negatius abans esmentats (10).

V. Algunes propostes concretes de democratització municipal (11)

A tall d'exemple indicarem algunes possibilitats pràctiques, que no s'han d'interpretar com un programa sistemàtic d'actuació.

a) *Sobre els poders de l'alcalde.* En un ajuntament elegit, les forces democràtiques s'han de posar d'acord per eliminar tant com sigui possible el presidencialisme que encara domina la legislació vigent. El Ple i la Comissió Permanent han d'assumir moltes de les facultats dels alcaldes: ordre del dia; possibilitat unilateral de declarar la urgència d'una qüestió o bé de deixar-la sobre la taula; limitació de les intervencions dels regidors per tal que parlin només dos a favor o en contra de cada posició, etc. Altres qüestions més importants, com ara el nomenament dels tinents d'alcalde (no precisat a la llei electoral) i la competència expansiva de l'alcalde (recull totes les competències que no estan específicament fixades a la llei com a corresponents a cap altre òrgan), hauran de correspondre també al Ple o a la Comissió Permanent. L'alcalde

(10) Una de les característiques originals de la Llei municipal de Catalunya del 1934 és que admetia la revocabilitat (vegeu J. Molins i Perdígó, *Taula de Canvi* 2, 1976).

(11) Podeu trobar les propostes del PSUC en els programes i alternatives municipals de les diferents localitats i comarques, presentats a la Festa de «Treball» d'enguany, setembre 1978. Vegeu el Butlletí de la Comissió de Política Municipal i Moviment Popular, n.º 5 (Informe de M. Tarragó). Vegeu també el CEUMT, n.º 5 (Estudi de J. Clusa, *op. cit.*). Del PCE, vegeu l'informe presentat per R. Tamames al IX Congrés, una versió modificada del qual s'inclou al Manual del CEUMT (*op. cit.*). Les propostes d'altres partits catalans es troben a Alternativa Municipal de CDC (Vè. congrés 1978) i Debat 3, Socialistes de Catalunya. Altres propostes que recullen les idees de sectors més radicals del moviment ciutadà es troben a J. Angulo, *Por unos ayuntamientos democráticos* (1976) i a Documentació Social (*op. cit.*).

ha de ser el president del consistori, però no un òrgan a part, i el representant del poder central.

b) *Sobre el Ple, les sessions i els regidors.* El conjunt dels regidors ha de constituir un òrgan deliberant, efectiu i continuat. Les reunions hauran de ser mensuals i no trimestrals (com estableix la LRL actual), a més de les extraordinàries.

S'hauria de revisar la qüestió de la unitat de l'acte (només pot durar una sessió o, a tot estirar, un dia). És molt important la *publicitat* del Ple, perquè els ciutadans puguin conèixer per endavant el seu contingut (això es pot fer a través dels butlletins d'informació municipal, que haurien de proporcionar una informació suficient sobre els temes que es tractaran i tenir una difusió massiva). L'assistència de públic ha de ser materialment possible, i no ha de ser obligatori que els Plens se celebrin en el Saló d'Actes de la Casa Consistorial (per què no en un barri o fins i tot en una fàbrica?). La participació dels regidors a la gestió municipal es pot potenciar a través de les *Comissions Informatives*, que poden, a la pràctica, ampliar la seva competència, per tal d'assumir funcions d'assessorament, de promoció i de gestió. Aquí es planteja un tema delicat, el de la retribució dels regidors; en aquest sentit, la llei actual ofereix poques possibilitats (despeses de viatge i despeses de representació, i a més, indemnitzacions a les capitals de província o ciutats de més de 100.000 habitants), que es poden aprofitar però que resulten totalment insuficients. En un ajuntament democràtic l'alcalde i tots o una part dels regidors han de ser retribuïts i, a més, han de tenir la possibilitat de demanar excedència o reducció de l'horari de treball.

Com recordaven els comentaristes de la Llei Municipal de la República, 1935, si no es fa d'aquesta manera, els càrrecs municipals sempre seran ocupats només per aquells que busquen el lucre personal: «La administración más honrada y más barata es aquella en que cada uno cobra sus servicios», diu un vell adagi castellà (12).

c) *Sobre l'honestetat, dedicació i austeritat dels càrrecs públics.* Després del mal exemple del passat i del descrèdit de la funció pública (que paguen tots els càrrecs públics, siguin culpables o no), tant els polítics com els funcionaris hauran de ser exemple de moralitat i austeritat. Això s'ha de

(12) *Llei municipal comentada* (1936), de Llano i Comoneda.

concretar en unes mesures d'efectes immediats: publicitat de la dedicació i emoluments de cadascú, renúncia a privilegis i comoditats innecessaris (cotxes, banquets), i exigència de contacte amb els ciutadans (el regidor ha de ser accessible per a la gent, tant a les seves oficines com en els mateixos barris, centres de treball, etc., i ha d'estar disposat a assumir les tasques concretes i a retre'n comptes públicament). L'honestedat no solament es mesura per l'absència de corrupció, sinó també per la disposició a escoltar i tractar de donar resposta a les demandes socials, la dedicació i eficàcia en el treball, la reducció dels costos fins el mínim possible i l'eliminació del «clientelisme» o nepotisme.

Pel que fa al *nepotisme*, s'ha d'evitar no solament el de tipus funcional sinó també el de partit. La provisió de càrrecs i places municipals s'haurà de fer a partir de criteris objectius i per concurs públic, i això no ha de servir mai perquè cada partit construeixi el seu vedat particular.

Pel que fa a l'*austeritat*, cal eliminar tant el malbaratament públic com el particular. S'ha de controlar rigorosament quin és el cost de cada departament, de cada activitat i de cada servei. En els ajuntaments actuals les despeses són molt elevades, no solament a causa de la corrupció i de la preponderància d'interessos privats, sinó també per la mala gestió i la negligència. Com va dir una vegada Bettelheim als cubans, a començament dels seixanta, quan es deixa de fer comptes, és el treball i la necessitat humana el que no es compta.

d) *Sobre els funcionaris i empleats municipals*. Tot el que acabem de dir els és aplicable. Només afegirem alguns criteris que poden ajudar a orientar la conducta dels comunistes pel que fa al funcionariat municipal.

S'ha de depurar el sistema, no les persones. Els funcionaris i empleats municipals poden ser els primers interessats a crear un clima de seriositat i treball, capaç de donar un sentit a la seva feina i de fer-los guanyar el reconeixement social. Quan es donin casos de corrupció o ineficàcia molt flagrants, el funcionari ha de ser substituït, si es tracta d'un càrrec executiu o d'importància, independentment de les responsabilitats civils i penals que se li puguin exigir.

S'ha d'evitar el recolzament en un grup concret de funcionaris, contra els altres. La democratització i racionalització de l'administració s'ha de fer amb tota la gent que hi ha, i s'ha de procurar que aquesta gent aportï tota la iniciativa i participació activa que siguin possibles. S'ha d'evitar, o reduir

al mínim possible, el nomenament de càrrecs de confiança de l'equip de govern municipal, que donaran entrada a persones alienes a l'administració.

Es farà pública la nòmina i l'organigrama de l'ajuntament, i s'hi especificaran els sous, els horaris i les tasques de cada un dels càrrecs o lloc de treball.

S'aplicaran amb serietat les incompatibilitats, no solament per tal d'evitar les corrupteles, sinó també per tal de promoure la completa dedicació dels funcionaris.

La funció pública ha de ser assumida progressivament per les autonomies, encara que això requerirà un període transitori que s'haurà de dirigir amb flexibilitat (per exemple, pel que fa al coneixement de la llengua i cultura del país), i amb decisió (per exemple, creant una Escola de Funcionaris).

e) *Sobre l'autonomia municipal.* En aquest camp el que cal és trencar els lligams de dependència absurda del municipi respecte als governadors civils i delegats ministerials, dins el marc general de traspàs de competències als òrgans autonòmics (vegeu punt III d'aquest article).

També s'haurà d'aconseguir nous recursos i competències. Per exemple, pel que fa als pressupostos, s'haurà d'intentar aprovar pressupostos desequilibrats, exigir moratòries i subvencions, assumir la recaptació de determinats impostos estatals (per exemple, la contribució territorial urbana), etc.

O bé, en relació amb els plans d'urbanisme, es tractarà de suspendre els plans aprovats que resultin inacceptables, i aprovar una normativa transitòria, establir plans d'urgència, etcètera.

Una qüestió molt important és l'elaboració de la Carta Municipal, ni que sigui provisional, que es pot fer de manera immediata, encara que després, de cara a la seva aprovació definitiva, hagi de ser modificada d'acord amb la nova Llei de Bases i la Llei Municipal de Catalunya.

f) *Sobre la descentralització i la participació ciutadana.* Aquest és, potser, el camp en què es pot i s'ha de fer més. D'una banda els problemes són molt greus i els recursos escassos, d'altra banda les expectatives socials són grans; això vol dir que no es podrà defraudar la població i que se li haurà de proporcionar el màxim d'informació i garanties i, al mateix temps, augmentar tant com sigui possible la credibilitat del Consistori. I, per aconseguir tot això, s'han de multiplicar els lligams entre població i Consistori, que no poden dependre solament dels partits, convertits en portanoves. Sense

oblidar, però, que la millor carta de presentació d'un equip de govern municipal serà l'actuació ràpida i eficaç per donar resposta als problemes més urgents dels ciutadans.

La descentralització és imprescindible a les grans ciutats, a partir de 50.000 o 100.000 habitants i a vegades de menys. Com dèiem abans, mentre no es pugui establir una divisió per districtes millor que l'actual, ni existeixi la possibilitat de consells elegits, s'han de fer servir sempre que sigui possible, els marges que ofereix la legislació actual: districtes, juntes o distribució dels regidors per districtes, consell consultiu representatiu dels barris (amb associacions, sindicats, partits, etc.). Aquest òrgan, ja de bon començament, pot orientar-se cap a la desconcentració d'activitats: pot facilitar la informació als ciutadans, pot promoure estudis i propostes (per exemple, de cara al pressupost o a un pla especial), pot consultar els ciutadans, pot impulsar la creació d'una àrea o centre cívico-social, etc. (13).

La informació és l'esglaó més elemental de la participació, però és imprescindible: butlletins, actes públiques, visites de l'alcalde i dels regidors, etc. Poden trobar-se formes interessants d'informació-participació. Per exemple, elaboració d'un cens d'edificis i espais recuperables per la collectivitat per part dels veïns mitjançant les seves associacions.

La participació es pot presentar sota formes diverses: participació en l'elaboració dels pressupostos i dels plans, en la gestió dels serveis, en la direcció d'organismes municipals (per exemple, en els Patronats Municipals d'Habitatge, o en Empreses de Transports, les associacions i sindicats poden assistir als Consells d'Administració), etc. Poden ser molt interessants les Comissions Mixtes (Ajuntament-Afectats) o les Comissions «ad hoc» que puguin fer estudis i propostes en casos especialment conflictius. Una forma de participació de fer propostes per ser debatudes en el Plè. És clar que una participació i un control populars efectius no s'aconseguiran fins que s'institucionalitzin i legalitzin uns mecanismes que facin indispensable la consulta, la presència o l'acord dels interessats, o de les associacions. És a dir, que la participació ha de ser reconeguda i precisada a la Llei de Bases, a les lleis municipals, a la llei del sòl, de l'habitatge, etc., i sobretot, a

(13) Un cas diferent és el dels municipis petits o mitjans amb una població disseminada que exigeixen també una descentralització i que sovint ja està prevista: són les entitats locals menors.

les Cartes Municipals (que permeten l'adequació a cada situació municipal concreta). Però, mentrestant, no solament es pot començar a caminar en aquest sentit, sinó que es poden experimentar i legitimar hàbits democràtics, per tal que siguin recollits per les lleis.

Un aspecte no secundari de la descentralització i la participació, és que pot constituir un incentiu per al desenvolupament de la vida associativa i els sentiments de solidaritat social (14).

No podem oblidar que avui la ciutat viu una crisi moral molt profunda, i que cal reconstruir un teixit social organitzat i renovar els valor comunitaris.

g) *Sobre el sanejament de la gestió (serveis públics, concessions...)*. Primer que tot, claredat i publicitat. I per fer això caldrà un estudi objectiu i rigorós de cada cas i, després, evidentment, s'haurà de prendre mesures. En aquest terreny és molt important que es proporcioni als ciutadans una informació veritable i completa i, d'aquesta manera, es podrà guanyar una credibilitat immediata. Però també s'ha de ser conscient que si bé les deficiències es poden conèixer d'una manera fàcil i ràpida (de vegades no tant), en canvi la seva solució pot ser llarga i difícil. La solució no ha de passar necessàriament per l'eliminació de totes les concessions i la municipalització de tots els serveis, ja que això podria tenir un cost exorbitant i podria produir una complexitat burocràtica posterior molt poc productiva. Les diferents figures legals i formes d'actuació existents (serveis municipals, empreses autònomes, concessions i contractes amb empreses privades,

(14) En aquest article no tractem pas la qüestió del moviment ciutadà i popular ni del seu paper en la construcció de la democràcia.

Per als comunistes espanyols és un tema essencial. Vegeu per exemple, *Per una política municipal democràtica* (Avance, 1977), *Madrid para la democracia* (Mayoria, 1977), *El Movimiento ciudadano andaluz en la democracia* (PC de Andalucía), etc., i fa poc la tesi 12 del IX congrés del PCE. Cal tenir en compte que els ajuntaments que s'acaben d'elegir poden contribuir molt al desenrotllament de la vida associativa perquè poden reconèixer interlocutors, subvencionar activitats d'interès col·lectiu, estructurar zones de vida social i en general a través dels mecanismes de participació ja esmentats. A més a més aquests ajuntaments es trobaran amb unes demandes molt elevades i uns recursos molt escassos. En aquestes condicions és essencial desenrotllar la participació i la mobilització social per exercir més pressió sobre les forces conservadores, per estimular la cooperació ciutadana i l'esforç constructiu de tots per facilitar que la població conegui amb exactitud quines són les possibilitats reals de la gestió municipal.

etcètera), poden servir, sempre que s'estableixin condicions clares, justes i públiques, que garanteixin un servei adequat i no excessivament oneros.

h) *Sobre la reforma de les estructures locals.* Ja hem parlat de la seva inadequació: petits municipis i àrees metropolitanes. Tant les mancomunitats, com la recent figura de les entitats metropolitanes, es poden aprofitar de moment, sempre que se'ls doni un caràcter democràtic, que reconegui els mateixos drets a tots els municipis. Però sobre aquest tema, és millor no precipitar-se i treballar amb aquest tipus de solucions provisionals.

Perquè en el període que iniciaran les eleccions municipals qui haurà d'actuar seran els ajuntaments elegits i els òrgans autonòmics. La qüestió més urgent serà, aleshores, l'aprovació dels Estatuts d'Autonomia i l'elecció dels Parlaments. I després, sobre aquestes bases, serà quan es podran establir noves divisions territorials i dotar-les de contingut institucional (per exemple, comarques), i obrir un procés de reforma profunda de l'administració local.

En aquest període, de tota manera, serà imprescindible la coordinació i cooperació entre municipis i caldrà evitar la competència entre ells i les deseconomies i desigualtats generades per la fragmentació municipal a les zones més urbanitzades. Per això creiem que s'ha de considerar la «re-utilització» de les mancomunitats i entitats metropolitanes (la qual cosa no vol dir que admetem les actuals tal com són) (15).

VI. Conclusió. Els comunistes i la gestió pública

Els comunistes, avui, a la legalitat, es troben en una situació nova dins les institucions. ¿Què tenim en el nostre patrimoni polític i cultural per fer una política de govern? En primer lloc, una *representativitat social* que es manifesta a través dels vots i sobretot per la nostra presència activa en la societat. Això ens dona un coneixement de les *necessitats* dels treballadors, de les classes populars, molt més ajustat que el que han tingut els «administradors» dels últims quaranta anys. A més, els comunistes, poden i volen comptar amb la pressió, les demandes, que procedeixen del *moviment obrer*

(15) La llei de bases de 1975, derogada fa poc, establia la possibilitat de crear Entitats Municipals d'àmbit comarcal, de caràcter associatiu.

i de les organitzacions ciutadanes i populars, i que seran un factor més de coneixement i de força. Finalment, els comunistes tenen una trajectòria històrica i un tipus d'organització que els fan objecte de gran credibilitat, tant des del punt de vista moral com polític: honestedat, dedicació, actuació de servei a les classes populars, voluntat unitària, exigència de llibertats per a tothom, etc. Ara bé, també ens falten moltes coses per arribar a ser un bon partit de govern. I les hem d'aprendre ràpidament, però mentrestant haurem d'actuar com si ja ho fóssim. No tenim una *tradició teòrica i pràctica que ens serveixi de pauta*, tot i que ens pot ser útil l'experiència d'altres països i partits d'Europa Occidental. L'esquerra i, especialment els comunistes, hem viscut fora dels mecanismes polítics i administratius. L'Estat, per a nosaltres, ha estat sempre reduït a la repressió, els impostos i una burocràcia externa i opaca. Avui hem de treballar dins d'aquests mecanismes i aprendre a fer-los servir; a més els hem de donar un caràcter més públic, més eficaç i més democràtic. Però primer els hem de conèixer. No tenim *experiència de gestió pública* i l'haurem d'adquirir al mateix temps que la practiquem. Això significa que hem de conèixer bé les necessitats, els recursos i els mecanismes que podem utilitzar. S'ha d'establir prioritats i posar en pràctica les decisions amb eficàcia social i econòmica. No hem de mitificar les dificultats ni creure que només els professionals poden ser «bons administradors». Tothom pot ser-ho, però això no s'improvisa. A més, hem de fer una gestió per a tots els ciutadans amb les prioritats socials que siguin necessàries, però no com a resposta automàtica als moviments reivindicatius o exigències locals que es plantegin amb més força al carrer. Un cop escollits, alcaldes i regidors han de treballar al servei de tothom, i no solament al dels seus electors o els seus partits.

Per a un partit que vol canviar les coses, transformar la societat, és fonamental esbrinar quin és el *motor del canvi*. És el partit? Són les institucions? Són els moviments de masses? En aquest sentit, s'han d'evitar debats sobre el sexe dels àngels i veure quin paper correspon a cadascú, o a cada nivell.

Si no hi ha *moviment obrer, moviments populars i ciutadans*, lluites i organitzacions socials, creiem que les possibilitats de canvi són mínimes. En darrera instància aquest és el motor. Una societat progressiva necessita un alt nivell d'organització pluralista des de la base, i, a més, pensem que

aquesta organització ha de ser reconeguda i estar articulada amb les institucions (*democràcia de base*). L'esquerra fa reformisme, simple «gestió social del capitalisme» quan *separa* la presència en les institucions representatives i en els òrgans administratius de l'activitat dels moviments socials i de la consolidació de la democràcia de base.

Però no n'hi ha prou amb això; si no s'arriba a l'Estat, si no s'és a les institucions, el canvi estructural no es produeix, encara que es puguin obtenir concessions. Per això és important el moment *representatiu-institucional-legal-financer*. Es tracta d'aconseguir suports socials que es concretin en vots, ser a les institucions de l'Estat, construir majories, convertir els objectius en lleis o acords i obtenir els recursos per dur-los a terme. El partit ha de ser present a l'Estat i a l'Administració. Només des d'aquí es realitzen els canvis amb eficàcia general i consens social (16).

Però el *paper del partit* no és tan sols el de fer d'intermediari entre els moviments socials i les institucions. El partit té una base de classe, *la classe obrera, els treballadors*. Pel lloc que ocupen dins el procés productiu i per l'experiència històrica, creiem que el paper polític-social d'aquesta classe és fonamental. Els comunistes lluitaran, doncs, perquè el moviment obrer assumeixi responsabilitats de gestió i de canvi, perquè se superin les marginacions existents, perquè s'estableixi una relació adequada entre els centres de treball i la ciutat.

El partit té un *projecte històric*, el comunisme, que implica una societat cada vegada més igualitària i un Estat diluït en ella. Aquest projecte ha de ser present a la seva activitat de cada dia, a la seva política d'avui. Finalment, els comunistes han de tenir una política *general i sectorial*, que no es pot reduir als objectius concrets dels moviments socials ni a les possibilitats pràctiques de gestió dins de l'administració, encara que tot això s'ha de tenir en compte.

Ha d'existir una independència clara entre *institucions-partit-organitzacions socials*. Els comunistes han d'actuar amb autonomia a tots els nivells. És a dir, que els comitès del partit no poden decidir què ha de fer el sindicat, l'ajuntament o

(16) Sobre aquests temes, vegeu Manuel Castells, *La cuestión municipal* (Argumentos, junio 1978) y J. Borja, *Moviments urbans i reforma de l'Estat* (Taula de Canvi 5, 1977). Ambdós articles citen molta bibliografia anglosaxona, francesa i italiana.

l'associació, ni poden assumir al cent per cent tot el que aquells facin o decideixin, encara que hi hagi una majoria de comunistes. En el cas concret de la gestió municipal creiem important de destacar l'autonomia relativa que hi ha d'haver entre els comitès locals i els administradors comunistes (alcaldes i regidors amb responsabilitats de gestió, funcionaris i tècnics).

¿Què s'espera dels comunistes en relació amb la gestió pública local? Mirarem de resumir esquemàticament què és el que s'ha d'esperar avui dels comunistes en aquest terreny.

a) Que facin arribar les *demandes i necessitats populars* a les institucions i a l'administració que lluitin per donar-hi solucions:

- Respostes a la crisi, a l'atur, a la inflació, als dèficits dels equipaments i habitatges, ... (plans d'urgència, aplicació dels Pactes de la Moncloa, etc.), tenint en compte a la vegada els interessos generals de la ciutat i les necessitats socials més peremptòries.
- Promoure la participació de tots els ciutadans a la gestió pública, especialment la de les classes populars (perquè el seu grau de marginació és més gran i també perquè tenen un potencial transformador superior).
- Combatre totes les marginacions (barris perifèrics, dones, joves, minusvàlids, immigrants, etc.), cosa que s'ha de traduir tant en un estil determinat de gestió com en realitzacions concretes de política urbana i serveis.

b) *Que democratitzin les institucions i les dotin dels mitjans adequats perquè siguin eficaços.*

D'això, ja n'hem parlat abans, i ara només afegirem que cal actuar ràpidament (que la població vegi que la democràcia té uns efectes materials concrets), i que la crisi i el desprestigi de les formes centralistes i autoritàries de govern ens ofereixin unes possibilitats molt grans de desenvolupar les autonomies de les nacionalitats, regions, comarques i municipis, i alhora, assentar els fonaments de l'articulació de la democràcia representativa i de la democràcia de base (17).

(17) Si bé el centralisme político-administratiu a l'Europa occidental (França, Anglaterra, Itàlia) ha tingut un paper històricament progressiu, a Espanya no ha estat pas així. Durant el segle XIX es forgen unes lleis i uns hàbits centralistes que coincideixen amb l'hegemonia de les forces socials i polítiques més retrògades.

La culminació està representada per la Llei Municipal de 1877 que va

Una responsabilitat especial dels comunistes serà precisament de desenvolupar la democràcia de base a partir de l'organització del pluralisme social en llibertat, independentment de l'administració i dels partits. En aquest sentit, s'ha d'evitar tant l'estatalisme (submissió de tota la vida política i de l'organització social als aparells de l'Estat), com la reducció i divisió de la societat en àrees d'influència organitzades de cada *partit* (amb els seus sindicats, cooperatives, cases del poble, clubs esportius, etc.). És important de promoure, tant en teoria com a la pràctica, una nova concepció de l'Estat, que no sigui centralista ni dividida en compartiments aïllats, sinó que tingui una *articulació* adequada entre els seus diferents nivells (local, comarcal, autonomies, govern central, ...).

Cal un Estat organitzat sobre la base de la *democràcia representativa* (i aquí no valen els vots de qualitat, sinó que és el sufragi universal qui decideix), però que impulsi i reconegui com interlocutors vàlids els diferents tipus d'*organització de base* que lliurement hagin creat els grups socials, territorials i d'interès (afectats, usuaris, etc.).

c) Que siguin un *exemple de moralitat política*. Aquesta qualitat, que correspon a la seva trajectòria històrica, ha de posar al dia una sèrie de característiques ja presents en el passat (honestedat personal, fermesa en la defensa dels interessos populars, capacitat de treball, etc.), i adequar-les a les noves tasques de gestió pública. Avui aquesta exigència de moralitat política, la concretaríem en una gran sensibilitat per fer-se ressò de les demandes socials, en un esperit unitari i de cooperació amb les altres forces polítiques (sense sectarisme ni afany de revenja) i, evidentment, en una gran dedicació a les tasques de gestió, amb esperit constructiu, buscant sobretot la resolució eficaç i democràtica dels problemes. L'activitat dels comunistes no es pot reduir a la gestió, però si no sabem ser també un *partit de gestió eficaç* i con-

servir de base a la legislació franquista en aquesta matèria i que per tant encara és vigent en gran part.

L'estructura polític-administrativa centralista, carregosa i inoperant, és al mateix temps molt vulnerable tant per la seva falta de legitimitat política com per la seva escassa eficàcia tècnica (amb excepcions com Inspecció Agrària, alguns nuclis d'Obres públiques, etc., que són els serveis més fàcilment traspassables). És la gran ocasió per construir un Estat basat en les Autonomies.

sensual no podem dur a terme els canvis polítics i socials que avui són necessaris, no desenvoluparem un procés de transformació a llarg termini, de socialisme en la democràcia, ni serem reconeguts com una força de govern.

El partit juga a tres nivells: dins els moviments socials, directament com a partit i a les institucions. I per això ha de fer a la vegada el paper de partit de lluita i partit de govern als tres nivells. I no es pot dir en aquest moment que cap dels dos papers sigui més prioritari que l'altre, ni que es pugui renunciar a cap dels dos.

Bolonya 1977

Com governen els comunistes

Entrevista amb Renato Zangheri, batlle de Bologna

Publiquem uns fragments de l'entrevista feta per Fabio Murri a Renato Zangheri.

Renato Zangheri, catedràtic d'història, és, des de fa uns anys, alcalde comunista de Bolonya, capital de la regió d'Emília Romanya, a Itàlia. Des d'aquest càrrec ha desenvolupat una important tasca política, social i econòmica, creant un nou estil de govern a les ciutats italianes. Algunes de les seves experiències les explica en aquesta entrevista que és extracte d'una més àmplia publicada per l'editorial Feltrinelli (Milà) sota el nom de Bolonya 77. L'interès per a nosaltres resulta del fet que aviat, al nostre país, ens trobarem possiblement en situacions semblants a la italiana, amb municipis sobrecarregats de problemes, corrupció, ineficàcia, dèficit econòmic, etc. Donar solució a aquests problemes dintre d'una perspectiva global de lluita pel socialisme és la difícil tasca que se'ns prepara. Reflexionar sobre experiències alienes és també una forma d'anar planejant el nostre futur.

L'administració regional i municipal com a punt de l'Estat

—Abans del feixisme els socialistes havien tingut el municipi de Bolonya des del 1914. Fem una comparació crítica entre les dues experiències.

—El punt que ens distingeix de l'experiència pre-feixista és que els municipis són transformats, cada vegada més, en part de l'Estat, en una seva articulació, en el marc de la visió d'un Estat nou que, com volen el moviment de resistència, l'alliberament i la Constitució, ha de ser un Estat nou, un Estat en què les seves bases de massa i populars tendeixin a contrastar-ne els restringits caràcters de classe. No és precisament aquest l'element nou en la situació italiana? Un element absolutament decisiu, que potser és difícil de comprendre fora d'Itàlia i, fins i tot, entre les noves generacions, que només han viscut els anys més recents de l'experiència democràtica. El caràcter

original de l'Estat italià —per la manera com és prefigurat en la guerra antifeixista, delineat pels treballs de la Constituent, defensat dels atacs reaccionaris durant tot el trentenni, premut contínuament per una iniciativa de massa— consisteix en el fet que, malgrat no haver canviat el seu signe de classe, ja no és exclusivament l'«Estat de la burgesia».

Comprenc que, en termes abstractes, purament teòrics, això pot semblar contradictori. Però, en la dialèctica de la història, es troben entrellats complexos, no mai definicions en estat pur. A més a més, aquesta originalitat s'ha complicat, sens dubte, amb el desenvolupament del capitalisme i amb el nou pes de l'Estat en l'economia.

No hi ha dubte que la nova relació entre Estat i economia, si d'una banda accentua una subordinació, de l'altra permet que la lluita de les masses i les representacions dels partits d'esquerra exerceixin, *a través* de les institucions, una funció en el camp de l'economia que era inimaginable en els Estats del segle dinovè.

Cal analitzar tots aquests fets en concret i, per tant, renunciar als esquemes usats a propòsit del judici sobre el caràcter de classe de l'Estat. Cal submergir-se en la realitat, no decantar-se'n.

—Em sembla que, a partir de l'experiència emiliana, desenvolupes una idea no gens òbvia: que la mutació dels caràcters de l'Estat —la qual el pensament revolucionari clàssic d'inspiració marxista veia prevalentment en la lluita social i econòmica; i política, però després— sempre pot ser buscada per via política...

—Certament. La força i el pes del moment administratiu i polític respecte a l'economia no solament han crescut enormement, sinó que encara creixen. En un règim de preus administratius, de participacions financeres estatals tan àmplies com les italianes, d'intervencions públiques de tot tipus, el control dels mecanismes estatals adquireix un pes inèdit. Tots aquests caràcters originals han comportat substancials novetats en la relació entre municipis, regions i Estat. De manera particular, el municipi —nosaltres sempre hem treballat molt al voltant d'aquest punt— pot esdevenir un mecanisme del canvi de l'Estat i de la direcció de l'economia.

Les velles experiències reformistes no han de ser descartades totalment. És més, si de cas cal donar valor a la capacitat de vinculació concreta amb els problemes de la gent que

tenien els vells administradors socialistes. Tanmateix, hem anat molt més enllà.

També hi ha una diferència, més aviat forta, amb l'experiència dels països socialistes. Fóra hora d'estudiar, en el camp de la concepció de les autonomies locals, la manera de veure dels diferents partits comunistes, d'analitzar analogies i diferències. Els comunistes espanyols han fet passos importants vers el reconeixement de les autonomies, donat que tenen davant el cas agudíssim de Catalunya, del País Basc, etc. A França, en canvi, són molt més rígids els caràcters del centralisme estatal.

Cal remarcar, de manera particular, la diferència d'orientació entre els comunistes italians, o bé els espanyols, i els social-demòcrates. He llegit fa poc l'intercanvi de lletres entre Brandt, Kreisky i Palme. Resulta que, entre els grans temes que es proposen aquests caps d'Estat i de partit, *mai* no són afrontats els problemes d'estructura de l'Estat. Malgrat això, poc temps després Brandt queia, Alemanya esdevenia l'epicentre d'un terratrèmol que ha afectat precisament les formes polítiques, els caràcters de l'Estat; Palme donava pas, després de quasi mig segle de govern socialdemocràtic, a una nova coalició moderada. Per què? Certament ha pesat —diguem-ho per simplificar— l'opeió de Bad Godesberg; certament deu haver pesat —torno a agafar com a exemple els socialdemòcrates alemanys— el menyspreament de les posicions de força dels democristians en alguns *Länder*.

—Si volem dir la veritat, el partit emilià no ha sofert solament una crítica d'esquerra» (especialment accentuada l'any passat), sinó també una crítica que ve del front moderat, de la Democràcia Cristiana, i que vol precisament posar en discussió les característiques de novetat de la nostra administració. Els democristians han arribat a reconèixer, apertis verbis, que són lladres per tal de poder dir que tots som lladres i cridar en causa l'Emília.

Existeix efectivament un nou mode de governar? ¿En què consisteix?

—Abans de tot en això: que entre nosaltres, a Bolonya i l'Emília, de lladres no n'han trobat gaires... No és solament una qüestió d'honradesa personal dels nostres companys, dels nostres elegits, dels nostres administradors, sinó una qüestió de control popular sobre l'administració. Perquè el clientelisme també sorgeix en apartar-se de poder, d'aquell petit poder que

normalment es pot exercir a escala local, en amagar els mecanismes, en impedir que la gent vegi.

Hem orientat tota la nostra feina perquè sempre fos més transparent el que fèiem, fent públics els nostres pressupostos i donant comptes de totes les despeses. Arribant, fins i tot, a quelcom més, cridant els altres a participar en les nostres decisions. D'això deriva la nostra assídua i, fins i tot, enganyadora insistència amb les minories: veniu, mireu, preneu posició; nosaltres no tenim la recepta per resoldre els problemes.

Precisament d'aquesta exigència, i d'una col·laboració positiva amb les forces del món catòlic i de la Democràcia Cristiana, neix la gran iniciativa de la descentralització democràtica. Què és la participació? Què són els consells de barri, les comissions, les assemblees de barri si no, entre altres coses, una forma de control? I, per tant, una forma de lluita contra el clientelisme?

M'enorgulleixo, i amb mi podrien enorgullir-se molts companys administradors de l'Emília, de Toscana, d'altres regions, de rebre poquíssimes recomanacions, de tenir poca gent fent cua darrera la porta. Em sembla que Giorgio Bocca (1) es meravellava en un article d'haver-me vingut a trobar alguna vegada i de no haver trobat mai postulants a l'antecambra. Per què? Perquè la gent sap que jo no decideixo si un vell ha d'anar a estiuemar al mar, si un nen ha d'entrar en una escola bressol, si un assistent social ha de ser contractat, si s'ha de concedir un permís. La gent sap que tot això es discuteix a la llum del dia, segons modalitats precises, en els consells i comissions de barri i en el consell municipal.

D'aquesta manera, sempre es pot cometre errors, no abusos, no sistemàtiques violacions a la correcció administrativa. Aquesta diversitat de formes polítiques i administratives es tradueix *materialment* en la configuració de la ciutat. Els voltants de Nàpols o de Gènova han estat martiritzats. Els colls de Bolonya són indemnes. El centre històric de Bolonya és citat com a exemple d'una política de conservació i de restauració que, certament, avança difícilment, però que experts fins i tot internacionals han considerat com una experiència sense igual. Respecte al sanejament del centre històric, el nostre

(1) Giorgio Bocca, periodista que, actualment, treballa a la revista l'«Espresso de Roma» i al diari «La Repubblica» de la mateixa ciutat. Conegudíssim a Itàlia. Socialista, ex partisà contra el nazi-feixisme. (N. del T.)

punt de vista no és solament de defensar les parets, sinó també la gent. Per això és necessària la participació més àmplia de la gent. Una conservació no solament de les construccions, sinó també social, dels caràcters humans i culturals de la ciutat. No és solament un problema de tècnics, d'arquitectes, d'urbanistes, sinó de tots els habitants.

No voldria acabar la llista: els poliambulatoris de barri, les escoles per a la infància, els serveis socials. Es tracta, amb tota seguretat, del reflex material d'un nou mode de governar.

—Hi ha algun símptoma de cansament per aquest complex sistema de participació popular, que es tradueix en un servei més elevat i en assistència al ciutadà? Ara penso precisament en aquest decenni, durant el qual, i també a escala estatal, s'han multiplicat els òrgans de democràcia, per exemple en tot l'aparell escolar.

—Sí, és un problema. Es corre el risc de dissociar un poc la participació popular, d'empènyer-la en direccions massa diverses i sectorials. Caldrà fer un esforç per reunificar al voltant del municipi —és a dir, al voltant de l'òrgan local de sobirania popular— múltiples formes de descentralització, sanitàries, escolars, d'assistència, etc.

On hem arribat amb la descentralització? Nosaltres hem donat molts poders als barris, als quals manquen ara els mitjans necessaris. Aquest any hem fet un pas introduint el pressupost de barri. Però no n'hi ha prou: cal descentralitzar el personal i fer un altre canvi radical en la reestructuració dels serveis i de les oficines. Es tracta de trobar el punt d'equilibri exacte entre participació i poder, d'inaugurar amb més coratge experiències de gestió social.

—Pressupostos, mitjans. Hem arribat a un altre dels punts fonamentals de la crítica a l'administració de Bolonya, en la qual s'ha distingit especialment la Democràcia Cristiana, que repetidament ha atacat el dèficit de despeses de l'administració municipal. Bolonya presa com a exemple negatiu d'una zona rica que es desenvolupa a l'esquena de les zones pobres del país...

—Nosaltres hem de criticar els organismes de l'Estat, que ens han imposat un dèficit degut, en bona part, als interessos que es paguen a les banques per préstecs. Hem hagut de demanar aquests préstecs per finançar iniciatives indispensables, aprovades molt sovint per la població i per la majoria del consell municipal. Iniciatives assumides sovint per suplir l'Es-

tat, que ha deixat d'acomplir algunes de les seves tasques fonamentals.

Substancialment, hem donat suport a l'economia de la ciutat i de la regió i, fins i tot, hem estalviat. Per exemple, hem pogut demostrar que, amb l'assistència que oferim als ancians, sovint preventiva i a domicili, estalviem molts diners que normalment es gasten en hospitalitzacions. D'altra banda, Bolonya produeix riquesa en una mesura bastant superior a la que consumeix, com ho demostra, entre altres coses, la relació llocs de treball-estalvis, que és més baixa que la mitjana nacional i molt més baixa que la mitjana de les grans ciutats italianes. En altres paraules, exportem estalvi a la resta del país.

Refusem, doncs, la crítica. Si es fan comptes, resulta que el ciutadà de Bolonya té un deute que és la meitat del de Roma o Nàpols i una quantitat de serveis infinitament més gran. La qüestió és que a Bolonya hem gastat bé, en general, els diners de què disposàvem. No els hem malgastats.

Ara ens trobem amb una xarxa de serveis satisfactòria, quan altres ciutats encara han de fer aquest esforç i, probablement, no podran fer-lo, a causa del desordre de la finança pública. Només vull citar el cas de les iniciatives per a la construcció econòmica i popular. Hem edificat 76.000 habitacions a Bolonya, 26.000 a Florència i 19.000 a Gènova durant una mateixa temporada. Què vol dir això? Que la intervenció pública ha consentit un desenvolupament. Afegiria que el diner ha estat gastat de manera tempestiva, que no hi ha hagut residus passius.

No vull dir, amb això, que tots ens hagin d'imitar. Només dic que trenta anys de continuïtat en l'administració, d'estabilitat i, especialment durant els trenta anys últims, de programació i de desenvolupament de la participació democràtica, han fet de Bolonya una ciutat més habitable que moltes altres.

Dit això, no oblidem que, en el moment actual, cal limitar la despesa pública. L'any passat vam inaugurar una política de reducció de la despesa...

—*Què heu reduït?*

—Diverses coses, però no els nostres serveis. El 1977 vam arribar a l'objectiu d'allotjar el 100 % dels nens a les llars del municipi gastant menys. Com? Estalviant en lloguers, en locals, racionalitzant. I augmentant les tarifes d'aquest servei i d'altres.

—*Això provocà una reacció, una protesta?*

—Va provocar una llarga i intensa discussió. Les novetats no han estat introduïdes en dos dies, sinó a través d'un llarg debat de mesos, durant el qual, per exemple respecte a les tarifes de la refecció escolar, vam corregir les nostres propostes inicials. Però la mesura va passar i ens va permetre de defensar i millorar el servei.

Vet aquí que la participació no és solament una mena d'institut moral, una gratificació, sinó, quan és ben entesa, una manera de decidir, d'exercir el poder. És més i tot. Les directives en què un hom s'inspira no poden obscurir mai la realitat. La realitat ha de ser explorada sempre atentament. Poso un exemple. Nosaltres no havíem entès que en moltes cases obreres, en què treballen l'home i la dona, hi entra un sou doble. La suma d'aquests dos sous contribuïa a fer augmentar molt les quotes de la refecció escolar. D'aquesta manera, una família obrera corria el risc de pagar tant o més que una família de professionals, els quals, com bé sabem, eludeixen bastant fàcilment el control fiscal. Vam haver de tenir en compte tot això; si no li ho haguéssim tingut, hauríem llevat un element molt fort de suport al treball femení. Un aspecte com aquest només va poder fer-se evident amb la força necessària perquè hi va haver un debat viu, tan aspre com vulguis.

Quan vam pensar que era urgent millorar els nostres comptes, vam dir a la gent que cal fer algun sacrifici. Volem que aquests sacrificis siguin sostinguts en mesura major per les classes hisendades i volem que esdevinguin un element de formació de la consciència del ciutadà. Els consells tributaris, que alguns veien com a terribles instruments inquisidors, volen ser això, en substància. No es poden demanar als treballadors sacrificis que facin retrocedir les seves condicions de vida, condicions que, en el cas bolonyès, són bastant avançades. Volem, però, que tots tinguin un punt de vista nacional per poder aconseguir el sanejament de l'economia i de la finança pública que avui és dramàticament urgent. Això significa demanar als bolonyesos, entre ells els treballadors, que tinguin present el Migdia, les regions més endarrerides. Volem disminuir els desequilibris, no agreujar-los. Els treballadors bolonyesos comprenen aquesta exigència.

—*La qüestió de l'estatge, que és el més escàs de tots els béns. Setanta-nou mil habitacions de cases populars. Com són, qui hi viu? Una altra cosa. Un dels pocs elements de fet —amb el qual s'ha muntat una campanya— adduïts per les*

formacions extremistes es refereix precisament al cost dels lloguers dintre de Bolonya, de manera especial per als estudiants. És fundada aquesta protesta? Quin és el per què de la situació denunciada? Què es pensa fer per al futur?

—Els lloguers són alts perquè hi ha una demanda molt i molt forta, deguda abans de tot a l'excepteional presència estudiantil. Pensem que un cert nombre d'estudiants ha de trobar hospitalitat, equipaments, estudis seriosos en les seves regions. Cal una iniciativa de programació universitària, de programació de les seues i els accessos. Com sigui, una part d'estudiants romandrà a Bolonya. No volem renunciar al caràcter de gran centre d'estudis, nacional i internacional, que té la Universitat de Bolonya. Cal oferir bons allotjaments. En aquest sentit, però, les nostres possibilitats són modestes. Tanmateix volem aprofitar-les a fons: no hem pensat mai de retirar-nos, de renunciar, malgrat que els nostres mitjans siguin mínims i les responsabilitats corresponguin a altres nivells de govern. D'aquesta manera, hem mirat d'usar, en els límits del consentit, la llei sobre edificacions universitàries i, durant aquests mesos, hem presentat un programa de construcció, més ben dit, de sanejament de cases per a estudiants en el centre històric. De manera general, el nostre programa té l'objectiu de mantenir les seues d'estudi i de recerca en el centre de la ciutat. És a dir, l'objectiu d'una integració màxima entre la ciutat i la universitat.

Durant les últimes setmanes hem fet nostra i hem donat suport a una proposta d'un amic nostre, un professor universitari, en la qual es preveu que els estudiants de fora rebin hospitalitat en les famílies bolonyeses a canvi del pagament de les despeses o de la prestació de serveis, com ara ensenyar llengües estrangeres als nois de casa, etc. D'aquesta idea pot sorgir un veritable moviment de solidaritat i de coneixença i col·laboració recíproques. Creiem que la iniciativa ha de ser administrada per l'Obra universitària, en col·laboració amb els barris.

Quins són els poders dels municipis en aquest camp?

La llei 382 i les seves normes d'aplicació ens donen més possibilitats, perquè traspassen les obres universitàries a les regions i perquè augmenten els poders de les regions i els municipis en matèria d'assignació d'estatges. En aquest

sentit hi ha precisament un problema de legislació i de reglaments. Fins ara, en molts casos, els estatges només es podien assignar a determinades condicions: anticipacions de diners, hipoteques, etc. Es tractava, doncs, d'una edificació pública a favor d'estrats de població que necessitaven una casa, però no eren indigents. Hi ha un estrat de població pobra que necessita intervencions particulars per resoldre el problema de la casa. Ara existeixen algunes condicions legislatives per fer-ho, si s'aconsegueix aplicar el pla decennal. De moment, hi ha una primera partida d'un bilió de lires; Bolonya ha obtingut nou mil milions. Bona part d'aquests diners serà invertida en el sanejament del centre històric, donant prioritat als problemes dels jubilats, els ancians i també els estudiants.

A Bolonya s'han construït molts estatges. Del 51 al 77 hem passat de 308.120 habitacions a 664.594, és a dir han augmentat en el 115,6 %, quan la població només ha crescut un 42,5 %. En general, les condicions han millorat molt. Si aconseguim aplicar el pla decennal, resoldrem bona part del problema de la vivenda a Bolonya.

—Veig que en tot el raonament hi ha un esforç continu de connectar la «qüestió Bolonya» amb els trets de fons de l'actual crisi a Itàlia. Els problemes dels quals ha parlat són, a nivell nacional, problemes de crisi: crisi fiscal, crisi de la vivenda, crisi dels serveis. De manera més general, crisi de la ciutat.

Sens dubte, la temptativa més orgànica d'establir un enllaç Emilia-Itàlia és el llarg assaig de Togliatti Ceto medio e Emilia Rossa. És una conferència pronunciada el setembre de 1946, en una fase totalment diferent, durant la qual es constituïa l'Estat republicà i es reconstruïa l'economia. Per a Togliatti és central el problema de les aliances i el govern. Les últimes paraules de Togliatti són aquestes: «Creeu aquí (es dirigeix als quadres de la federació de Reggio Emilia), en aquestes zones més avançades, la unitat de totes les energies del treball, que serà base de la redempció, del renovellament de la nostra pàtria». Fem una verificació avui.

«En aquestes zones més avançades»: durant els últims trenta anys, com s'ha desenvolupat la recíproca relació indústria-agricultura-sector terciari? Som ara realment en «zones més avançades»? Em sembla que tu has dit fins ara que sí: hi ha un teixit productiu, fort en general, i una administració pública que funciona. Com es manifesta concretament la crisi

econòmico-financera i social que no és solament italiana, sinó de tot l'Occident capitalista?

—Alguns elements fonamentals de la crisi són compartits directament per la nostra regió. Si la moneda perd valor, el perd arreu. Arreu hi ha dificultats d'ocupació per als joves amb estudis mitjans o universitaris. És veritat que, globalment, la indústria bolonyesa i emiliana ha aguantat. Cal reflexionar sobre aquest punt. L'aguant ha permès de superar la crisi més de pressa i d'arribar-hi més tard; per tant, ha permès d'abreujar les fases més baixes de la conjuntura. Això és degut, en bona part, a la capacitat empresarial d'estrats nous que s'han abocat a l'escena econòmica amb el dinamisme que els deriva, en part, del seu origen social. També és degut a la intervenció pública. Les estructures de la vida civil són economies externes per a l'aparell industrial. Com s'explica que a l'Emília sigui tan alta l'activitat femenina? Perquè existeix una xarxa d'escoles per a la infància i de serveis socials.

Quines dificultats es presenten en aquesta fase? Algunes són de reconversió i de defectes en els plans de sector. En el camp de l'electrònica, la Ducati té dificultats. Per què? Perquè no tenim un pla per a l'electrònica; l'orientació de la producció no és adequat a la demanda. En canvi, bona part de la petita indústria, dels artesans, de la cooperació encara conserva una posició d'empenta i d'expansió.

A l'Emília hi ha hagut alguna contracció en l'ocupació, però no l'amenaçadora flexió d'altres llocs. Tanmateix, és una situació que no pot durar si segueix agreujant-se la crisi nacional. El problema és de programació. Pot ser limitada a un àmbit regional? Sens dubte, no. Només pot ser nacional, encara que les regions i els municipis hagin de tenir el seu pes en l'elaboració de les decisions. Veig en això una de les raons de fons del fet que cal canviar la direcció política del país. Necessitem un govern més fort, un govern que no visqui d'expedients. Cal reorganitzar profundament tot l'aparell productiu. Les nostres limitades experiències de programació, de concurs entre la iniciativa pública i la privada, poden ser útils. Cal, però, fer un salt endavant, cal traçar una visió global dels objectius i els recursos.

No manquen alguns exemples significatius. Mirem-nos el camp de la distribució. Hem cercat de donar suport a l'associacionisme dels botiguers per evitar que els arrossegüés l'entrada impetuosa del capital financer; d'aquesta manera, també hem defensat els consumidors. Aquestes experiències

van endavant amb cert èxit. Es formen centres comercials, sobretot als barris.

Naturalment, també a nosaltres se'ns planteja el problema de la reconversió. Un aparell industrial fort, que en alguns sectors exporta el 70-80 % de la producció amb un gran avantatge per a la nostra balança de pagaments, una agricultura en molts camps considerablement avançada, quines mesures de reconversió i reorganització han d'afrontar per respondre a les necessitats noves, en quina direcció han de desenvolupar-se? Cal corregir les orientacions productives per respondre a una demanda social i limitar els consums privats i individuals, cal donar més pes a la innovació tecnològica. Igual com, als camps, cal una forta iniciativa vers la zootècnia, sector en el qual tenim un retard històric. Cal ampliar la base productiva del farratge, estendre la irrigació a algunes províncies. Mirem-nos finalment el turisme: és una indústria florent, amb un gran volum de facturats, en la qual han sorgit nous oficis, que necessita una política coherent.

—*El desenvolupament de totes aquestes «politiques de sector» —en el quadre d'una programació— només és una qüestió de direcció i organització política?*

—No solament. Entre altres coses, hi ha un problema de desenvolupament de la recerca. Avui sofrim moltíssim en termes econòmics les conseqüències de la crisi de la universitat i la recerca. Si no es desenvolupen els coneixements en aquest sentit, pot encallar-se la lluita de la classe obrera per un nou mode de governar, per una reconversió productiva. No es pot dir que avui es faci recerca lliure i que, si de cas, manca l'enllaç amb la societat, l'aplicació. La veritat és que també està en crisi la recerca pura i la seva dimensió tècnica. Entre les necessitats impellents de la nostra regió i del país enumeraria la recerca científica, al costat del desenvolupament de la indústria i l'agricultura.

Parem-nos a donar un judici sobre les situacions de fet. Del breu reconeixement que hem fet resulta que l'Emília és molt diferent de la que Togliatti tenia davant seu. És diferent l'estratificació social, que és més rica i desenvolupada. La mateixa noció de «ceto medio» (classe mitjana) no es pot plantejar en els termes de 1946 pel que fa al camp i, sobretot, pel que fa a les ciutats. La cosa vàlida d'aquell discurs és l'esperit, el mètode. Alguns problemes històricament decisius a l'Emília, com per exemple la relació entre obrers, jornalers del

camp i classes mitjanes agrícoles, s'afegeixen avui a altres problemes.

Les classes mitjanes urbanes són avui un element decisiu de la població. La joventut estudiant —de provinença burgesa, petit burgesa i també, encara insuficientment, obrera— és avui una presència influent. Aquestes són les novetats, que no podem oblidar.

L'eurocomunisme i l'actual etapa d'acumulació de forces

Joaquim Sempere

La decepció que avui envaeix el clima polític del país té causes ocasionals lligades a la manera com s'està produint el canvi democràtic. Però té també causes més profundes i universals; en particular, la pèrdua de perspectives socialistes. El nihilisme, els corrents apolítics i, fins i tot, antipolítics de sectors amplis de la joventut obeeixen bàsicament al fet que el socialisme existent ha fracassat com a tal, i que no hi ha encara un projecte nou de socialisme que doni una alternativa real i versemblant.

Després de dos decennis de consolidació capitalista a Occident, el maig de 1968 a França semblava demostrar que, malgrat la solidesa del sistema, la revolució no era impossible. El trontollament del miratge neocapitalista resultava encara més notable pel fet que el maig francès no havia estat un moviment basat sols en les tradicionals reivindicacions de la classe obrera, sinó una explosió conscient —ni que fos embrionàriament— contra els valors dominants, és a dir, contra els fonaments ideològics de la capacitat integradora del sistema. El maig francès va representar, doncs, alhora una renaixença de les esperances socialistes a Occident i un salt qualitatiu en les aspiracions de canvi. Aquestes esperances es veieren reforçades pel «nou curs» dubcekià a Txecoslovàquia, que inaugurava una renovació socialista i democràtica i aportava així la prova tangible de la viabilitat d'un sistema collectivista democràtic apte per als països industrialitzats d'Europa. Fou precisament després d'aquests fenòmens quan s'ha originat el que s'anomena «eurocomunisme».

La frustració violenta de l'experiència txecoslovaca per la invasió militar del país va donar una primera mesura de les dificultats d'una renovació real del projecte socialista. Ara bé, es tractava de dificultats derivades del propi sistema de poder instaurat en els països de l'òrbita soviètica. Poc després havien d'aparèixer fenòmens involutius inquietants en el món

capitalista destinats a frustrar les esperances a l'Occident mateix. Examinem més de prop aquests fenòmens involutius i la seva relació amb l'eurocomunisme.

Contraofensiva imperialista i crisi econòmica

L'estiu de 1973 es constituïa la Comissió Trilateral (1), organisme destinat a elaborar i donar suport a una estratègia conjunta de les oligarquies dominants de les primeres potències imperialistes de Nordamèrica, Europa occidental i Japó. La Trilateral sorgia com a rèplica a la coordinació de països del «tercer món» en defensa dels preus de l'energia i les matèries primeres, i com a rèplica també als avenços de l'esquerra en alguns països metropolitans. Recordem que 1972 havia estat l'any de la signatura del Programa Comú de la Unió de l'Esquerra francesa; i que 1973 fou l'any de la primera pujada coordinada del preu del petroli dels països de l'OPEP.

Un primer èxit espectacular de la Trilateral fou l'accés d'un dels seus homes, abans poc conegut, a la presidència dels Estats Units: Jimmy Carter. I amb ell de dos altres trilateralistes: Brzezinski com a conseller del president i Mondale com a vice-president. El nou equip havia de substituir l'estil Nixon-Kissinger, massa brutal, per un de més diplomàtic, basat en el foment, allà on és possible, de models més «flexibles» de control social, que interioritzin les normes estatals i repressives (solucions «socialdemòcrates» amb oposicions domesticades tipus SPD alemany). O per dir-ho gràficament: quant imperialista de vellut... damunt del mateix puny de ferro!

Fem un brevíssim examen de la situació internacional en els darrers cinc anys, abans i després de la caiguda de Nixon. D'una banda, desaparició dels règims feixistes del sud d'Europa i victòria dels pobles d'Indoxina i de les antigues colònies portugueses a l'Àfrica. De l'altra banda, però, enderrocament violent del govern d'Unitat Popular a Xile, dictadura militar a l'Argentina, forta pressió econòmico-político-militar de signe restaurador a Portugal que va desmantellant moltes de les conquestes revolucionàries, veto públic de Carter a l'accés dels comunistes als governs de l'Europa occidental, intervenció oberta creixent a l'Àfrica, tropa expedicionària franco-belga a

(1) Vegeu A. Domènech, «La "Comissió Trilateral" i la nova estratègia imperialista», *Nous Horitzons*, n.º 34 (1977).

Zaire, etc. Si hi afegim les tendències a la restricció de les llibertats a diversos països, sobretot a la RFA, i l'explotació política reaccionària del fenomen terrorista (que culmina amb l'episodi Aldo Moro a Itàlia), tindrem una imatge prou eloqüent del que no dubto de qualificar d'autèntica *contraofensiva imperialista* a escala mundial.

Aquesta contraofensiva és una rèplica a les dificultats que el capital monopolista havia vingut trobant en el manteniment de la taxa de beneficis i de condicions òptimes per a l'acumulació de capital. Efectivament, la batalla amb el «tercer món» per l'energia i les matèries primeres i l'avenç en diversos països metropolitans de les forces obreres i populars venia a coincidir amb una aguda i prolongada recessió econòmica des de començaments dels anys 70, amb característiques noves prou conegudes (recessió amb inflació intensa, i creixement de l'atur) que fan inservibles les usuals solucions keynesianes.

Darrera del fracàs de la Unió de l'Esquerra a França hi ha, al meu parer, tot el pes d'aquesta contraofensiva imperialista lligada a la crisi econòmica. Era realment viable la política antimonopolista de la Unió de l'Esquerra? El Programa Comú havia estat signat el 1972 en un context internacional completament divers. La polèmica entre socialistes i comunistes expressava de fet —en termes desgraciadament anacrònics— les dificultats davant de la nova situació, que havia d'empènyer un eventual govern d'esquerres més a fer de «gestor de la crisi» que no d'autèntic reformador de les estructures econòmiques i socials.

Eurocomunisme: via al socialisme o replegament?

Davant d'aquesta situació bloquejada, caldria preguntar-se si no té raó Manuel Sacristán quan diu que l'eurocomunisme «no és una estratègia al socialisme» sinó «l'últim replegament assolit pel moviment comunista real des de la derrota dels anys 1917-1921» (2).

Una precisió prèvia: penso que l'eurocomunisme és més que una estratègia o un replegament. És una redefinició del contingut i de les formes del socialisme revolucionari per

(2) M. Sacristán, «A propósito del "eurocomunismo"», *Materiales*, n.º 6 (nov-des. 1977), p. 7.

als països capitalistes industrialitzats. La derrota dels anys 1917-1921 a Occident fou el motiu i l'origen d'un llarg procés de rectificació de la política comunista sobre la base d'un esforç teòric i pràctic per copsar millor les característiques reals de la societat i de l'estat a Occident i, en conseqüència, per elaborar un projecte de socialisme i de canvi socialista adequat a aquesta regió del món.

La metàfora militar del «replegament» no em resulta, per això mateix, convincent. Fa pensar en una simple retirada, i és més que una retirada: serveix d'ocasió per eixamplar el propi exèrcit, per enfortir-lo, per guanyar-li noves bases entre la població. En una paraula, serveix no per aturar temporalment el combat sinó per desenvolupar-lo en altres terrenys, d'acord amb unes anàlisis noves de la societat i de l'estat. D'altra banda, convé precisar que es tracta d'un «replegament» que abandona el tipus anterior d'ofensiva (la que s'ha descrit com «assalt del Palau d'Hivern»).

En canvi, em sembla que Sacristán té raó de combatre la il·lusió eurocomunista de proposar avui una «estratègia» o «via d'avenç» al socialisme. I penso que és una il·lusió perquè l'eurocomunisme, tot i rebutjar la clàssica forma de l'ofensiva entesa exclusivament com a insurrecció armada, no en proposa cap de nova, sinó que es limita a situar-se en el terreny del que Gramsci anomenava «guerra de posicions» o de trinxeres (per contraposició a l'assalt directe al poder o «guerra de moviments»). Els dirigents eurocomunistes són conscients de no tenir una política conclusa, acabada, i parlen reiteradament de tempteigs i de fase d'elaboració. L'eurocomunisme, doncs, es troba avui —independentment de les seves perspectives històriques i del fet de ser un esforç considerable per donar una resposta comunista a la crisi de la societat occidental— en una etapa de *«guerra de posicions»*, d'*acumulació de forces* de cara a ulteriors avenços encara imprevisibles en el detall.

Estratègia nacional o supranacional?

El retard en l'elaboració d'una estratègia continental real comença a ser un fre per a l'avenç de la causa socialista a Europa. La internacionalització de les forces productives i la integració econòmica, política i militar dels països capitalistes europeus imposen aquesta estratègia de forma cada cop

més imperativa. Independentment dels avatars que puguin sofrir les relacions entre el capitalisme europeu i el nord-americà, i les contradiccions interimperialistes de les quals es pot beneficiar el moviment obrer europeu, em sembla evident que el socialisme no pot avançar a Europa si no és a escala continental o, si més no, en un grup de països (sense oblidar que com més va més important és tenir una política nova en relació amb el «tercer món»). Només amb una estratègia continental serà possible implantar reglamentacions que limitin la llibertat d'acció dels grups monopolistes, que avui poden conduir qualsevol país europeu al caos econòmic perquè operen per damunt de les fronteres i per damunt de les lleis dels estats existents. Només amb una estratègia supranacional del moviment obrer serà possible dur endavant la lluita sindical i política que pot frenar i derrotar les maniobres reaccionàries contra eventuais governs decidits a introduir canvis en l'estructura social d'un o altre país.

Des de la conferència de partits comunistes dels països de la CEE celebrada a Brusselles el 1959, en què es convingué que: «a l'aliança dels monopolis i dels militaristes hem d'oposar l'acció coordinada dels treballadors i de les masses populars», els partits comunistes europeus han vingut assumint la necessitat de fer seva la idea de la unitat europea. El PC italià ha estat el qui primer ha incorporat aquesta idea al seu programa. El X Congrés del PCI (1962) reconeixia que calia acabar amb la crítica purament negativa de la CEE i proposar una alternativa democràtica a les formes vigents d'integració capitalista. Des d'aleshores s'ha avançat camí. El PCF s'ha alineat en les mateixes posicions. Hi ha diputats comunistes al Parlament europeu. El PCE es va pronunciar per l'ingrés d'Espanya a la CEE en el seu VIII Congrés (1973). Però en la pràctica hi ha un important retard respecte a les declaracions teòriques, com ho ha palesat la recent i lamentable oposició de l'esquerra francesa a l'ingrés d'Espanya, Grècia i Portugal a la CEE.

Enfortir la unitat d'acció i la coordinació sindical europea, multiplicar els contactes de tots els partits comunistes de la regió i de totes les forces socialistes i d'esquerra, fomentar les trobades i les iniciatives d'estudi de totes les esquerres europees, etc.: heus aquí un programa urgent destinat a arrabassar a la burgesia la bandera d'Europa i a fer de la unitat europea —l'«Europa unida dels treballadors»— un factor de lluita contra la política de blocs i per la distensió i la pau, així

com per la independència real d'Europa occidental respecte de l'imperialisme ianqui.

Sense progressos reals en aquest camí, no veig viable cap avenç efectiu al socialisme. I això suposa molts i molts anys d'esforços. És, avui per avui, un element decisiu de la «guerra de posicions».

Guerra de posicions i participació comunista en els governs

Exclou la «guerra de posicions» la participació governamental dels comunistes?

A parer meu, no l'exclou, però la fa aparèixer no com un preludi immediat a l'assalt definitiu al poder, sinó, més modestament, com una operació parcial —i perfectament reversible— de la «guerra de posicions». La presència dels comunistes en un govern sota règim capitalista pot servir per accelerar o reforçar certes reformes, per consolidar o institucionalitzar posicions de poder de les forces populars o, en el pitjor dels casos, per impedir que les forces conservadores o reaccionàries imposin mesures de govern perjudicials als treballadors i a la democràcia (3). La presència en el govern, d'altra banda, treu els comunistes del seu paper d'eterna oposició, els dóna oportunitat de mostrar les seves capacitats de gestió i els dóna vincles renovats amb el poble. Però no té sentit que l'accés al govern, en circumstàncies com les actuals, sigui l'aspecte dominant de la tàctica comunista.

Un aspecte paradoxal de la Unió de les Esquerrres a França és que la victòria electoral semblava representar, als ulls del PCF, l'aspecte dominant de la seva política. La victòria electoral i la formació d'un govern d'esquerrres semblava veure's com el factor desencadenant d'una nova dinàmica social i política centrada en profundes reformes d'estructura. El càlcul, si realment era aquest, em sembla totalment erroni. Les trinxeres ocupades no permeten encara passar a operacions de gran envergadura (amb base purament electoral) per ocupar

(3) La presència dels partits comunistes als governs d'Itàlia i França de 1945 a 1947 va servir per afavorir certes reformes importants. La política de concentració democràtica i de consens del PCE i del PSUC té la mateixa intenció en una etapa que no té res de socialista i en què l'objectiu dels comunistes espanyols és consolidar una democràcia incipient i insegura.

els centres neuràlgics del poder. La batalla pels centres neuràlgics del poder, com va palesar el cas de Xile, havia de desencadenar una forta contraofensiva imperialista. Gràcies a la interdependència econòmica dels diversos països és fàcil provocar el caos econòmic; és fàcil també provocar el caos polític: amb quines armes hagués replicat la Unió de les Esquerreres?

Els comunistes francesos —i no parlo aquí dels socialistes perquè aquests, per pròpia tradició i mentalitat, estan sempre disposats a fer de gestors reformistes del sistema— semblen haver tret les lliçons de Xile amb quatre anys de retard: tard i malament. Els comunistes italians havien tret les lliçons a temps (4): la proposta de «compromís històric» és la seva resposta als fets de Xile. És una política no destinada a promoure grans mutacions socials des del govern, sinó pensada per fer avançar i consolidar l'acumulació de forces a partir de la defensa de les conquestes polítiques i socials ja assolides i de la preocupació per no dividir el país en dos blocs de força equivalent, a fi de no facilitar que les forces reaccionàries trobin una base de masses.

L'acumulació de forces es desenvolupa sobretot fora de l'òrbita del govern: en l'acció parlamentària, en la gestió municipal i regional, en els moviments de masses, en l'acció cultural, etc. Però també pot trobar un suport i un impuls amb la participació governamental dels partits obrers.

Una guerra de desgast recíproc

Kautsky parlava, el 1910, de «guerra de desgast» per expressar una idea semblant a la idea gramsciana de «guerra

(4) El setmanari *Rinascita* publicava el 28 de setembre i 5 i 9 d'octubre de 1973 —és a dir, tot just dues setmanes després del cop de Pinochet— unes «Reflexions sobre Itàlia després dels fets de Xile». Publicat en castellà en el volum d'Enrico Belinguer, *La «cuestión comunista»*, Barcelona (Fontamara), 1977, amb pròleg de J. Solé Tura. Naturalment, els comunistes italians s'han pogut beneficiar dels ensenyaments de Gramsci sobre la «guerra de posicions», incorporats de fa temps a la política del seu partit, i de la mateixa tradició nacional d'unitat antifeixista originada durant la guerra d'alliberament de 1944-1945. A partir d'aquesta tradició, fan avui una política moderada destinada a defensar la democràcia política i a avançar lentament en el camí de les reformes, tot evitant la ruptura del poble italià en dos grans blocs numèricament equivalents (dreta i esquerra), a fi de no donar a la reacció una base de masses important.

de posicions», i entenia que és la classe obrera qui «desgasta» les posicions de la burgesia i prepara així el seu accés al poder. Cal reconèixer, però, que en una llarga guerra de posicions el desgast resulta recíproc. La necessitat, per als treballadors, de viure en una societat capitalista sense perspectives immediates de canvi obliga a una adaptació, a una assumptió pràctica dels modes de vida, de les formes de treball i de consum, dels valors vigents. Això es reflecteix a diversos nivells: des de la separació entre dirigents i dirigits en els partits i sindicats obrers fins a l'acceptació pràctica de models de comportament individualistes o de formes de relació home-dona de signe possessiu o instrumental.

Un partit obrer obligat a moure's durant anys en el camp burgès es veu així sotmès a una forta pressió degenerativa dels propis valors i dels propis objectius, que el pot transformar en un engranatge més del sistema. Els exemples històrics abunden: sense anar més lluny, el SPD alemany és la continuació d'aquell mateix partit que, en temps del vell Engels, era l'admiració de tota la socialdemocràcia europea.

La pressió degenerativa creix quan el partit obrer no sols «resisteix» al si de la societat civil, sinó que participa en el poder de l'estat (sigui en el govern, sigui en d'altres institucions estatals) i es veu obligat a situar-se en el terreny del possibilisme de les transformacions per petites dosis. Subjektivament, per als seus militants i per al poble, els compromisos amb el poder burgès poden provocar una crisi moral d'identitat, com està passant al nostre país amb la política de consens destinada a consolidar la democràcia postfranquista.

Cal, per aquesta raó, abandonar l'intent de transformar la societat capitalista actual «des de dintre»? Alguns ho creuen i fins i tot proposen de renunciar a la idea mateixa d'«estratègia», és a dir al conjunt articulat de mediacions polítiques que vinculen la pràctica quotidiana d'avui amb els objectius comunistes finals (5).

No crec viable aquesta proposta. Renunciar-hi equival a situar-se totalment al defora de l'estat burgès actual, tal com han fet, de maneres diferents, els anarquistes i la Internacional Comunista. Però això no és possible si es vol tenir alguna incidència en la vida social; i no sols perquè l'estat parlamentari modern obre als treballadors uns espais de llibertat i de

(5) M. Sacristán, «Respuesta a D. Lacalle», *Materiales*, n.º 8 (març-abril 1978), pp. 143-144.

participació sense els quals és difícil que la classe obrera com a classe s'elevi a subjecte actiu de la vida polític-social, sinó també perquè avui la interpenetració entre estat i societat és tal que *tot esdevé política*. És per això que la classe obrera no pot fragmentar la seva activitat col·lectiva en acció sindical, cultural, etc.; ha de fer política en sentit ple; ha d'articular la seva pràctica en funció d'un esglaonament d'objectius. Li cal, en suma, una estratègia per no dispersar els seus esforços, per avançar coherentment en l'ocupació d'espais de poder i per cohesionar i acumular forces.

Contra la pressió integradora del sistema no penso que la millor arma sigui la renúncia a una intervenció possibilista quotidiana. (Entre els grans partits comunistes europeus, els que han conservat més agudament el model de la «contra-societat» no són precisament els qui millor han resistit a les pressions degeneratives.) L'única arma que em sembla eficaç contra aquesta pressió és l'acció cultural i ideològica, el desenvolupament d'una crítica sistemàtica de la societat present i d'una alternativa civilitzatòria que pugui ser compresa i assimilada per amplis sectors populars i esdevenir principi regulador de la seva pràctica social. Això implica l'establiment d'un clima favorable a la recerca i al lliure debat teòric, així com un gran esforç pedagògic massiu.

El problema de com fer compatible el protagonisme social de sectors populars extensos i la capacitat d'antagonisme del moviment obrer no és un problema fàcil de resoldre. No hi ha fórmules màgiques.

Per una revolució cultural

És tradicional en el marxisme la idea segons la qual la revolució socialista es diferencia radicalment de la revolució burgesa en un punt: la burgesia, abans d'accedir al poder polític, va poder desenrotllar un ampli poder econòmic, social i cultural; el proletariat, en canvi, ha de prendre primer el poder polític perquè sense ell no pot adquirir poder econòmic ni cultural. Ja Gramsci havia capgirat relativament aquesta tesi amb les seves idees sobre la conquesta de l'hegemonia abans de la conquesta del poder per part del proletariat. Probablement avui, davant de les dificultats de la «guerra de posicions», calgui subratllar encara més el tema de l'hegemonia. Giorgio Amendola arriba a parlar de la necessitat de desenvolupar una

«cultura comunista de masses» com a condició prèvia al socialisme (6).

Independentment d'altres consideracions, la ciència i el progrés intel·lectual general crea en la massa de la població unes capacitats crítiques que posen constantment en crisi la manipulació dels éssers humans pel sistema de poder, tant al món capitalista com als països de base socialista. Això crea aspiracions a una apropiació real de les conquestes emancipadores de la humanitat per part dels éssers humans, i per tant crea una demanda de nous valors, de «revolució cultural» (7). Marx deia que les idees dominants són les idees de la classe dominant, afirmació en general certa, però que en època de crisi de valors cal relativitzar, perquè es fan conscients les aspiracions a altres formes de vida, que entren en conflicte amb les idees dominants.

D'una banda, hi ha doncs els valors dominants, generats pel propi sistema. Per exemple, la pressió consumista, la valoració de la riquesa material com a forma suprema de riquesa humana, etc. De l'altra banda, hi ha una aspiració creixent a valors nous que brollen de les pròpies contradiccions del sistema. Per exemple, la revalorització del contacte amb la natura (com a reacció a un divorci patològic entre home i natura per obra de la civilització industrial i urbana), o l'ànsia de solidaritat (com a reacció davant d'una societat individualista, competitiva, agressiva, que atomitza els éssers humans i provoca la solitud dintre de la massa humana, «la multitud solitària»).

Al partit comunista, com a força antagònica del capitalisme, li correspon d'assumir aquesta revolució cultural en curs i fer-li de llevadora: ha d'ajudar a fer que es desenvolupi i creixi, i que ho faci de manera coherent i constructiva. I a més a més, com a partit popular, com a partit orgànicament vinculat a la classe obrera, li correspon de lliurar una batalla importantíssima, *que a priori no està guanyada*: la de fer convergir en un sol corrent històric el moviment real de la classe obrera amb la revolució cultural. Si ja Lenin i, en un sentit més ampli,

(6) Dec aquesta informació a Josep M.^a Maymó.

(7) Una elaboració interessant del tema es troba en Rudolf Bahro, pensador marxista alemany actualment empresonat a la RDA per «activitats contra la seguretat de l'estat». Vegeu concretament el concepte de «consciència excedent» en el text publicat a *Materiales*, n.º 10 (jul.-agost 1978). Aquest text, publicat sota el títol de «Contribución a la crítica del socialismo real. I», és part de la introducció del llibre *La alternativa*, de pròxima aparició en castellà a editorial *Materiales*.

Gramsci subratllaven la missió *pedagògica* del partit comunista, amb més motiu cal subratllar-la en uns moments en què el canvi revolucionari exigeix molt més que preparació sindical i política per prendre el poder de l'estat; en què el canvi revolucionari exigeix construir des de fora del poder els elements d'una nova cultura, d'un nou sistema de valors.

Per una «socialització de la política»

S'ha repetit moltes vegades que la crítica del «socialisme real», és a dir, dels països de l'est, és inseparable de l'eurocomunisme. Això és absolutament cert, i s'ha d'entendre no sols en el seu sentit més superficial, per la impopularitat que —per exemple— té a Occident el sistema polític dictatorial d'aquells països. S'ha d'entendre també en el sentit que el socialisme propugnat per l'eurocomunisme suposa una tensió permanent per incorporar tots i cada un dels ciutadans a la vida pública, i per superar el fatal divorci entre governants i governats, entre dirigents i dirigits, que representa la darrera forma històrica de la divisió social del treball.

Però el tipus de societat a la qual hom aspira condiciona la manera d'arribar-hi, sobretot en el tipus de transició gradual i «des de dintre» que l'eurocomunisme es proposa. Per això la pràctica política eurocomunista hauria d'implicar el foment sistemàtic de la participació dels ciutadans en tots els àmbits de la vida social. I si admetem les observacions de Ch. Buci-Glucksmann sobre una «nova manera de fer política», haurem d'admetre, amb la mateixa autora, que l'eurocomunisme no tindria sentit sense una «socialització de la política», és a dir, sense l'estímul sistemàtic de la participació popular a la vida política (entesa en un sentit ampli)* (8).

Aquesta idea suposa un atac frontal a la tendència profunda del capitalisme a atomitzar els individus, a reduir-los a l'esfera privada, a dispersar-los i deixar-los impotents i passius davant de la manipulació del poder econòmic i polític. És a la llum d'aquesta idea com adquireix tot el seu valor la pro-

(8) Vegeu en un proper número de *Nous Horitzons* l'article de Buci-Glucksmann sobre el concepte gramscian de «revolució passiva», que és l'antítesi del concepte de «socialització de la política». Cerroni ha parlat també de «socialització del poder».

posta comunista d'independència dels sindicats i dels restants moviments de masses, perquè la real independència dels moviments de masses (tan contradictòria amb les pràctiques socialdemòcrates i stalinistes alhora) permet la màxima potenciació de la iniciativa de tots i cadascun dels seus participants.

El partit que aquest projecte necessita és, al seu torn, un partit capaç de promoure realment aquest model participatiu de socialisme; un partit que comenci ell mateix per fomentar la participació dels seus membres, la iniciativa de tots els seus organismes, des de la base fins al cim; un partit que es proposi la maduració intel·lectual i moral de cada un dels seus membres, com a condició per estimular la maduració dels restants ciutadans. Un partit, en suma, que sigui un autèntic educador col·lectiu, un autèntic agent de transformació intel·lectual i moral de la societat.

Una observació al marge: convé no confondre l'acció «pedagògica» del partit amb una acció purament cultural. Les persones i els grups humans aprenen no sols (ni principalment) a través d'explicacions i discursos, sinó també amb la pròpia pràctica, individual o col·lectiva. La iniciativa política o sindical o la participació en una lluita poden fer més per l'educació de les masses que mil discursos. Per això els dirigents han de cuidar escrupolosament els aspectes pedagògics de les seves iniciatives polítiques i han de saber-les explicar adequadament a fi que cada acció desemboqui, si més no, en una elevació de la consciència combativa, de la consciència comunista de les masses. El nivell de preocupació pedagògica és, a parer meu, una mesura de la maduració «eurocomunista» d'un dirigent i d'un partit.

Jugarà algun paper la «guerra de moviments»?

Gramsci ho deia clarament: la «guerra de posicions» no suprimeix el moment del «moviment», de la ruptura, sinó que el subordina com a moment tàctic. Un malestar perceptible en nombroses discussions sobre l'eurocomunisme i la «via democràtica» al socialisme té el seu origen en el fet que, segons les exposicions usuals de la política del PSUC, la guerra de posicions absorbeix tota l'atenció i no deixa cap espai als moments de ruptura. O, per dir-ho d'una altra manera, s'ha renunciat a una forma de l'ofensiva (la insurrecció armada, l'«assalt al Palau d'Hivern») i no se'n dona cap forma alternativa.

Per avançar en el tema de l'«ofensiva», faria algunes propostes de reflexió:

1. Em sembla necessari —ho repeteixo— una declaració franca que dissipï les possibles il·lusions sobre el moment en què ens trobem i que reconegui que l'actual fase és de «guerra de posicions» o d'acumulació de forces, enmig d'una contraofensiva imperialista que pressiona fortament l'esquerra per reduir-la gairebé a pura «resistència», a pura defensa de les llibertats existents enfront d'una agressió neofeixista i terrorista.

2. No es pot plantejar una contraposició metafísica entre «ofensiva» i «defensiva». Si en l'art militar val el lema segons el qual «la millor defensa és l'atac», en la política, en què els actors són masses humanes no enquadrades mecànicament en un exèrcit, sovint és la inversa: la millor preparació a l'atac és la defensa. Perquè les masses reaccionen indignadament i enèrgicament quan se senten agredides. Un bon exemple el tenim en la guerra civil espanyola, en què una política a primera vista «defensiva», com la de Front Popular, va ser el millor punt de partida per un contra-atac quan la dreta va trencar les regles del joc. I no oblidem que la revolució espanyola és l'únic exemple de revolució a Occident que ha tingut possibilitats reals de triomfar. En tot cas, aquesta dialèctica ofensiva-defensiva mostra una vegada més la inoperància, a Occident, de l'esquema «assalt al Palau d'Hivern», i posa de manifest com a Occident la millor preparació per a qualsevol ofensiva és una sòlida «guerra de posicions» que es plantegi la màxima penetració en tots els mecanismes socials i, en particular, en els aparells coercitius de l'estat.

3. Però alhora em sembla perillós deixar que els treballadors i les seves organitzacions sindicals i polítiques s'endormisquin en el somni rutinari d'una transició gradual sense ruptures. Caldria, primer de tot, reavivar la polèmica sobre les «crisis polítiques». Quan es produí la crisi política del maig de 1968 a França, Santiago Carrillo la va valorar amb les següents paraules: «L'experiència del poderós moviment de masses dels mesos de maig i juny a França dona la base per preveure com es pot arribar avui a una transformació radical als països desenvolupats, confirma que ha sorgit una nova forma de lluita, que és molt més que la vaga general política de la classe obrera en el seu aspecte tradicional sense ser tampoc exactament la insurrecció tal com l'hem coneguda en experiències passades. Aquesta fórmula és la *vaga general*».

I afegia més endavant: «La fórmula de la *vaga general*, com a mitjà d'aconseguir una transformació radical de la societat en els països desenrotllats i en desenrotllament, és una de les adquisicions que el moviment comunista ha d'assimilar i elaborar en el període present» (9). Val a dir que el moviment comunista no ha fet cap més esforç al nostre país per «assimilar i elaborar» aquesta experiència. No es tracta de preveure repeticions mimètiques del maig francès, sinó de saber imaginar que l'acumulació de frustracions i males-tar, igual que el 1968 a França, pot originar explosions de caràcter semblant, i que si les formacions polítiques dels treballadors no estan en condicions polítiques i psicològiques de veure en aquestes explosions oportunitats per fer avançar les posicions de poder dels treballadors, es poden malaguan-nyar ocasions úniques, com es va malaguan-nyar la francesa de 1968, no per instaurar el socialisme però sí per millorar la correlació de forces a favor de l'esquerra. Es diu i es repeteix que avui són pràcticament impossibles les guerres generals i les crisis que en són resultat. Però també es pot pensar que poden sorgir un nou tipus de crisi: per exemple, crisis de tipus ecològic (com accidents catastròfics d'origen químic o nuclear) o provocades pel terrorisme. En tot cas, em sembla negatiu fer desaparèixer la perspectiva de la crisi i de la rup-tura de l'horitzó mental dels treballadors i de les seves orga-nitzacions, la qual cosa porta a establir un divorci entre l'ac-tivitat parlamentària i quotidiana de les forces socialistes i les mobilitzacions de masses, i a debilitar la capacitat de reacció popular davant de qualsevol agressió reaccionària a les lliber-tats i als drets socials dels treballadors.

Unes conclusions

La decepció i el nihilisme actuals, producte sobretot d'una situació política bloquejada, reclamen un gran esforç d'imagi-nació de les esquerres, i en particular dels comunistes, per trobar propostes d'acció i de combat que se situïn amb realis-me en el terreny dels fets actuals, sense que s'accepti la desaparició de les perspectives de canvi. Això exigeix enfron-

(9) S. Carrillo, «La lucha por el socialismo hoy», suplement al n.º 58 de *Nuestra Bandera* (juny 1968).

tar-se sense prejudicis a les dificultats i a les paradoxes de l'eurocomunisme a fi de desenvolupar totes les potencialitats que aquest conté com a corrent renovador del projecte socialista a Occident.

Al meu entendre, això reclama plantejar amb veracitat les dificultats del moment, admetre que l'aspecte dominant avui de la política comunista és l'acumulació de forces, desenvolupar a fons l'estratègia d'ocupació de posicions en la societat civil i en l'estat (des del seu interior), proposar-se de guanyar la batalla per l'hegemonia i estimular la revolució cultural que ve posant en qüestió els valors capitalistes dominants i no separar rígidament la «guerra de posicions» dels moments de «ruptura».

Ens cal impulsar sobre aquests temes un gran debat dintre i fora del nostre partit que, com a tal debat, representi ja una revitalització de les perspectives comunistes entre el poble i, particularment, entre el jovent. Aquest debat, lligat a l'acció concreta en defensa de la democràcia i dels drets adquirits pels treballadors i per organitzar les masses i fer-les intervenir activament en la vida política i social, seria la millor contribució contra la ofensiva imperialista en curs i contra els fenòmens disgregadors i involutius que s'alcen amenaçadors entorn nostre.

Del maig del 68 a l'eurocomunisme*

Josep M^a Colomer

El 68 català

Em toca parlar del 1968 a Catalunya, del «nostre» 68, ben diferent d'aquell del qual ens han parlat la Christine Buci-Glucksman —que era el d'una crisi d'una societat capitalista amb institucions polítiques més o menys liberals—, i d'aquell del qual ens ha parlat Artur London, la crisi d'una societat d'economia més o menys socialitzada amb unes institucions polítiques burocràtiques i escasses llibertats personals. El nostre 68 —que no va provocar la commoció social tan imensa de França o de Txecoslovàquia, però que sí que va influir d'una manera penetrant i decisiva en determinats sectors avançats i inquiets del país— s'ha d'emmarcar, òbviament, en la lluita contra la dictadura franquista recolzada en i pel capitalisme monopolista.

En aquesta lluita, ara fa deu anys, es produïren importants crisis internes dels principals moviments d'oposició antifranquista, especialment del Sindicat Democràtic d'Estudiants, i també en certa mesura de les Comissions Obreres, i el buit deixat per aquests donà lloc a l'inici de nous moviments i grups i a la introducció de noves reivindicacions i formes de lluita. Em refereixo especialment al moviment estudiantil iniciat l'octubre de 1968, centrat sobretot en ocupacions de càtedres, expulsió de catedràtics incompetents, reaccionaris i corruptes, en la crítica ideològica de l'ensenyament, i basat en un funcionament assembleari i amb gran combativitat contra la repressió (cal no oblidar que l'any 1969 fou precisament el del primer estat d'excepció general a tot Espanya). D'aquest moviment de masses, en formaren part alguns grups organitzats com ara la «Unión de Estudiantes Revolucionarios», les

* Intervenció a l'acte «Crisis del 68» que va organitzar la Joventut Comunista als Lluïsos de Gràcia el 14 de juliol de 1978. Hi intervingueren a més Christine Buci-Glucksman, que parlà del maig francès, i Artur London, que ho féu sobre la primavera de Praga.

«Comisiones de Estudiantes Socialistas», els «Estudiantes marxistas-leninistas», «Bandera Roja», els «Comités de Huelga Estudiantil» i alguns petits nuclis trotskistes, així com els comitès d'acció i els comitès de curs en la seva primera època. Eren aquells grups que deien, per exemple, com en aquest butlletí de la UER:

«No nos dejemos imponer la tontería y el conformismo. Expulsemoslos de la Universidad. Conquistemos la libertad y el derecho a la inteligencia. Para nosotros, para nuestros compañeros, para nuestro pueblo.» I signava: «Año del guerrillero heroico».

O els «Estudiantes m-l» que denunciaven en una octavilla: *«No queremos una Universidad al servicio de la burguesía. No queremos ser los técnicos, economistas, ingenieros... que estudian científicamente la mejor explotación de la clase obrera. No queremos convertirnos en traficantes y vendedores de una cultura segregada por la burguesía. No queremos ser médicos, científicos, juristas... con una función social al servicio de una clase dominante y de un injusto orden establecido.»*

També hauríem de citar l'ebullició que es produí en amplis sectors de professionals i intel·lectuals entorn d'aquestes dades, i —encara que habitualment se'n parli menys— l'acció de nuclis dispersos en el moviment obrer d'aquella època. La influència del nostre 68 va, però, més enllà dels grups organitzats i dels moviments esmentats, i —malgrat les diferències amb les explosions revolucionàries d'altres països— la seva repercussió ha afectat amplis cercles de la joventut catalana i espanyola nascuda en els anys de la posguerra mundial (és a dir, aproximadament entre 1945 i els primers cinquanta).

Ja s'ha parlat d'algunes de les nostres referències bàsiques: el maig francès, prova esclatant de l'«actualitat» del socialisme a Europa i al mateix temps de la necessitat de renovació dels models i continguts del socialisme proposats per l'esquerra tradicional; Txecoslovàquia, que —sense negar les esperances que avui puguem posar en altres «primaveres» en els països de l'Est— cal reconèixer que per a nosaltres fou aleshores sobretot una demostració flagrant de les aberracions i el fracàs del règim de la URSS i el seu model de societat. També se sol citar la guerra del Viet-Nam i la solidaritat anti-imperialista que va provocar arreu. Jo només voldria subratllar la importància que van tenir en aquell moment les notícies i els documents que arribaven de la Revolució Cultural Proletària Xinesa. Ignorant naturalment quina seria després l'«evo-

lució dels esdeveniments a la República Popular Xina, la Revolució Cultural se'ns va aparèixer en aquell moment com un moviment bàsicament de rebel·lió antiautoritària, fet fins i tot al marge i en contra de les estructures oficials de l'Estat i del partit comunista, i amb plantejaments de transformació de les formes de vida imperants que ens semblaven capaços d'estructurar una autèntica alternativa al sistema social i polític existent a la URSS i fins i tot portador d'elements de canvi dels models de civilització coneguts fins aleshores.

Amb tot això vull dir que l'impuls imaginatiu del 68 venia a fer trontollar tots els dogmes i veritats establertes fins aleshores, i ens va fer recuperar, si més no, la concepció del marxisme entès fonamentalment com una actitud insubornablement crítica davant del món i de les coses.

Els valors del 68

Es aquesta actitud crítica i antidogmàtica la que em sembla més vigent avui i en la qual es basen una sèrie de valors ideològics i culturals que no han perdut actualitat. A partir del 68 s'han desenvolupat moviments de masses en l'ensenyament, la ciutat i els barris, la sanitat, els mitjans de comunicació, etc. —amb el consegüent pluralisme social i polític en el si de la lluita popular— que fan ressaltar encara més la necessitat de renovar les concepcions clàssiques sobre allò que ha de ser el socialisme, concepcions que eren pròpies de processos revolucionaris desenvolupats en societats més endarrerides i amb esquemes teòrics més primitius.

Entre aquests valors, en vull destacar uns quants. En primer lloc, l'antiautoritarisme —que tan bé hem fet nostre en un país que ha sofert quaranta anys d'imposicions i jerarquies i que, com es pot veure aquests dies, encara no ha desaparegut del tot—. És a dir, estar en contra de totes les forces de repressió, contra tot allò que signifiqui gestió autoritària de les institucions (de l'empresa privada a l'administració pública i l'exèrcit, de la família a l'escola i la Universitat), i per tant per la democratització de totes les esferes de la societat (inclosos els partits polítics i les seves organitzacions).

En segon lloc, i molt lligat a l'anterior, la democràcia basada en la participació activa de tots els ciutadans, el dret a la paraula per a tothom, la possibilitat d'expressar-se sense tenir en consideració les limitacions pròpies de la societat buro-

cràtica i ni tan sols els ritus i les estructures de l'esquerra tradicional.

Finalment, la necessitat d'establir una estreta relació entre la perspectiva de «transformar el món» i la de «canviar la vida»; és a dir, de renovar al mateix temps la vida col·lectiva i la vida personal. Del 68 parteixen profunds canvis en les pràctiques i les concepcions familiars, morals, sexuals, que varen significar una important ruptura amb les generacions immediatament anteriors. Però no es pot dir que hi hagués aleshores una clara consciència d'allò personal com a àmbit de transformació humana i social —això segurament no s'ha donat fins a l'esclat dels moviments feministes—; més aviat hi havia un inici de «presa de consciència» (que és una expressió típica d'aquella època), però allò personal i allò directament polític anava tot barrejat en un mateix activisme de canvi. Avui torna a tenir validesa aquella voluntat de fer un «home nou» que parlaven els companys cubans en la marxa cap a una societat nova.

La crisi de l'extrema esquerra

Però, d'una manera semblant al que va passar a França, a Itàlia i a d'altres països que varen ser sacsejats per l'impacte del 68, a casa nostra també es varen constatar aviat les limitacions dels moviments i els grups espontaneistes, i de seguida es va produir una reacció tendent a accentuar el valor de l'organització i a buscar una doctrina revolucionària acabada. Paradoxalment, el subjectivisme tan fecund del 68 es va convertir, per un procés voluntarista, en l'aparició de grups doctrinaris i avantguardistes, progressivament incapacitats per entendre els canvis de la situació política. Són els anys de les polèmiques doctrinals entre maoistes i trotskistes, i en general de predicament de les versions més escolàstiques del leninisme i del cultiu de l'arqueologia dels textos sagrats.

L'espontaneisme del 68 i els grups doctrinaris dels primers setanta coincidien en una cosa: en la perspectiva d'esperar que es produiria la ruptura revolucionària en un termini bastant curt; és a dir, en la previsió d'una profunda crisi social que semblava que només es podria resoldre o bé amb una involució autoritària violenta —en la qual el franquisme ja hi participava—, o bé amb una insurrecció popular que assaltés el poder de l'Estat.

Com és evident, les coses no han estat ni són tan simples ni lineals. I d'aquí va venir la crisi de tota aquella extrema esquerra sorgida del 68, amb progressives escissions, abandonaments de la lluita i traspassos (collectius en molts casos) cap els partits de l'esquerra tradicional —en el nostre cas, bàsicament al PSUC. Vull fer esment només de la importància que va tenir en aquesta evolució el nou despertar del moviment obrer. A Barcelona, des de 1962 fins a 1971 —malgrat existir el moviment de les Comissions Obreres— pràcticament no hi havia hagut cap vaga obrera important. Va ser després de les mobilitzacions contra el Consell de guerra de Burgos, i sobretot a partir de la vaga de SEAT de 1971, que es va desfermar un procés que ha resultat imparable. Amb poca diferència de temps, es va produir també una creixent sensibilització per les reivindicacions nacionals catalanes, especialment amb l'Assemblea de Catalunya, ja plenament en els anys setanta. En ambdós casos, en la lluita obrera i en la lluita nacional, el PSUC —que de fet mai no havíem deixat de trobar en les assemblees i les manifestacions, fins i tot en els moments de major radicalització de la lluita— hi jugava un paper decisiu.

I aquí sí que voldria remarcar una diferència molt clara amb l'evolució que s'ha donat a França. Allà, ha estat principalment el partit socialista el que ha recollit l'empenta renovadora del 68, aquell partit socialista que el 1969 va obtenir el 5 % dels vots i avui és el primer partit del país; mentre que el partit comunista s'ha tancat en si mateix, i encara ara mateix aquell moviment que en el seu dia va qualificar d'«aventurer, irresponsable i que calia combatre enèrgicament».

A Catalunya, i en general a Espanya, ha succeït al revés. De fet, aquí els socialistes podem dir que no hem tingut l'alegria i el gust de conèixer-los fins ja molt avançats els setanta, i encara els hem conegut més a les superestructures de l'Assemblea de Catalunya i altres instàncies unitàries que a la base dels moviments de masses. Encara ara, en commemorar-se el desè aniversari del maig francès, els dirigents socialistes han expressat opinions d'autosuficiència que diuen ben poc al seu favor. En una enquesta de la revista «Cambio 16», Felipe González ha criticat el moviment de maig perquè no hi havia una *«alternativa de poder»*. I ha afegit: *«Es más, creo que, a la larga, el movimiento estudiantil fue perjudicial porque produjo en Francia una reacción conservadora, incluso reaccionaria, de mayor fiereza, en la derecha*

francesa». I Tierno Galván, amb el seu característic estil de catedràtic paternal, ha opinat: *«Me admiré del punto al que podía llegar la irracionalidad del francés medio, que llegó a apoyar aquel movimiento de protesta. Aquella masa en movimiento no tenía ningún proyecto racional que hiciese siquiera sospechar que su alternativa de poder consistía en algo más que un nuevo despliegue de fuerza. Y encontré en cambio razonable que la izquierda rehuyera capitalizar aquello. No se puede capitalizar un huracán»*.

Sense que es tracti ara de fer-ne el panegíric, cal reconèixer obertament que l'actitud del PCE i del PSUC va ser ben diferent —com a dada curiosa, es poden trobar textos de firmes molt autoritzades de l'època acceptant fins i tot la lluita de barricades— i sobretot, com he dit, anava acompanyada d'una presència activa i innegable en les lluites. Segui com sigui, el cas és que avui la gran majoria dels militants dels grups d'extrema esquerra dels anys 1968-1971 ens movem en l'àrea política de l'eurocomunisme.

La renovació de l'eurocomunisme

Això anterior no vol dir, ni molt menys, que els partits comunistes no s'hagin renovat en aquest període, sinó tot el contrari. De fet, l'estratègia eurocomunista de via democràtica al socialisme, la «llarga marxa» a través de les institucions que ja parlava aleshores en Rudi Dutschke, ha estat en certa mesura una línia de convergència de la nova esquerra del 68 readaptada i capaç d'aplicar l'esperit crític a la pròpia pràctica, i de la vella esquerra renovada, capaç de superar els dogmes del passat.

I és dintre d'aquesta estratègia on cal situar avui els valors de crítica cultural del 68 —entenent per cultura tant la vida quotidiana i personal com l'activitat política i col·lectiva—. Cal partir del fet que en una societat capitalista i burocràtica no és possible aconseguir una identitat immediata entre activitat política i vida moral, entre el públic i el privat. Però sí cal que existeixi algun tipus d'equilibri entre l'atenció que es presta i els avenços que s'aconsegueixen en cada un dels dos àmbits si volem que els canvis socials siguin realment de fons.

Cal criticar, d'una banda, aquesta actitud de rebutjar la política en nom d'allò personal, de «passar» de tot per preocu-

par-se només dels interessos més immediats amb mentalitat pedestre i consumista. I cal criticar-ho, no solament en funció de les necessitats de consolidar la democràcia i sortir de la crisi econòmica, sinó precisament perquè aquesta actitud *pas-sota* és la més estèril per enriquir les relacions personals, que mai no poden ser vives si consisteixen en aïllar-se del món. Deixeu-me que reivindiqui valors personals del 68: la passió política i intel·lectual, la curiositat incansable, saber tensar els ànims, la saníssima capacitat d'indignació («acumuleu rà-bia», deien les parets de la Sorbona), l'entrega desinteres-sada...

Però també cal aixecar la veu contra la mentalitat dels professionals de la política que voldrien ajornar els canvis que afecten la vida quotidiana i les relacions jeràrquiques, sexuals, entre pares i fills o entre homes i dones, per a «des-prés»... tant si es vol dir després de la revolució, com després de guanyar les eleccions i instal·lar-se a la Moncloa, o després de l'etapa (segurament ben llarga) del necessari «consens». I cal criticar-ho, no solament perquè tothom té dret a la vida, i segons quan sigui aquest «després» ja ens haurem mort tots (o serem vells), sinó precisament perquè els avenços polítics només es consolidaran de veritat si afecten la vida de cada dia de la gent i canvien les mentalitats dels individus.

Vull dir amb tot això que ni l'eurocomunisme ni la pràctica dels partits d'esquerra són una cosa acabada i definida, una nova realitat davant de la qual quedar-se embadalits. Queden encara moltes qüestions pendents; especialment en l'anàlisi dels aspectes més nefastos de les experiències de països que alguns encara s'empenyen a seguir anomenant «socialistes», i que cal no repetir a cap preu; o en alguns aspectes de la vida interna dels partits, amb el ritualisme i la constant multiplicació de les relacions jeràrquiques i de poder que es creen en el seu si —que és probablement un dels temes de debat més importants que té plantejats l'esquerra—. L'eurocomunisme i la via democràtica al socialisme és sobre-tot un moviment de renovació i una esperança. I perquè ho segueixi sent cal mantenir envers ell l'actitud essencialment crítica que tant va contribuir a estimular el 68.

Ja que quan es parla d'aquest desè aniversari se solen citar sempre les pintades i els eslògans de la Sorbona, Nanterre i l'Odéon, voldria acabar citant-ne un que a alguns els va arribar a espantar per sanguinari, però que només podria interpretar literalment un burgès una mica cretí. En canvi, el seu signi-

ficat profund conserva plena validesa. És aquell que deia que «La humanitat no serà lliure fins el dia que l'últim capitalista sigui penjat amb els budells de l'últim buròcrata». És a dir, ni explotació ni dictadura: socialisme en llibertat.

Els comunistes barcelonins davant la invasió de Txecoslovàquia

Miguel Núñez

L'encàrrec, per part de N. H., d'aquest article, deu anys després que les tropes del Pacte de Varsòvia envaïssin Txecoslovàquia, va dirigit fonamentalment a cobrir dos objectius: commemorar els tristos fets de l'estiu del 68 a Praga i recuperar una pàgina de la història del PSUC. Sobre el primer objectiu, tots els periòdics ja n'han parlat molt aquestes darreres setmanes, i, en tot cas, des de l'anomenada Primavera de Praga, és centre obligat de reflexió per a tots els interessats en un règim de socialisme democràtic. Miquel Núñez en fa les oportunes consideracions. El segon punt creiem, però, que és el més important: demostra la vitalitat del nostre partit que en un moment especialment conflictiu del moviment comunista internacional, enmig d'una difícil situació de clandestinitat i persecució, i, fins i tot, en una època de dispersió com és el mes d'agost, aconsegueix reaccionar de manera ràpida, contundent i clara, criticant durament l'acció dels soviètics i posant, ja aleshores, les esperances en la regeneració del socialisme que s'havia iniciat sota Dubcek. El document que comenta Miquel Núñez no es va fer, a més, des d'un nucli aïllat de la direcció del partit sinó que immediatament després de l'ocupació es reuniren les cèl·lules, ho van transmetre als comitès, hi va haver durant tot un diumenge una llarga discussió, entre representants de tots els comitès de la ciutat, on es formularen posicions diverses, de vegades encontrades, però de les quals s'arribà a unes conclusions que foren les que, al dia següent, recollí el comitè de Barcelona en el comunicat que comenta l'article. Aquesta resolució, en un moment difícil del nostre partit per la significació que tenien els fets de Txecoslovàquia, pel desencantament de la desestalinització soviètica, per la terrible realitat de la política de blocs, etc., creiem que és una fita important en l'elaboració de la nostra política i de la línia actual de l'anomenat eurocomunisme.

Per últim no és casualitat que l'article hagi estat escrit per Miquel Núñez. Ell va ser qui més de prop va viure la reacció del PSUC: tenia un informe molt de primera mà dels fets txecs que va servir de base de discussió i fou el responsable més directe de la resolució que comenta.

És ben significatiu que el Comitè de Barcelona del PSUC fes la seva declaració pública sobre els «greus fets que s'esdevenen a Txecoslovàquia» el dia 25 d'agost del 1968.

En el període anterior a la intervenció militar a Txecoslovàquia, s'havia dut a terme a les organitzacions del Partit a Barcelona, a les fàbriques, als centres universitaris i entre les forces progressistes, un cert debat a l'entorn del procés democratitzador emprès per la direcció del Partit Comunista de Txecoslovàquia encapçalat pel company Dubcek. Se seguien atentament els elements nous de l'experiència txeca, els quals convergien amb les idees i concepcions suscitées per la pròpia evolució de la línia política dels pobles d'Espanya un cop ja situats en el terreny de la Reconciliació Nacional, amb totes les conseqüències que comportava l'adopció en ferm d'una política democràtica, de masses, d'àmplia perspectiva unitària, deixant endarrera vells sectarismes.

Els corrents de simpatia per l'equip Dubcek eren molt generalitzats entre tots els sectors de l'opinió barcelonina. Tanmateix, el pes tradicional de l'amistat i confiança il·limitades a la Unió Soviètica i al PCUS, feien preveure que si els governants soviètics prenen la gravíssima decisió d'envair Txecoslovàquia i ho justificaven —com no podia ser d'altra manera— amb raons de «defensa del socialisme», «del perill que corria la República Popular Txeca per culpa de la nova direcció Dubcek», etc., es podia produir una reacció a amples sectors del Partit en el sentit d'aprovar la intervenció militar de la URSS.

Entès així, per sortir al pas d'aquest fenomen, com una forma de solidaritat amb el poble i el Partit Txec, i alhora per imposar —en la mesura que fos possible— un fre als agressors, la direcció del PSUC va prendre posició ràpidament i fermament, tot assumint la responsabilitat dirigent que li corresponia. En fer-ho, va procurar de donar el màxim de criteris polítics que en aquell moment poguessin ajudar el conjunt del Partit i les forces democràtiques, i evitar a la vegada el perill de la campanya anticomunista i antisoviètica endegada per les forces imperialistes i reaccionàries, pels franquistes, tot aprofitant l'operació militar de la invasió de Txecoslovàquia pels exèrcits de la URSS i les forces del Pacte de Varsòvia.

En la declaració del Comitè de Barcelona, del 25 d'agost, es plantejava el mètode per abordar les diferències entre els països socialistes i entre els partits comunistes: «Afirmem que la solució als problemes existents i als que puguin sorgir

entre els països socialistes, entre els partits comunistes i obrers de tot el món, ha de resoldre's —sense immiscir-se en els afers interns de cadascun— mitjançant la pacient i fraternal discussió política i ideològica, en ple respecte mutu i en l'esperit i pràctica de l'internacionalisme proletari a través de relacions bilaterals i conferències internacionals en les quals siguin abordades, serenament i en profunditat, totes les qüestions».

I això sense negar la necessària i permanent lluita antiimperialista: «Afirmem la necessitat de la vigilància revolucionària constant enfront de la permanent conspiració de l'imperialisme i de les forces reaccionàries contra la Pau i la Democràcia i, molt particularment, contra els països socialistes, en primer lloc contra la Unió Soviètica, principal força del camp socialista antiimperialista».

Es reiterava, així, el principi bàsic segons el qual la revolució no s'exporta, «sinó que neix i es desenvolupa a cada país en un marc nacional, segons les condicions econòmiques, socials i polítiques, segons la seva història i la seva cultura; la qual cosa ens fa afirmar també que cap intervenció exterior pot reemplaçar la lluita de cada poble per la llibertat i la Pau, per la Democràcia i el Socialisme». I s'hi afegia: «Afirmem que el desenvolupament revolucionari a cada país ha de coordinar-se amb els objectius del moviment revolucionari mundial de cara a l'abolició de l'imperialisme, del capitalisme, l'edificació del socialisme».

La diferència entre la democràcia formal burgesa i una autèntica democràcia popular i de masses en la qual la sobirania del poble hi sigui garantida, s'expressava així en el document del Comitè de Barcelona: «Expressem el nostre convenciment que el socialisme camina cap a formes cada vegada més àmpliament democràtiques que assegurin la participació més elevada, activa i dirigent del poble ENCARA QUE AQUESTES FORMES NO SERAN LES QUE CARACTERITZEN LA DEMOCRÀCIA BURGESA.

»La democràcia formal burgesa deixa a mans dels grans capitalistes els ressorts del poder i perpetua el règim d'exploatació i opressió a través de l'alienació i la violència de cada instant. La democràcia socialista, al contrari, pressuposa l'avanç constant cap a l'eliminació de tota mena d'alienació, facilitant les millors condicions perquè la voluntat dels treballadors i de les àmplies masses populars, que han de ser ar-

tífexs del seu destí, pugui expressar-se en ple coneixement i total llibertat.

»Per aquest motiu és urgent i fonamental, a partir de les condicions concretes de cada lloc, consolidar i desenvolupar la democràcia socialista, superant els mètodes burocràtics en la gestió dels països socialistes i en els partits comunistes i obrers.»

I acabava així: «Afirmem que la participació activa de les masses en la direcció política i la correcció vigorosa i oberta dels errors només pot perjudicar l'imperialisme, el capitalisme, i enfortir el socialisme, els països socialistes i el moviment comunista i obrer internacional».

D'altra banda continuava essent una qüestió dramàtica i concreta la manera d'intervenir en aquell moment, per tal d'assolir que la gravetat dels fets no fos irreparable, i perquè, si encara s'hi era a temps, s'arribés a fórmules d'entesa que poguessin afavorir el fet de trobar una sortida que fos la menys dolenta possible a una situació que ja era tràgica. Tenint això en compte, en el document es deia:

«En no aprovar la intervenció militar a Txecoslovàquia, ens pronunciem per la necessitat de continuar i redoblar els esforços de tots els comunistes en la recerca d'una solució política justa a la greu situació plantejada.

»No cal fer res que pugui obstaculitzar una resolució ràpida i vertadera a la crisi sorgida en les discrepàncies d'apreciació sobre la qüestió txecoslovaca! Cal que es faci tot perquè es resolgui immediatament en interès dels pobles germans de Txecoslovàquia i de la Unió Soviètica, dels altres països socialistes, en interès del moviment comunista i obrer internacional, en interès de la Pau, la Democràcia i el Socialisme.»

Un llarg paràgraf del document es dedicava a desemmascar la hipocresia dels imperialistes, de les forces reaccionàries i dels franquistes, que s'esquinçaven els vestits per la invasió a Txecoslovàquia: «Davant d'aquesta odiosa campanya dels enemics de la humanitat, dels explotadors i incendiaris de guerres, dels culpables de la fam, la ignorància i l'opressió de cents de milions d'éssers humans a tota la terra, dels bàrbars agressors al Vietnam, dels organitzadors de cops reaccionaris a Santo Domingo, Grècia, Guatemala, Indonèsia, Congo, Orient Mitjà, dels sostenidors de Franco, Salazar i totes les deixalles feixistes, ens alcem sense cap mena de vacil·lació en defensa de la Unió Soviètica, els immensos sacrificis

de la qual en la lluita revolucionària i per salvar a la humanitat del feixisme tots coneixem i ningú no pot oblidar. Vint milions de vides soviètiques entregades generosament en la lluita contra el nazisme i per la llibertat!

«Els ultres franquistes han endegat també una inqualificable campanya anticomunista i antisoviètica, antidemocràtica, emparada en les mesures repressives dictades últimament pel Consell de Ministres.»

Després de declarar l'estat d'excepció a Guipúzkoa, on milers d'obrers, sacerdots, estudiants i intel·lectuals, camperols, comerciants, homes i dones del poble d'Euskadi són detinguts i torturats, empresonats, desterrats, sotmesos a escorcolls i vexacions de tota mena, la dictadura ha desenterrat el decret del 21 de setembre de 1960, restablint la vigència de les lleis i Tribunals militars per jutjar i condemnar les activitats de l'oposició, en un va intent de paralitzar la lluita creixent del moviment obrer i democràtic». I s'hi afegia: «Els comunistes barcelonins accentuarem més si és possible, en les circumstàncies presents, el nostre combat contra la dictadura, juntament amb tots els qui es pronunciïn contra la repressió, per les llibertats nacionals i democràtiques».

Ja fèiem en aquells dies tan difícils i amargs, una clara definició de la nostra via democràtica i pluralista cap al socialisme, i la contraposàvem a la visió estreta i sectària, burocràtica, que es pretenia imposar: «A la vegada reafirmem la nostra decisió d'anar cap al socialisme, a Catalunya i a Espanya, mitjançant la conjunció del pensament i l'acció de tots els partidaris del Socialisme, siguin quines siguin les seves creences filosòfiques, per la via pluralista, sense cap mena de reserva, en una col·laboració fraternal i amb confrontament d'idees, en el respecte mutu, sense violències ni intoleràncies».

Preveient els problemes que, sens dubte, la intervenció militar de la URSS a Txecoslovàquia hauria d'originar a les nostres files, el Comitè de Barcelona plantejava responsablement la forma política per combatre-les, tot mantenint la unitat del Partit: «La gravetat dels fets, la dificultat i complexitat dels fets, el furor que hi posa l'enemic per confondre encara més les coses, ens obliga a ser comprensius amb totes les opinions que s'inspiren en la defensa del socialisme, encara que siguin equivocades, contradictòries. Amb aquests companys, amb aquesta gent, hem de discutir-hi fraternalment i posar a la seva disposició totes les dades que tenim sobre el

que ha succeït i del desenvolupament posterior que tinguin els esdeveniments».

Aquesta política justa va evitar una ruptura a les nostres files i va permetre a molts dels qui inicialment van defensar la intervenció, canviar la seva actitud, i els que no ho van fer, no van tenir ni tenen cap mena de problema per continuar el seu combat en el Partit.

El document acabava reafirmant les tasques de lluita dels comunistes per acabar amb la dictadura franquista i obrir el camí a la democràcia i el socialisme.

Avui, deu anys després de la invasió a Txecoslovàquia, quan encara perduren els greus perjudicis causats als pobles de Txecoslovàquia i de la URSS, al moviment comunista i revolucionari internacional, per aquella intervenció militar; quan Txecoslovàquia encara continua ocupada i no ha recuperat la seva sobirania i independència, continuen essent plenament vàlids els principis pels quals vam condemnar la invasió. Ens sentim, per tant, totalment solidaris dels comunistes txecoslovacs que, com és el cas de Dubcek, no han cedit davant de la violència exercida contra el seu partit i contra el gran poble txecoslovac. Fem nostra la seva exigència de la immediata retirada del seu territori de les tropes soviètiques i dels altres països del Pacte de Varsòvia.

A la vegada, la recapitulació d'allò que va ser en aquells dies la posició dels comunistes barcelonins i la dels pobles d'Espanya, fa veure com molts dels canvis positius que hem realitzat en anys posteriors, estan estretament lligats amb la nostra posició en aquell moment històric. Sens dubte, els esdeveniments de l'estiu del 1968 són un punt clau en la presa de consciència dels partits comunistes més influents d'Europa Occidental —entre aquests el PCE i el PSUC— i del seu paper i responsabilitat en la transformació democràtica i revolucionària a aquesta zona del món, en marxa cap el Socialisme en llibertat.

L'aprofundiment en les concepcions que ja vam avançar el 1968, s'ha plasmat en el programa del PSUC aprovat al IV Congrés, i més recentment en els acords del IX Congrés del PCE.

El debat lliure, la reflexió crítica i l'autocrítica responsable, hauran d'obrir el camí a la correcció de vells i nous errors i a la recomposició, més àmplia i real, sobre noves bases, de la solidaritat internacional entre els partits comunistes i obrers, entre totes les forces antiimperialistes i de progrés en el món.

Una expressió equívoca de les relacions partit-sindicat

Jaime Aznar

Darrerament ha començat a adquirir certa força l'argument que a Espanya l'acció sindical comença a tocar un «sostre» respecte al qual el moviment sindical és pràcticament imponent. El corollari d'aquest plantejament és, doncs, que cal passar a un nivell més «elevat», el de l'acció política, el dels partits, capaços, mitjançant la creació d'una nova correlació de forces, d'aixecar aquest «sostre» sota el qual els sindicats trobin noves possibilitats d'intervenció.

No és pas casual que aquestes concepcions s'afirmin en un període de crisi econòmica, amb la seva manifestació més brutal: la desocupació, l'atur forçós. Una situació de crisi que, concretament, ha dut els sindicats a un atzucac aparent on la defensa dels interessos dels treballadors, per més combativa, intel·ligent i unitària que sigui, ha estat «incapaç» de donar una solució satisfactòria per garantir la conservació dels llocs de treball.

Molt sovint el fet de constatar aquesta realitat condueix a l'argument esmentat: «Hem arribat al límit a través de l'acció sindical». I aleshores es plantegen una colla d'iniciatives en el terreny «específicament» reservat als partits: interpellacions parlamentàries, alternatives econòmiques, etc. Tot per acabar plantejant que es tracta de posar en evidència que les eleccions i els seus resultats són «de debò» la vertadera sortida del cul-de-sac...

L'acció sindical; necessària, però insuficient

No és possible posar en qüestió un dels pilars del patrimoni ideològic del moviment sindical dels nostres dies: que l'acció sindical per ella tota sola no és susceptible de crear les condicions per a una transformació radical de la societat capitalista. D'aquí ve el plantejament, que el moviment obrer

va assumir fa ja molts decennis, de la necessitat d'intervenció en la vida política i del paper insubstituïble que els partits havien de tenir, tant en l'aglutinament dels sectors socials i ideològics (expressió de les distintes formes de concebre la societat), com en l'articulació d'una estratègia d'assalt al poder, des del qual poder realitzar la vocació de tot partit, el govern de la societat.

Tanmateix, si bé amb un cert retard, el moviment sindical ha anat assumint progressivament que la defensa conseqüent dels interessos dels treballadors exigia un procés *paulati* de participació en l'esfera del que havia estat reservat als partits: «la política» pròpiament dita. Són uns quants els factors que han influït històricament en l'evolució del moviment sindical. Entre aquests factors cal esmentar des del pes creixent de l'Estat en la producció i els serveis (empreses nacionalitzades, Seguretat Social, per exemple), fins al paper fet durant el període feixista pels sindicats en lluita per les llibertats polítiques i la democràcia.

Fent les reserves que calgui, hem d'assenyalar que el moviment sindical europeu rebutja la formulació clàssica de «divisió de funcions» entre el partit i el sindicat. Al sindicat correspondria exclusivament l'actuació en el terreny de l'«economia», de la defensa limitada dels interessos dels treballadors pel que fa a les condicions salarials, ritmes de producció, higiene i seguretat, jornada laboral, vacances, etc. Al partit correspondria, evidentment, «la política». Així, se li atribueix una funció «dirigent» per definició, tant en la seva funció de lluita pel poder com en la seva relació amb el sindicat, que queda en una posició clarament subalterna.

Socialdemòcrates i stalinistes

(No deixa de ser una mica paradoxal, encara que històricament sigui comprensible si bé de manera distinta, que aquesta concepció del sindicat subordinat al partit sigui compartida, bé que d'una manera distinta, tant pels partits socialdemòcrates com pels stalinistes. Amb l'evolució d'aquests darrers cap a posicions electoralistes, les conseqüències es poden preveure similars: predomini de l'activitat parlamentària, de la perspectiva electoral, enfront de la participació de les masses a través de les seves organitzacions, la mobilització autònoma.)

Les conseqüències d'aquesta concepció de les relacions partit-sindicat són ben visibles tant en la versió socialdemòcrata com en la stalinista. En la primera, la classe obrera no exerceix la funció hegemònica que li correspon en la societat, i en el partit s'accentua la tendència que el grup parlamentari monopolitzi les decisions. Als països socialistes amb partits stalinistes el sindicat ha passat a complir una funció auxiliar de l'Estat, directament vinculat amb la producció. En tots dos casos el sindicat apareix com «la corretja de transmissió» del partit, un lloc de proselitisme i vehicle de les orientacions i directrius cap a les masses. En tots dos casos es deixen de costat la potencialitat i l'enriquiment d'una intervenció autònoma dels treballadors, tant per a la lluita de classes en general com per al mateix desenvolupament dels partits.

De la «competència» que el sindicat té per intervenir en totes aquelles qüestions que directament o indirectament afecten els treballadors, se n'exceptua una, que és però important: la lluita pel poder, el govern d'aquest poder. I això, fonamentalment, per consideracions relatives a la unitat dels treballadors, a la unitat sindical, que entra en col·lisió amb les inevitables contradiccions ideològiques que planteja una determinada estratègia de conquesta del poder, de la política d'aliances interclassista que aquesta implica, de les divergències ideològiques que comporta un determinat model de desenvolupament polític de la societat. Curiosament, en la mesura que el moviment sindical pretengués d'assumir una funció belligerant en la lluita electoral (una concepció tradicionalment denominada «pansindicalista») se submergiria en un procés a través del qual podria arribar a situacions semblants a les adoptades del rebuig de la intervenció «sòcio-política»: ideologització del sindicat, vinculació amb una determinada opció política, subordinació respecte al marc polític existent.

Per tant, la concepció «sòcio-política» del sindicalisme pressuposa una dualitat d'òptiques sobre la problemàtica política, econòmica, cultural, entre el partit i el sindicat, una relació «complexa i de vegades contradictòria» (com indiquen les Tesis del PCE) i on la diferència prové del fet que, mentre el partit enfoca aquesta problemàtica des de la seva perspectiva ideològica, de lluita política per tenir ocasió d'exercir la seva vocació de govern, el sindicat ho fa des de l'òptica de reivindicació i alternatives que es desprenen dels interessos unitaris dels treballadors com a tals, amb independència de qui sigui el seu interlocutor polític.

La independència del sindicat

Una conseqüència d'aquest plantejament és la reafirmació del paper independent del sindicat en relació amb l'Administració i l'Estat, fins i tot més enllà de la naturalesa social d'aquest. Això implica, consegüentment, la incompatibilitat de responsabilitats sindicals i governatives, garantia d'aquesta independència de principi.

La relació partit-sindicat és clarament afectada per aquesta concepció de l'autonomia sindical. Per al primer, això implica determinats canvis en les concepcions polítiques i organitzatives tradicionals. I, fonamentalment, la necessitat d'una política sindical pròpia, que exclouï la militància obligatòria en un sindicat determinat. Altrament, la temptació de convertir el sindicat en el «front obrer» del partit pot ser grossa, en el qual s'emprèn el treball «específic» del partit cap a la classe obrera. Això comporta un abandonament de les organitzacions del partit en els centres de treball i una tendència més gran a controlar les orientacions generals que el sindicat adopta a través dels dirigents comuns o a la predeterminació de les decisions del sindicat a través de la «fracció» de militants que hi ocupen responsabilitats. D'aquesta concepció prové la pràctica de certs partits socialdemòcrates i stalinistes que tenen els seus dirigents en el moviment sindical, els quals consideren el partit com el lloc «natural» on elaboren, o recullen, les opcions polítiques fonamentals i reserven al sindicat la funció d'aplicar-les. De fet, aquesta situació tendeix a reproduir la subordinació del sindicat com a tal respecte del partit i a la funció de «corretja de transmissió».

La qüestió de les relacions partit-sindicat ofereix tot d'aspectes que el moviment sindical internacional ha posat en un lloc preferent, per les implicacions que té en la possibilitat, real, d'assumir plenament les seves tasques amb plena autonomia. Fa ja decennis que en les principals organitzacions de classe d'Europa s'ha desterrat la pràctica imposada a l'origen per la Internacional comunista de l'existència de «fraccions» dins el sindicat; això és, l'agrupació de cèl·lules dels membres del partit que fan part d'organismes de direcció del sindicat. Concebudes aparentment per a una activitat coherent (la discussió per part del partit de les orientacions generals de treball entre els treballadors), la pràctica tendeix a substituir la capacitat autònoma dels organismes de direcció del mateix sindicat. Fet i fet, es tracta d'una aplicació grollera

de la vocació hegemònica del partit cap al conjunt de la societat, que més aviat s'ha de basar en l'elaboració de propostes generals capaces d'obrir noves perspectives de treball en relació amb les masses, que no pas en l'aplicació mecànica de consignes basades en un sentit estret de centralisme democràtic.

Caldria fins i tot afegir la consideració que, en definitiva, el partit és a la llarga el principal perjudicat d'unes pràctiques d'aquest tipus en les relacions amb el sindicat. Al sindicat la dependència li suposa un empobriment progressiu, tant en les seves capacitats d'elaboració com en les d'incidència i per tant d'afiliació. D'aquesta manera o bé se cedeixen zones importants de la classe obrera a sectors polítics o ideològics diversos, o bé es posa la classe obrera en una posició d'inhibició, de falta d'intervenció en la vida política i social del país, de despolitització i corporativització. En una paraula (i l'experiència del moviment comunista internacional n'ha ofert molts casos, com també, d'una altra manera, la socialdemocràcia) l'absència d'organitzacions sindicals de masses, unitàries i independents —i molt particularment els sindicats— condueix al fet que la classe obrera perdi l'hegemonia en la lluita social, sigui incapaç d'oferir alternatives i no tingui els instruments precisos —entre ells, el partit— per poder imposar políticament les seves opcions.

Una altra manifestació sorprenent d'aquesta problemàtica tendeix a diferenciar els conceptes d'«autonomia» i «independència» del sindicat en relació amb el partit. Segons aquesta concepció, es tracta de dos «graus» distints, en la mesura que el primer expressaria una «dependència» més gran que el segon. Més enllà de disquisicions semàntiques, caldria recollir les formulacions que dos sindicats de classe com la CGT francesa i la CGIL italiana fan d'aquesta qüestió. Així, Georges Seguy assenyala que (els sindicats) «doivent pouvoir se déterminer à propos de toute question indirectement ou directement liée à la politique, en toute souveraineté. C'est ce que nous appelons, en France, l'indépendance syndicale, dans d'autres pays, l'autonomie syndicale» (1). Pel seu costat, el dirigent històric de la CGIL, De Vittorio, manifestava: «La

(1) (Els sindicats) «han de pronunciar-se sobre qualsevol qüestió, directament o indirectament vinculada a la política, amb plena sobirania. És això el que a França anomenem la independència sindical i, en altres països, l'autonomia sindical».

CGIL e apartitica, deve salvaguardare la sua autonomia... la indipendenza deve essere completa, assoluta, totale» (2).

Aquestes citacions demostren fins a quin punt tots dos conceptes van més lligats a qüestions idiomàtiques o tradicionals que no a un matis diferenciador. No obstant això, potser el terme «autonomia» enclou més riquesa conceptual si es refereix a la «interdependència» que hi ha en el terreny de les lluites socials, on els partits, els sindicats i altres organitzacions de massa no es disputen per les iniciatives i l'hegemonia polítiques, sinó que concorren, bé que de vegades conflictivament.

Dirigent sindical i mandat parlamentari

Hi ha una altra mena d'«incompatibilitats» respecte a les quals existeix una àmplia polèmica dins el moviment sindical. Es tracta de l'acumulació de responsabilitats dins un partit i alhora dins el sindicat. És curiós que els partits i els sindicats de tendència reformista hagin posat més accent just en aquesta qüestió, quan en molts d'ells la subordinació consegüent al caràcter ideològic («socialista») que es dona al sindicat implica una dependència oberta, fins i tot de vegades organitzativa...

Efectivament, caldria dir que el fet de compartir una funció dirigent del sindicat amb una del partit comporta dificultats per a tots dos, en la mesura que a vegades és difícil determinar en funció de qui es parla, s'analitza o es proposa. I més quan aquesta dualitat de responsabilitats es dona —tal com passa de vegades— entre funcions similars dins d'una organització o altra. Així i tot, hi ha dues raons per considerar que l'exigència d'aquesta mena d'incompatibilitats no és la mesura més adequada per garantir la mútua autonomia. La primera d'aquestes raons té relació amb el dret inalienable de qualsevol afiliat a un sindicat a formar part de l'organització política que consideri més consegüent amb les seves opcions ideològiques o estratègiques. Un cop reconegut aquest principi, no podem sinó acceptar que dins una organització política tots els militants gaudeixen dels mateixos drets, entre els quals hi ha el de pertànyer a qualsevol organisme de

(2) «La CGIL és apartidista, ha de salvaguardar la seva autonomia... la independència ha de ser completa, absoluta, total».

direcció. L'altra raó, d'ordre pràctic, està en el fet que, si bé formalment pot plantejar-se el problema, de fet, a la pràctica, la prohibició de pertànyer a qualsevol organisme de direcció al capdavant es defuig mitjançant una situació de «clandestinitat» respecte al sindicat i a l'opinió pública. Una solució, doncs, molt més negativa...

En canvi, la problemàtica i l'argumentació són distintes quan es tracta del mandat parlamentari i les responsabilitats sindicals. És ben cert que les condicions de cada país, la seva tradició i cultura política poden condicionar aquest tractament; en tots els casos, però, hi ha un element que és indefugible: les característiques de la funció parlamentària.

Caldria assenyalar, en primer lloc, que una campanya electoral implica una activitat essencialment pública, d'identificació obligatòria del candidat amb els plantejaments globals del partit. És fàcil d'imaginar la situació d'un sindicalisme unitari en què, d'una manera periòdica, els dirigents més destacats s'enfrontin públicament en la dinàmica electoral... per reunir-se al cap de poc en «síntesi superadora» en el sindicat. Vet aquí un panorama més alarmant si tenim en compte el caràcter obrer habitual dels partits en què militen els quadres sindicals i per tant la competència mútua que s'estableix.

Un graó més enllà en la complexa relació mandat parlamentari-responsabilitat sindical està en el fet que, elegit partint d'un programa, el parlamentari és també portaveu d'un territori, en el qual hi ha, evidentment, una diversitat sociològica que pot ser gran i, gairebé sempre, contradictòria. Bé que aquesta contradicció es pot resoldre a partir d'un plantejament polític propi d'un partit, és difícil d'imaginar-se que un sindicat pugui adoptar una actitud altra que posar-se al costat dels assalariats...

Finalment, hi ha la qüestió, no pas menys important, de la disciplina parlamentària. És impensable una representació parlamentària que doni llibertat de vot als seus membres, i més encara si es tracta d'una organització basada en el centralisme democràtic. En el cas d'un sindicat unitari això mena (tal com històricament ha passat a Itàlia) a votacions en què sindicalistes d'una mateixa central s'han enfrontat al Parlament, a través d'un vot condicionat fonamentalment per la militància política. En el cas d'un sindicat controlat per una sola organització, el problema no existeix però plana una pregunta: en nom de qui vota? ¿Dels seus electors, de la central sindical o del seu partit?

L'argumentació que implantar aquesta mena d'incompatibilitats és «debilitar» la presència de la classe obrera en la vida política no és de gaire pes si tenim en compte que, en definitiva, és el sindicat el qui acabaria patint les conseqüències d'aquesta «hemorràgia», en la mesura que no es plantejaria una «prohibició» als dirigents sindicals per presentar-se com a candidats de la respectiva organització política, sinó que, en aquest cas, declinarien la seva responsabilitat sindical...

Val a pensar, doncs, que la no adopció d'aquestes mesures pel sindicalisme a Espanya (mentre a França foren establertes el 1936 i a Itàlia el 1970) implica, bé una acceptació per part del sindicalisme d'una posició subordinada al partit, o bé, per part d'aquest, una intenció de capitalitzar la influència de masses del sindicat amb fins fonamentalment electorals. Va de callada que l'assimilació d'un sindicat determinat a un partit determinat significa una interferència mútua, no sols per al sindicat, pel que pugui significar de correspondència en el terreny sindical d'unes determinades majories i minories parlamentàries, sinó, al capdavant, per al partit mateix, per tal com el debilitament del sindicat tendirà a repercutir, directament o indirectament, en la mateixa capacitat de vinculació del partit amb les masses, en la seva capacitat d'articulació amb els interessos de la classe obrera i en una disminució de les aportacions —de tota mena— que el sindicat fa a la vida social i política del país. Tot plegat molt més pernicios, pel que fa a balanç, que no els vots aconseguits a costa de la popularitat d'un dirigent sindical determinat...

La divisió artificial de competències

En últim terme, però, aquest problema de les incompatibilitats no és —encara que significatiu— res més que la punta de l'iceberg de la complexa, i contradictòria, relació partit-sindicat. En realitat hi ha una cosa en qüestió en aquesta polèmica: si la «política parlamentària» té més gruix, una importància més gran, que l'«activitat de masses» (la sindical ho és, per definició) i si es fa una divisió artificial entre «política» i els «aspectes econòmico-socials». Amb aquest plantejament tornem al punt de partença. ¿On és el sostre sindical? No cal dir, i tant, que el sindicalisme té a Espanya un camp ampli de possibilitats per cobrir. N'hi ha unes quan-

tes que tenen relació amb la seva funció «assistencial» tradicional, on els «serveis» que pugui oferir el sindicat, com és ara els esportius, els culturals, els recreatius, etc., adquireixen una dimensió de participació de les masses en la vida social, de «curt circuits» de la manipulació dels mitjans d'informació de massa i d'alternativa a la dimensió habitual que aquestes activitats tenen pels interessos comercials. No es tracta ni de convertir el sindicat en una «mútua» a semblança de les primeres associacions obreres del segle XIX, ni de crear una «contrasocietat» on els afiliats facin la funció de secta, sinó, al contrari, de dur a la pràctica un estil de comunicació social a través d'aquesta mena d'activitats, on els treballadors puguin moure's fora de l'abast de la ideologia consumista imperant.

En un altre nivell hi ha un altre terreny d'actuació sindical on el «sostre» encara és més difícil de tocar. Es tracta de la participació dels treballadors en els afers que els afecten —que són tots— gràcies a una activitat de masses en què la democràcia obrera i la democràcia sindical trobin la màxima expressió. Això està en relació, en primer lloc, amb la participació dels treballadors en la vida interna del sindicat, tant en l'adopció de decisions com mitjançant l'adquisició d'allò que facilita una participació més idònia: la informació i la formació. En segon lloc, però més important si és possible, hi ha la participació dels treballadors en la construcció dels instruments capaços de facilitar-los l'emancipació. D'una banda els organismes unitaris en les empreses, de l'altra la consecució d'un índex elevat d'afiliació.

El fet és que aquests darrers objectius (i mitjans) no depenen únicament —ni principalment— d'una activitat voluntarista del moviment sindical. En gran part depenen del marc polític en què s'insereixi l'activitat sindical i del context sindical. En aquest sentit, no podem oblidar el factor de multiplicació que significa la unitat orgànica —i fins d'acció— en la militància i afiliació sindicals. Però al mateix temps tenir en compte aquests condicionants significa, de retop, replantejar la qüestió de l'autonomia sindical, el respecte de les diverses «cultures» sindicals dins seu i, amb més raó encara, de les minories i, també, la capacitat del sindicat per elaborar amb total independència dels partits polítics la seva línia d'actuació. Tampoc en aquest terreny no es pot percebre a hores d'ara que estem a punt de tocar el «sostre sindical»...

No hi ha tampoc sostre sindical dins la fàbrica, on el camí

de les llibertats troba moltes més dificultats fins i tot que en la societat civil, i en la qual la democràcia pot trobar la seva màxima dimensió amb la codirecció per part dels treballadors del procés de producció (més enllà de la «cogestió» o del «control» de la gestió, en el sistema socialista i tot). Des de les condicions d'higiene i seguretat, fins a l'adequació de la màquina a l'home (i no pas al contrari, com passa actualment), el terreny a ocupar és encara molt ampli.

I tot això per no parlar de la participació sindical, bé en les institucions de l'Estat finançades directament pels salaris (com la Seguretat Social), bé en aquelles altres que l'afecten com a força de treball (les oficines d'ocupació) o part numèrica i qualitativa, fonamental de la societat (control de preus, infraestructures de serveis escolars, transports, urbanisme, instal·lacions esportives, etc.).

Finalment, i no esgotem pas el tema, s'ofereixen en perspectiva al sindicalisme unes àmplies possibilitats de protagonisme (i per tant de poder respondre a la seva raó de ser, la defensa dels assalariats com a tals) en el terreny de la programació industrial, en la política de les inversions, en el control de l'empresa pública... És clar que per a això cal una «correlació de forces» determinada. Però aquest quadre polític no es pot veure exclusivament, ni de bon tros, en termes estrictament electorals i, molt menys encara, en simples aritmètiques parlamentàries. Precisament per la seva activitat quotidiana, per la seva aplicació constant del grau de participació i intervenció de les masses en «la política», el moviment sindical té unes grans possibilitats (i responsabilitats) de pressió sobre aquesta «correlació política», que no és, també per definició, contínua, permanent.

La capacitat d'incidència que el moviment sindical té per alterar, condicionar i establir una corelació de forces políticament més favorable no consisteix precisament en el suport electoral —declarat o implícit— a una determinada opció política. Es tracta que, a través de la seva activitat «purament» sindical, es creïn les condicions de consciència, mobilització, politització de les masses treballadores susceptibles de crear una dinàmica diferent del marc polític conjuntural, en el qual les forces polítiques en presència es veuen obligades a comptar, negociar, concedir en base a les reivindicacions sindicals, a les seves alternatives, a les seves propostes. Fins i tot en el marc electoral aquesta incidència de l'acció sindical autònoma estarà més marcada i serà més estimulante per a les

forces polítiques en presència, conseqüents en els seus programes a curt i llarg termini, en la seva pràctica política, amb les aspiracions dels treballadors.

És aquí on la conjunció entre l'economia i la política, entre l'acció parlamentària i la democràcia de base, entre la mobilització i la negociació, entre el consens polític i la lluita de classes, pot trobar la seva dimensió veritable i exacta. Al capdavant, el problema no és una qüestió de «sostre sindical» sinó trobar una perspectiva revolucionària, de transformació profunda de la societat, tant per al partit com per al sindicat.

La lluita ecològica és profundament revolucionària

Laura Tremosa

Si bé l'ecologia no és ja una paraula estranya per a ningú, també és cert que en molts casos es té un concepte limitat i parcialitzat d'aquesta ciència. Els articles dels diaris i revistes ens parlen de la boira bruta que cobreix les nostres ciutats o dels peixos morts en un riu contaminat. Les lluites ecològiques es plantegen quasi sempre des de casos molt concrets i tenen un caràcter molt localista. És evident que cal lluitar en cada cas d'una forma diferent, però seria molt perillós perdre la perspectiva global, deixar de tenir present les diverses vessants del problema i que l'arbre no ens deixés veure el bosc.

La paraula «ecologia» (del grec oikos = casa, i logos = discurs) designa l'estudi relatiu als hàbitats dels organismes vius, és a dir les relacions entre els éssers vius i el seu medi, considerant que per a cada ésser, el medi no està solament format de matèries inertes, com l'aigua o l'aire, sinó també d'altres éssers vius. Cada ésser viu és per als altres una part del seu medi.

Aquesta sola definició ja fa entrellucar l'amplitud de la ciència ecològica així com la seva íntima relació amb un bon nombre d'altres ciències. Per emprendre un estudi ecològic caldrà fer-ho sempre des d'una perspectiva interdisciplinària en la qual es trobaran implicades la biologia, la química, l'enginyeria, l'economia i la sociologia.

Si, per exemple, ens plantegem el problema ocasionat per una fàbrica de fibres artificials derivades del petroli, que desprèn substàncies contaminants que atempten contra la salut dels treballadors de la fàbrica i dels habitants de la població veïna, caldrà tenir en compte també que aquestes substàncies es dissolen a les aigües que reguen els camps veïns i que, per tant, també poden afectar el bestiar que menja l'herba d'aquests camps; per altra banda, com que l'aigua va a parar al riu, hi pot enverinar els peixos. Però tot això és, tan sols,

una vessant del problema. Cal tenir també en compte que les reserves de petroli a la terra són limitades i en utilitzar-les a la petroquímica deixen de servir per a la producció energètica. Si llavors un dia la humanitat ha de prescindir de les fibres artificials ja no podrà tornar a les naturals perquè s'haurà perdut, o almenys s'haurà reduït, el conreu del cotó, del lli, etc.

En aquest exemple queden inclosos tres tipus de preocupacions: la directament lligada a la salut de l'home, una segona d'ordre econòmic partint d'un concepte d'economia global, no sectorial, i una tercera relativa al consum d'un material no reciclable (l'aigua, per exemple, no es consumeix sinó que té un cicle tancat de reciclatge, però el petroli no).

Salubritat, compatibilitat entre les diferents utilitzacions dels recursos renovables i duració dels recursos no renovables, aquests són els tres aspectes que sempre han d'ésser presents en un plantejament ecologista.

L'ecologia en l'anàlisi marxista

A primer cop de vista sembla que existeix una contradicció entre economia i ecologia; sembla que són els mateixos mecanismes econòmics els que tendeixen a la contaminació del medi ambient. El cert és que aquesta contradicció es constata quan les anàlisis es fan d'una forma sectorial i a curt termini, no quan es contempla el panorama d'una forma global i a llarg termini i tenint, per tant, present l'estudi de la compatibilitat d'utilització dels diferents recursos renovables (aigua, aire) i la duració dels recursos no renovables.

I és així que avui sembla que ja ningú no posa en dubte que el poder públic ha de plantejar totes les activitats humanes, fins i tot les econòmiques, de manera que no es deteriori ni l'aire ni l'aigua, que són elements primordials per a la salut de l'home, per a l'agricultura i per a la indústria.

I és així també que no podria concebre's ja el programa d'un partit comunista que es basés en els estrictes principis de l'economia clàssica, oblidant tota aquesta problemàtica.

Deixant doncs ben clar que el problema ecològic ha d'abordar-se des d'una perspectiva política i globalitzant, la pregunta que cal fer és si serà possible conservar els equilibris vitals del planeta, o almenys reempendre una acció encaminada a aquest fi, en el context d'unes formes de producció

capitalista, o bé si aquest model de producció ens portarà irremeiablement a la catàstrofe abans d'haver sucumbit el mateix capitalisme. Aquesta pregunta situa en un terreny en certa manera nou gran part de la problemàtica marxista tradicional.

Des de sempre el marxisme ha fet la crítica de l'ús capitalista de la ciència i la tècnica. Avui alguns autors marxistes es plantegen si dintre de la pròpia estructura de la ciència, en els seus continguts i mètodes, no existeix ja l'estigma de les relacions capitalistes de producció. Vist així, caldria preguntar-se si la contestació més profunda a aquests continguts i mètodes no està en l'estudi global del món que fa la ciència ecològica.

Protagonistes de la lluita ecològica

Ja no es tracta tan sols de constatar que les relacions de producció capitalistes dificulten el desenvolupament total de la persona i de vèncer l'alienació que provoquen, sinó que, en aquest moment, és ja un problema de supervivència. Pot ser que les relacions de producció capitalista acabin textualment amb la vida de l'espècie humana i d'altres espècies. Davant d'això, qui ha d'animar doncs la lluita ecològica? És evident que la classe obrera, que s'oposa al capital, ha d'ésser un dels protagonistes. Però en aquesta lluita sembla veure's molts altres aliats ja que no es defensa els interessos d'una classe sinó els de tota la humanitat entesa com a element del món natural. A la llum de la realitat actual cal dir que no es tracta ja tan sols de pensar en aliances entre classes sinó també amb altres tipus de moviments socials. Dones i joves, per exemple, busquen en la seva lluita alternatives globals que sens dubte han de coincidir amb els objectius de la lluita ecologista.

Hem dit que la classe obrera hauria d'ésser capdavantera, però si som realistes hem de constatar que ni els partits comunistes europeus (menys encara el de la URSS) ni les centrals sindicals de classe han fet fins ara gran cosa en aquest aspecte. De fet, dintre de l'obra de Marx i Engels trobem alguns textos en els quals es fa una referència clara a aquesta problemàtica. («La producció capitalista perturba la relació material entre l'home i la terra, fent cada vegada més difícil la restitució dels seus elements de fertilitat, ingredients quí-

mics que són substreus i usats sota la forma d'aliments, vestits, etc.» Marx, *El Capital*.) Però en la seva època l'entorn es mantenia encara quasi en estat verge i, per tant, és justificat que no hi hagi una dedicació especial en els clàssics. El problema ha estat que, posteriorment, en el desenvolupament del pensament marxista, no s'ha fet una anàlisi profunda en la teoria i la pràctica, de les relacions home/naturalesa.

Ecologia contra industrialització?

Però, la classe obrera es troba íntimament lligada al desenvolupament industrial i els plantejaments ecologistes poden semblar-ne els seus paralizzadors en part i, per tant, provocadors de l'atur.

Aquest plantejament de contradicció entre ecologia i llocs de treball prové de la creença que la creació de llocs de treball depèn de la inversió global, quan en realitat el cert és que depèn d'aquesta inversió global dividida per la inversió per treballador. És sabut que existeix una relació entre l'energia consumida per treballador i la contaminació. Per consumir importants quantitats d'energia es precisen grans instal·lacions, és a dir importants inversions; per tant, amb l'augment d'inversió per treballador la contaminació per unitat de producció augmenta. Això vol dir doncs que són inversions amb grans instal·lacions, de determinats sectors, les que creen pocs llocs de treball i per altra banda provoquen un grau elevat de contaminació. Per exemple, fabricar sacs de plàstic crearà molts menys llocs de treball que fer-los d'estam, però en canvi exigeix una inversió molt més elevada i un procés de fabricació molt més contaminant. Una política correcta serà la que determini els sectors productius, en els quals cal invertir, estudiant en quins és inferior la inversió per treballador. Així és com seguirà augmentant el nombre de llocs de treball. La «clau» està doncs en el fet que si tan sols es persegueix l'augment de la productivitat del treball a qualsevol preu, sigui quin sigui el nivell d'inversió unitària, llavors es corre el perill d'una crisi econòmica-ecològica, és a dir, la reducció de llocs de treball i, paral·lelament, la liquidació de la qualitat del medi ambient.

És absolutament precís que els partits comunistes i les centrals sindicals de classe es plantegin el seu necessari protagonisme en la lluita ecològica, sense caure, per altra

banda, en plantejaments maximalistes. Alguns ecologistes d'extrema esquerra afirmen freqüentment que tota política de defensa del medi ambient fracassarà dintre d'un marc de relacions de producció capitalista. Si bé és cert que en si el capitalisme no pot respectar la natura, no per això ha de fracassar una lluita ecologista. Al contrari, es precis engagar la lluita, perquè precisament obliga el capitalisme a fer alguna cosa que no pot fer sense entrar en contradicció amb si mateix, per tant és una forma d'accelerar el seu deteriorament fent que cada batalla guanyada sigui en aquest cas ja una victòria.

No puc deixar d'establir, en aquest aspecte, un parallelisme entre la lluita ecologista i la lluita feminista. En els dos casos, el capitalisme tan sols pot fer «beneficència» (política de parcs i jardins en un cas, algunes reformes legals i espots publicitaris en l'altre). Però un autèntic plantejament ecologista o feminista exigeix de posar en conflicte les bases sobre les quals es fonamenta el sistema capitalista (màxima productivitat del treball a qualsevol preu, concepció del món en compartiments estancs i divisió del treball) de forma que cada avenç autèntic que es faci en una de les dues lluites no podrà ser en cap cas assimilat pel sistema. Un i altre són nous plantejaments revolucionaris que poden dinamitzar d'una forma espectacular la lluita per l'enderrocament del capitalisme i que, per tant, oblidar-les o no articular-les des d'avui amb la lluita democràtica pel socialisme, suposaria una gran miopia, totalment inexcusable en les forces autènticament marxistes.

L'acció política a les capes professionals*

Joan Gay

Fins a les darreries dels anys 60, l'acció política entre les capes professionals partia de la seva consideració, d'altra banda discutible, d'intellectuals.

Dins d'aquesta òptica cal situar les diverses iniciatives mobilitzadores de caràcter cultural, ideològic i polític, destinades a donar suport a la lluita de les classes populars contra el franquisme. La mobilització s'aconseguia a través de la juxtaposició o suma d'individus, de noms, de professionals, artistes o intellectuals pròpiament dits, a tots els quals unia un mateix sentiment democràtic i antifranquista.

No va existir un treball específic en el si dels professionals, fora d'una sèrie d'iniciatives disperses, sovint orientades decidivament per l'obrerisme i la mala consciència, cosa que va portar que, de manera individual, professionals diversos s'integressin a la lluita del moviment obrer o passessin a la clandestinitat política.

Cal situar-nos a l'any 1969 per començar a descobrir un canvi important. Hom veu la conveniència d'accelerar el canvi democràtic amb el suport dels professionals a partir de les seves organitzacions pròpies: els Collegis professionals. De la tàctica de suma de noms, de taca d'oli, es passa a utilitzar les institucions.

En línies generals, però, es va seguir mantenint una visió instrumental, la qual es va concretar en l'actuació dins els Collegis professionals com a plataformes legals des de les quals impulsar i estendre la lluita per les llibertats democràtiques. D'aquesta manera es va produir la presència activa

* Aquest article ha tingut com a base un document titulat «Document de treball sobre professionals», redactat per J. Crespán, J. Gay, J. A. Marcos i T. Moltó en la seva qualitat d'investigadors d'aquests grups socials, el qual forma part de les diverses actuacions que, promogudes pel Comitè Central del PSUC, es vénen realitzant cara a definir i plantejar una estratègia política respecte a les capes de professionals.

de demòcrates de signe polític divers a les juntes de govern i a les comissions professionals amb una certa capacitat de ressò, encara que representaven nuclis molt reduïts en relació als respectius col·lectius, a la vegada que es va produir una certa presa de consciència política dels professionals, no a partir de la seva pròpia activitat, sinó com a conseqüència de l'acció democràtica.

El resultat d'aquesta estratègia va ser —fora d'algunes excepcions— la marginació d'un plantejament polític que tractés d'incidir, des d'una perspectiva global, sobre el paper i la funció dels professionals en el context de la divisió tècnica i social del treball i en el sistema de classes existent.

Per això, la mobilització dels professionals es produí solament en moments puntuals i per qüestions excepcionals (eleccions a càrrecs de Junta, llei i projecte de reglament de Col·legis, problemes concrets derivats de la pròpia dinàmica corporativa, moments trascendents de la política del país, etc.), sense respondre a una línia progressiva que, partint de les problemàtiques pròpies i del procés de la seva evolució, entronqués amb els interessos generals de les classes treballadores.

No obstant això, és evident que els Col·legis han jugat un paper remarcable en la lluita per les llibertats democràtiques i en la defensa dels interessos ciutadans i culturals en general. En aquest sentit tenen un prestigi ben guanyat a la societat.

Aquest paper dels Col·legis ha quedat superat, però, pels nous camins que ha generat l'actual situació política, cosa que ha creat una situació de buit respecte a l'acció política entre les capes professionals i ha donat lloc a la deserció cap a altres camps d'una gran part dels professionals polititzats, animadors fins ara de l'estratègia col·legial-professional.

Elements per a una nova estratègia

L'acció política a les capes professionals no pot partir d'un plantejament simplista que es limiti a preguntar-se quin tipus d'utilització cal donar avui als Col·legis.

L'estratègia d'acció entre aquestes capes ha de partir de la seva nova condició social, la qual cada vegada més entra en contradicció amb les relacions capitalistes de producció i s'expressa en una crisi d'identitat.

La cohesió existent fins ara entre capes professionals i

classes dominants perd consistència progressivament. Per això és important d'incidir en aquesta ocasió històrica per desenvolupar en el si d'aquestes capes una tendència d'esquerres, la qual permeti la seva atracció, conservant l'originalitat pròpia, cap a posicions de les classes treballadores en una perspectiva de cohesió.

Els professionals tenen un espai propi en el procés de transformació de la societat. En aquest sentit, doncs, han de quedar superats aquells plantejaments que veuen els professionals com a servidors o col·laboradors del moviment obrer o com a simples instruments d'aquest, o aquells altres que, partint d'una dimissió del paper específic professional, defensen una artificiosa identificació amb el poble o amb la classe obrera o consideren que la millor manera d'incidir com a professionals és actuar com a professionals de la política.

Cal partir del paper específic dels professionals i de la seva relativa autonomia, de manera que, aprofitant els impulsos corporatius propis, es produeixi la seva integració en un projecte global d'aliances socials, el qual, a la vegada que els doni una alternativa particular, els reconduïx a una alternativa de transformació de la societat i els faciliti una progressiva requalificació del seu saber i de la seva activitat i, en definitiva, una requalificació històrica com a grup social.

És a partir d'aquests principis que és possible definir i posar en pràctica un ús social del treball tècnic i professional, entès com a defensa dels interessos majoritaris de la societat enfront dels requeriments del capital.

L'ús social del treball professional parteix de l'existència d'una autonomia, de la qual n'és gelós el professional. Aquesta autonomia és conseqüència del seu origen social i de la seva mateixa funció i s'ha de potenciar enfront de la dependència que el sistema de capitalisme monopolista vol imposar-li, de la mateixa manera que s'ha de dissoldre progressivament en el si de les classes populars.

En qualsevol cas, però, és important no perdre de vista que el sistema de professions, apuntalat fortament pel règim franquista, no ha estat encara posat en qüestió. Continua arrelat el corporativisme, la defensa de les atribucions i privilegis, l'anhel per l'exercici liberal o pseudo-liberal, la no ingerència de la societat en la valoració de l'activitat dels professionals, etcètera.

L'heterogeneïtat de les capes professionals

Cal, però, no entendre les capes professionals com a un conjunt homogeni. És necessari distingir, almenys, entre els professionals assalariats o subalterns, els professionals clàssics i les *élites* vinculades a les classes dominants. Aquesta distinció obliga a una estratègia diferenciada que cal tenir present constantment.

L'estratègia entre la gran majoria de professionals que cada vegada més passen a ser sotmesos a un procés de salariació, de dependència d'un mercat de força de treball i de pèrdua de poder i de decisió, ha de tendir cap a la seva conversió en aliats potencials de la resta de treballadors en la perspectiva d'un nou bloc històric, el qual comença a pendre cos progressivament.

Els professionals clàssics, és a dir els que fonamenten la seva activitat en l'exercici liberal, model d'intellectuals orgànics de la classe burgesa en l'etapa del capitalisme industrial, tendeixen, semblantment al que succeeix amb altres grups socials (petita burgesia comercial i industrial, artesans, etc.), a desaparèixer i ja ara es veuen sotmesos a un procés creixent de dependència del capitalisme monopolista, el qual modifica substancialment el contingut i les formes de la seva activitat. L'estratègia a seguir amb ells ha de fonamentar-se en aliances de classe dins el marc polític ampli aglutinador de tots els sectors objectivament antimonopolistes en la realització d'un programa comú i progressiu contra les bases polítiques i econòmiques del gran capital.

Les *élites* professionals, com a quadres dirigents del capital, com a intellectuals orgànics de l'actual bloc de classes dominants, constitueixen un sector que intentarà obstaculitzar qualsevol acostament entre professionals i classes populars, fomentarà la divisió i utilitzarà la ideologia i els privilegis corporativistes per tal d'atreure's una part important de la resta de professionals, preferentment els tradicionals. Per la seva situació en el sistema de classes queden al marge de qualsevol estratègia que pretengui una aliança amb les classes subalternes.

Sobre les perspectives organitzatives

Ja hem assenyalat que l'acció política a les capes professionals no pot ser confosa amb l'acció al si dels Col·legis. No

obstant això, és evident que, a curt termini, l'actuació organitzada es fonamenta en les possibilitats que ofereixen els Col·legis i associacions professionals, com a plataformes institucionalitzades i llocs «naturals» de comunicació i de relació professionals.

Això no treu, però, l'actuació a altres institucions que tenen relació amb el camp professional (universitat, sindicats, associacions o centres científics i tècnics, etc.), que alimenten la problemàtica específica i que poden ser àmpliament mobilitzadors.

D'altra banda, ha de quedar clar que la defensa dels seus interessos com a assalariats passa per l'acció a l'empresa i pel sindicalisme de classe en unió amb la resta de treballadors. És evident que en els Col·legis no es pot realitzar l'acció sindical, perquè ho impedeix la seva mateixa naturalesa. Això no vol dir, però, que a determinats sectors professionals en els quals la necessitat objectiva de la seva sindicació no ha estat assumida per la majoria dels professionals assalariats o ni tan sols existeix una consciència plena de la seva situació real d'assalariats, el Col·legi, com a institució aglutinadora encara de la massa professional, pugui actuar com a plataforma de sensibilització, de clarificació, de superació de la fase liberal a la d'assalariat; és a dir, actuï com a plataforma de projecció sindical a nivell del grup professional respectiu, però sense que, en cap moment, pretengui assumir un paper sindical ni actuar com a organisme pre o parasindical.

No obstant això, i com a producte de la situació corporativista actual comencen a pendre cos dues alternatives organitzatives que utilitzen la forma sindical com a instrument que els permet mantenir o millorar els seus privilegis. D'aquesta manera anul·len qualsevol possibilitat d'acostament dels professionals a les classes treballadores, mantenint-los com a sectors addictes o subordinats al capital.

Una es concreta en la potenciació d'un sindicat de quadres i tècnica d'empresa, promogut entre aquelles professions, generalment de menys prestigi social i econòmic, amb més tradició assalariada i que abasten diferents sectors i activitats productives i de serveis (cas de la «Confederación General de Cuadros y Mandos de Empresa»).

L'altra consisteix en la creació de sindicats corporatius, relatius a professions concretes, els quals s'establirien preferentment entre les professions més tradicionals i prestigioses socialment (cas del Sindicat Mèdic Lliure).

La primera alternativa perdria la relació amb qualsevol derivació dels actuals Col·legis. En canvi, la segona seguiria demanant la seva existència com a factor d'identitat professional.

En qualsevol cas, però, el desenvolupament de l'estratègia apuntada ha de produir com a resultats decisius: la degradació del corporativisme com a ideologia i com a estructura jurídica i professional fonamentada en el privilegi; la progressiva integració del professional assalariat en el procés de sindicació de classe, producte de la seva presa de consciència d'assalariat; la pràctica d'un nou tipus de professionalisme totalment contrari al corporatiu i privilegiat; la disminució de l'eficàcia dels intents de creació de sindicats corporatius o categorials, i la renovació o superació dels Col·legis com a institucions, impedit el seu enquistament social i convertint-los en elements dinàmics d'incidència professional i social.

Algunes concrecions

Les principals línies d'estratègia que hem esbossat troben la seva concreció, a curt termini, en una sèrie d'objectius que es poden concentrar en els següents punts:

- Donar resposta a la necessitat d'estimular i d'organitzar constantment el debat sobre els problemes científics i tècnics i sobre les seves implicacions polítiques i socials.
- Incidir en el sistema educatiu i de formació, establint un lligam entre estudiants, nous titulats i professionals, capaç de fer front als problemes de manca d'identitat i de nihilisme professionals.
- Actuar sobre el mercat de força de treball tècnica per tal d'incidir sobre els problemes d'atur, de desqualificació, d'ús negatiu de la ciència i de la tècnica. En aquest sentit, els esforços contra la dependència tecnològica i en favor de la millora racional del procés productiu i de la valoració en general del treball són fonamentals, els quals han de veure's acompanyats per una actuació cara a la formació permanent.
- Denunciar tot tipus de corrupció fonamentada en els lligams establerts entre privilegis corporatius, necessitats del capital i venalitat administrativa, en defensa d'una

racionalitat tècnica de l'activitat professional i d'una protecció de la qualitat de vida de la societat.

Quant a la forma d'actuació, a partir de les possibilitats institucionals actuals, caldria:

- Augmentar al màxim la democràcia interna en els col·lectius professionals i trencar amb el centralisme institucionalitzat a través dels «Consejos Superiores».
- Mantenir i ampliar la presència a les juntes de govern i a les comissions i mitjans de comunicació col·legial i professional, com a forma de possibilitar un debat permanent que expliciti els diferents interessos i que mobilitzi el nombre més gran de professionals.
- Mantenir la presència pública fiscalitzadora i d'alternativa.
- Establir un sistema de relació amb els usuaris i amb els grups socials organitzats (associacions, partits polítics, sindicats, etc.).
- Promoure institucions inter-col·legials o inter-professionals, les quals preparin el camí cap a un nou sistema d'actuació i d'organització professionals.
- Establir lligams amb l'Administració i, més concretament, amb la Generalitat, per tal de procedir al reforçament tècnic de l'aparell públic.

Incidència del sector privat en la formació de la despesa sanitària de la S.S.

Carme Sans

1. Ràpid augment de la despesa sanitària

A nivell mundial hi ha obert un gran debat sobre els efectes reals del considerable augment de la despesa sanitària i la seva influència, positiva o no, sobre els nivells de salut. Cal tenir en compte que la despesa sanitària pot arribar al 10 % del PNB a finals de segle, segons estimacions de la OMS (1).

En aquest gran debat apareix tota una línia d'argumentació fonamentada en la ideologia del capitalisme que posa tot el seu èmfasi en el paper del progrés tècnic-científic de la medicina moderna mentre que un altre corrent fonamentat en el pensament marxista posa de relleu com en el cost sanitari i en el nivell de salut al costat de la incidència del progrés tècnic-científic de la medicina moderna apareixen moltes altres variables no estrictament mèdiques sinó condicionades per la nostra estructura capitalista, com poden ser la nostra forma de vida altament competitiva, l'organització del treball i l'organització sanitària.

En els darrers 50 anys el progrés de les tècniques mèdiques ha estat rapidíssim. En el diagnòstic s'han desenvolupat les exploracions elèctriques i endoscòpiques, la radiologia, innumbrables anàlisis químiques, immunològiques, etc., l'anatomopatologia, etc. El progrés de les tècniques preventives també ha estat molt important amb l'aparició de les vacunes de la poliomelitis, de la verola, etc. Entre les noves tècniques terapèutiques apareixen els antibiòtics, les hormones, la cortisona, noves tècniques d'anestèsia que han obert grans possibilitats a la cirurgia, la trasplantació d'òrgans, etcètera.

Aquests ràpids progressos de les tècniques en la medicina moderna requereixen materials i instruments sanitaris cada vegada més sofisticats i per tant més costosos i increments molt importants dels costos d'un personal cada vegada més especialitzat i

(1) Abel-Smith, Brian, «Estudio Internacional de los gastos de sanidad», OMS, *Cuadernos de salud pública*, n.º 32, 1969.

imprescindible, ja que són pràcticament inexistents els increments de productivitat en el sector de serveis sanitaris.

Així per exemple, els dos grans factors d'augment dels costos hospitalaris a Estats Units de 1955 a 1968 han estat els augments dels costos de personal i els canvis en la naturalesa dels serveis prestats en el seu abast, intensitat i sofisticació (2).

En valorar el paper del progrés tècnic en l'increment de la despesa sanitària és convenient reflexionar sobre la seva incidència en el conjunt de la població. Així, veiem que a França tant en l'any 1951 com en l'any 1966 un 3 % de la població va utilitzar una tercera part de tots els recursos sanitaris existents (3). Això significa que l'espectacular augment de la despesa sanitària a França no modifica la seva dedicació massiva a un grup reduït de la població. És fonamentalment aquest petit grup de la població, greument afectat per un mal, que es beneficia del ràpid progrés de les tècniques mèdiques.

Si bé és cert que la medicina moderna ha contribuït a allargar la vida i a millorar la forma com es viu i se superen les malalties, també és cert que ara, continuant només pel camí d'una major tecnificació, es veu incapaç de donar solució a problemes sanitaris que afecten a la majoria d'individus de les nostres societats capitalistes. Aquests problemes solen ser malalties mentals, professionals i accidents laborals, causats per les condicions de l'organització capitalista del treball i en un medi ambiental nociu, o les afeccions cardíco-vasculars i accidents de tràfic que són en part les conseqüències de les formes de vida deshumanitzades d'una societat molt competitiva, o la major vulnerabilitat davant de la malaltia de la classe obrera.

La medicina actual s'enfronta a aquests problemes sanitaris d'una forma individual, tot buscant el millor tractament possible per a cada malalt. Des d'un punt de vista econòmic això significa la necessitat de dedicar a la sanitat recursos sempre creixents, sense que s'hi pugui preveure un límit màxim ja que la solució real a aquestes malalties s'escapa del camp de la medicina moderna. Aquesta solució exigiria indagar de quina manera la nostra forma de vida altament competitiva o l'organització capitalista del treball condicionen l'actual morbiditat i mortalitat i, per tant, influeixen sobre el nivell de la despesa sanitària d'un país.

2. Organització sanitària

També es fa necessari considerar el paper de l'organització sanitària. L'origen de les Seguretats Socials europees el trobem en

(2) Robert J. Maxwell, «Economía y Sanidad», *Tribuna Médica*, n.º 755, maig 1978, Madrid.

(3) Rösch, G., «Economie des soins médicaux en France», París 1969, *Consommation*, n.º 1 i 2.

la necessitat de cobrir els treballadors assalariats contra el risc de l'accident de treball i de la malaltia en la nova societat capitalista sorgida a partir de la revolució industrial. Aquesta protecció contra determinats riscos l'organitzen els mateixos treballadors mitjançant mútues obreres.

A mesura que aquestes mútues adquireixen importància, els governs capitalistes tendeixen a implantar una seguretat social obligatòria controlada per l'estat, el qual aconsegueix així arrabassar als treballadors el considerable pes polític i econòmic que representaven les mútues.

Dins el camp sanitari, la S.S. espanyola ha jugat un paper fonamental en l'elevació del nivell de salut de la població espanyola. Tanmateix, la seva actuació econòmica i sanitària ha estat sempre subordinada als interessos capitalistes, fins i tot de forma més exacerbada que a la resta d'Europa on les forces progressistes d'alguna forma han pogut defensar, amb més o menys fortuna, els interessos de la majoria de la població. Gran Bretanya és el país de l'Europa capitalista on més plenament s'ha reconegut el dret a la salut des de l'any 1946, quan a instàncies d'Aneurin Bevan, ministre de Sanitat en el govern laboralista, es va crear el «National Health Service». El Servei Nacional de Salut anglès és un equipament col·lectiu públic amb possibilitats d'oferir una política sanitària general i cobrir tots els riscos sanitaris de la població. Tanmateix, l'assistència sanitària que du a terme el N.H.S. es veu negativament afectada per la ideologia tecnocràtica de tractament de la malaltia, pel fet de no posar en qüestió les seves causes socials i econòmiques, i pel sector privat (farmàcia, indústria d'aparells mèdics i assegurances privades) que intenta introduir-se i parasitar el sector sanitari públic. Malgrat això, les comparacions internacionals —amb tota la seva relativitat— permeten veure la major eficàcia econòmica i social de l'assistència sanitària anglesa sobre la de països com França, Alemanya, Itàlia i, no cal dir, d'Espanya.

L'organització sanitària anglesa té actualment, sota una mateixa unitat administrativa, els hospitals, la medicina extra-hospitalària, les ambulàncies, les infermeres i llevadores que presten assistència domiciliària, l'assistència sanitària a la maternitat, a la infància, les vacunacions, els centres de salut, la planificació familiar i l'epidemiologia.

Podem assenyalar com insuficiències el que encara no hi estiguin integrats els serveis socials, la rehabilitació, la dificultat d'integració dels metges en la gestió del servei, la mentalitat d'hospital-centrisme que encara predomina a les escoles de medicina i que està en contradicció amb l'orientació general del Ministeri de Sanitat de fomentar els Centres de Salut (4).

(4) En el 1972 el 54 % dels metges treballaven en hospitals. Maynard, Alan, «Health Care in the European Community», London 1975.

El N.H.S., pel fet de ser l'únic comprador de molts béns i serveis, ha exercit realment el seu poder monopolista, aconseguint, per exemple, que els preus de venda dels productes farmacèutics siguin inferiors als de la resta d'Europa (5).

El N.H.S. ofereix un servei sanitari complet i públic que permet la planificació i la participació ciutadana i que ha buscat la racionalització de la medicina curativa, sobretot de la medicina general que n'és el seu pilar fonamental, amb el pagament als metges de forma capítativa, «descomercialitzant» per dir-ho així, l'acte mèdic, alhora que ha aconseguit menors desigualtats regionals i socials en matèria sanitària que França, Alemanya, Suïssa, Itàlia, Espanya, etc. Així, per exemple, a França la major taxa de mortalitat correspon als obrers que alhora són els qui menys van al metge (6). En canvi a la Gran Bretanya, la classe obrera també presenta una major incidència de malalties, però el nombre de consultes per persona i any augmenta també per aquest sector social. És a dir, els obrers anglesos encara que estiguin més vegades malalts, com a mínim van més sovint al metge que la resta de ciutadans (7).

En definitiva, el N.H.S. és capaç de prestar una assistència sanitària gratuïta per al consumidor i reduir les diferències regionals i socials alhora que aconsegueix que la despesa sanitària global sigui inferior a l'europea. La seva organització i filosofia permet avançar en el camí de la integració sanitària de la indagació de les causes socials i econòmiques de la malaltia amb la curació i la rehabilitació.

A Espanya tenim actualment una seguretat social que ens protegeix contra certs riscos (accidents de treball, malalties, la manca de recursos econòmics en cas de jubilació, de viduatge, de malaltia, etcètera). No a tota la població, sinó només als ciutadans —i als seus familiars— que cotitzen a la S.S.

El Pressupost de la S.S. per al 1978 és superior al Pressupost de l'Estat i això ens pot fer pensar que disposem d'una S.S. potent, quan una simple comparació amb les magnituds de renda i de consum obliga a una conclusió molt diferent. Així tenim:

(5) Maynard, Alan, «Health Care in the European Community», pàgina 209. Cita a Cooper and Cooper, «International Price Comparison: a study of the prices of pharmaceuticals in the UK and eight countries in 1970», National Economic Development Office, August 72, London.

(6) Rösch, G., «Éléments d'économie médicale», París 1973.

(7) Culyer, A. J., «Need and the National Health Service. Economies and social choice», York Studies in Economics, Martin Roberston, 1976.

Any 1970

	% prestacions totals respecte al PIB	% prestacions totals respecte al consum total
Espanya	6,5	8,6
França	13,5	19,2
R. F. Alemanya	15,9	22,8
Itàlia	15,1	19,5
Holanda	19,1	25,9
Dinamarca	18,1	20,2

Font: OIT, «El cost social de la Seguretat Social», enquesta 1967-71.

L'any 1977 els recursos de la S.S. espanyola equivalien al 12 % de la Renda Nacional, mentre que als països del Mercat Comú els recursos representaven, per terme mitjà, un 22 %.

Aquest percentatge tan exigü explica, en part, els baixos nivells de les prestacions econòmiques i assistencials que reben els assegurats espanyols. També incideixen en aquests baixos nivells, la gestió extraordinàriament centralitzada, burocràtica i compartimentada d'aquests darrers quaranta anys i l'assignació externa a la S.S. dels superàvits obtinguts any rera any (8).

Aquesta S.S. té encarregada l'assistència sanitària dels seus assegurats i beneficiaris que arriben al 80 % de la població espanyola i a la qual hi dedica el 35 % del total de prestacions. Si bé aquesta gran cobertura permet teòricament continuar una política de planificació, de disminució de les desigualtats regionals i socials, de contenció de la despesa sanitària alhora que es milloraven els serveis prestats, d'exercici del poder monopolista enfront de la indústria farmacèutica, etc., la realitat ha estat ben bé una altra.

3. Imbricació del sector privat en la S.S. espanyola

3.1. Indústria farmacèutica

L'increment dels preus farmacèutics a Espanya del 1967 al 1973 (130 %) ha estat superior a l'increment del cost de la vida en el mateix període (99 %) (9). Aquesta realitat contradiu la versió oficial segons la qual els preus estan controlats i congelats. Tot introduint en el mercat nous productes similars als anteriors, els laboratoris farmacèutics burlen la disposició legal. De fet en el mercat farmacèutic hi ha un nombre desorbitat d'especialitats, moltes de les quals no tenen gairebé cap valor terapèutic, des del punt de

(8) Vergés, Joaquim, «La SSE y sus cuentas», Ed. Ariel, 1977.

(9) Elaborat per Ramon Gisbert.

vista farmacològic com ja va demostrar un estudi (10) realitzat amb 4.182 especialitats, de les quals només un 30 % tenien un valor global elevat i la resta es repartia entre un 28 % relatiu, un 19 % escàs, un 10 % nul i un 13 % intolerable.

En la S.S.E. la despesa farmacèutica per habitant és tres vegades més elevada que en el N.H.S. anglès i un 50 % superior al de la principal mútua italiana (INAM):

Despesa farmacèutica «per càpita»

NHS (Gran Bretanya)	632,5 ptes. (1971-72)
INAM (Itàlia)	1.334,1 ptes. (1971-72)
Espanya (total)	3.043,0 ptes. (1975)
Espanya (S.S.)	1.967,0 ptes. (1973)

Fonts:

— Cifres NHS e INAM: «Foglio di informazione sulla riforma sanitaria», n.º 2. Gruppo di lavoro per la Sicurezza Sociale della direzione del PCI, 1975. Elaborat en pessetes segons la mitjana del canvi dels darrers dos anys.

— Espanya:

S.S.: «El medicamento y su entorno», Ed. Laia, pàg. 166.

Total: Elaboració pròpia (11).

I l'increment de la despesa farmacèutica per persona és també molt més ràpid que a d'altres països europeus.

Increment de la despesa/individu en medicaments en el període 64-68 (%)

Itàlia	146
Alemanya	120
França	98
Gran Bretanya	53
Espanya	306

Font: «Cambio social y crisis sanitaria», Ed. Ayuso, pàg. 63.

Si tenim en compte que la S.S. absorbeix el 70 % del consum farmacèutic espanyol caldrà conèixer el seu comportament en relació a aquesta indústria.

(10) S. Erill, S. A. García Sivilla i J. R. Laporte, «Annals de Medicina», Barcelona 1973.

(11) 107.200 milions de ptes. de despesa farmacèutica a p.v.p. dividit per 35.225.000 habitants ens dona la xifra de 3.043 ptes.

Despesa farmacèutica total i de l'INP (milions de pessetes)

	1970	1971	1972	1973	1974
Mercat total a p.v.p.	48.306	57.511	63.301	78.125	87.745
Vendes a l'INP a p.v.p.	26.157	34.168	41.352	53.460	61.635
% INP en relació Mercat total	54	59	65	68	70
Cost per a l'INP de les anterior vendes	17.985	23.808	30.401	40.713	47.647
Diferència entre vendes a p.v.p. i cost:					
— Descomptes dels lab. farm. i magat., i «rappel» lab.	4.831	6.387	6.444	7.500	8.354
— Aportació del beneficiari	3.341	3.973	4.507	5.247	5.634

Font: «Investigación sobre la asistencia farmacéutica en España», INP, Madrid 1977, pàg. 564.

Mentre que l'any 1970 l'INP representava el 54 % del mercat farmacèutic en el 1974 passa ja a representar-ne el 70 %. Del quadre anterior no se'n desprèn que els responsables de la S.S. hagin fet una política amb consonància amb el seu progressiu i major poder monopòlic de compra que teòricament té l'INP ans al contrari els percentatges de descompte que li fan els laboratoris, les farmàcies i els magatzems en conjunt han anat en disminució. El resultat és que des de 1970 a 1974 l'expansió del mercat farmacèutic (82 %) es deu fonamentalment al gran increment de vendes que la indústria farmacèutica realitza a l'INP (136 %) sense que aquest n'obtingui, en canvi, cap contrapartida (el cost per a l'INP experimenta encara un increment superior: 165 %).

Increment en el període 1970-74 de les despeses farmacèutiques (en %)

Mercat total a p.v.p.	82
Vendes a l'INP a p.v.p.	136
Cost per a l'INP de les anterior vendes	165
Increment del cost de la vida	51
Població protegida per l'INP	14

Fonts:

- «Investigación sobre la asistencia farmacéutica en España», INP, Madrid 1977, pàg. 564. *
- «Población protegida: INE, Anuario Estadístico» (1970: 25.154.000; 1974: 28.621.000).

La S.S. ha permès que la indústria farmacèutica (el 51 % del mercat en mans estrangeres) imposi les seves condicions oligopo-

lístiques bo i renunciant a jugar un paper important en la contenció dels preus farmacèutics.

La indústria farmacèutica multinacional representa un obstacle de cara a l'eliminació de despeses però, a més a més serà també un obstacle de cara a la consolidació d'un nou model sanitari estretament lligat a un nou model d'escola, d'urbanisme, etc., i de cara a, conjuntament, millorar la qualitat de la vida.

3.2. Paper de la prescripció mèdica

En l'augment de la despesa farmacèutica, a més de les relacions INP-Indústria farmacèutica, també hi intervenen altres factors. Pensem, en primer lloc, en el paper que fa el metge en receptar. La situació actual d'un metge que en una hora ha de visitar quaranta o cinquanta malalts ha portat a substituir la relació metge-malalt per una pràctica administrativa que s'identifica amb la prescripció farmacèutica.

El consumisme mèdic —més visites, més anàlisis, més radiografies, més medicaments— és l'efecte i alhora la causa, de l'acentuació d'aquesta despersonalització de la prestació sanitària.

Així, tal com ho podem veure en el quadre següent, el nombre de receptes de 1970 a 1974 ha augmentat en un 65 %, mentre que a Anglaterra va augmentar en un 10 %. En el Regne Unit el nombre de prescripcions per habitant és del 6 % (12), mentre que a Espanya el nombre de receptes per beneficiari és de l'11,5 % (13).

Més que parlar de sobreconsum farmacèutic caldria centrar l'atenció en la sobreprescripció farmacèutica.

Increment de 1970 a 1974 (en %)

	Regne Unit	Espanya S.S.
Nombre de receptes	10	65
Nombre de receptes per càpita	9	46
Cost total de les receptes	63	167
Cost per recepta	37	61

Font: Regne Unit: «Compendium of health statistics», 1977.

Espanya: «Investigación...», INP, 1977. Elaboració pròpia (14).

(12) NHS: 346,2 milions de receptes en el 1975 per a 55.930.000 habitants.

(13) SS: 328 milions de receptes en el 1974 per 28.621.000 beneficiaris.

(14)	Espanya	1970	1974
Nombre receptes		199.053.353	328.000.000
Nombre receptes per beneficiari		7,9	11,5
Cost total receptes (mils ptes)		20.698.797	55.222.403
Cost per recepta (ptes.)		104	168

Font: «Investigación...», INP, Madrid 1977. Nombre de beneficiaris segons l'INE.

Els ràpids increments dels preus farmacèutics, suara esmentats, també es reflecteixen en el cost total de les receptes i en el cost per recepta.

3.3. Les oficines de farmàcia

En la composició del cost farmacèutic hi apareix un altre factor de pes evidentment menor però que també hi exerceix la seva influència com és l'oficina de farmàcia. Les oficines de farmàcia durant els anys cinquanta i seixanta han experimentat una gran expansió en les seves vendes i beneficis, la qual cosa ha estat motiu d'atracció per a l'obertura de noves oficines de farmàcia. Una política molt a curt termini i sense cap mena de planificació ha portat a una saturació d'oficines de farmàcia en moltes zones urbanes amb la consegüent disminució dels seus guanys.

Nombre d'habitants per farmàcia

Espanya	2.538
França	3.000
Itàlia	4.300
Portugal	4.500
Alemanya	5.735

Font: «Investigación...», INP, pàg. 518.

En aquests moments l'excés de farmàcies és un obstacle addicional a la nova política farmacèutica que hauria d'iniciar la Seguretat Social.

3.4. Les clíniques privades

El desenvolupament del sector farmacèutic privat gràcies a l'expansió de la S.S. no és l'únic exemple que es pugui posar d'imbricació del sector privat amb el sector públic.

Tenim les clíniques privades, que d'una forma cada vegada més massiva basen la seva rendibilitat o la seva supervivència en un concert de serveis amb la S.S. A través de l'evolució de les despeses de la S.S. en Institucions pròpies i en Serveis concertats s'hi veu clarament el pes cada vegada més gran d'aquests darrers (17,5 en el 1967; 29 % en el 1970 i 32 % en el 1976 respecte al total de despeses en institucions pròpies més serveis concertats) (15).

En el ràpid augment de despeses en serveis concertats cal des-

(15) Libro Blanco de la SS, Madrid 1977.

tacar el paper que juga l'increment de despeses per estada, molt més ràpid que en les institucions pròpies:

**Increment de despeses per estada.
De 1967 a 1976 (en pessetes constants)**

Institucions pròpies	152 %
Serveis concertats	455 %

Font: «Libro Blanco de la S.S.», Madrid 1977, pàg. 655.

Aquest procés té els seus aspectes positius i els seus aspectes negatius. D'una banda representa una major utilització dels recursos existents (acords amb hospitals municipals i clíniques), però també ha significat un transvasament de recursos públics (cotitzacions i Estat) cap al sector privat sense exigir-ne cap control com a contrapartida.

El pes del sector privat en relació a llits hospitalaris, molts d'aquests en concert amb la S.S., és considerable (31 % del total de llits). A Catalunya arriba al 60 %. És on d'una forma més accentuada l'Estat a través de la S.S. ha complert una funció exclusivament subsidiària amb el traspàs de gran part de la gestió dels serveis sanitaris al sector privat. El nombre de llits públics és d'1,27 per 1.000 habitants mentre que la mitjana espanyola és de 3, 14 i, per exemple, la província de Madrid arriba a 3, 71 llits públics per 1.000 habitants.

Any 1971

	Total llits per 1.000 hab.	Llits públics per 1.000 hab.	Percentatge de llits segons la seva dependència patrimonial	
			Sector públic	Sector privat
Prov. Barcelona	4,72	1,27	27	73
Catalunya	5,24	2,10	40	60
Prov. Madrid	5,46	3,71	68	32
Prov. Sevilla	3,78	3,17	84	16
Prov. Granada	3,05	2,68	88	12
Prov. Albacete	4,32	4,02	93	7
Espanya	4,62	3,19	69	31

Font: «Investigación...», INP, pàg. 294, on pren com a font la Secretaria de la Comisión Central de Coordinación Hospitalaria. Inclou els llits psiquiàtrics.

Aquesta situació catalana és un exemple clar de com l'Estat capitalista, sense cap mena de control democràtic, cedeix sempre davant les pressions dels interessos especulatius. L'Estat només és present en els llocs on no hi ha suficient negoci per al sector

privat (àrees subdesenvolupades) o bé en els llocs on compleix una funció de prestigi polític i de proporcionar millors serveis a un funcionariat i a una classe política sostenidors del sistema (cas de Madrid).

3.5. Els metges

La convivència dels sectors privat i públic repercuteix també en la pràctica mèdica. El 81,4 % dels metges espanyols treballen a la S.S. però alhora la majoria exerceix en el sector privat (consulta pròpia i/o Mútues privades):

Proporció de metges que exerceixen la medicina a:

	%
Sanitat	23,5
Seguretat Social	81,4
Altres organismes públics	17,6
Societats mèdiques	42,3
Altres	17,4
Exercici privat	57,5

Font: «Investigación...», INP, 1977, pàg. 196.

Aquesta dedicació múltiple dels metges (per terme mitjà cada metge en exercici té 2,4 llocs de treball) repercuteix directament a la Seguretat Social amb una assistència de primer nivell molt deficitària en el camp i a les ciutats, la qual cosa ha provocat reivindicacions i mobilitzacions socials a tot el país. Una part considerable de beneficiaris (16) no utilitzen els serveis de la S.S. Aquesta renúncia de drets està molt relacionada amb el tipus (qualitat) de l'assistència sanitària que ofereix la S.S., marcada pels seus orígens evidents de «medicina per a pobres», i que els metges han contribuït a mantenir per així poder dedicar una part del seu temps al sector privat.

La conseqüència d'això és que per poder conèixer les despeses mèdiques d'una família assalariada, en molts casos caldrà sumar:

- la cotització a la S.S.;
- el preu més elevat dels articles que compra pel fet d'incloure la cotització dels empresaris a la S.S.;
- pagament d'una igual o mútua privada;
- pagament al metge privat;
- pagament del percentatge dels medicaments de la S.S.

(16) Vergés, Joaquim, «El trabajador ante la SS, encuesta», Ed. Avance.

3.6. La política sanitària de la S.S. està supeditada als interessos del sector privat

En el Regne Unit el N.H.S. ofereix uns serveis sanitaris molt correctes que satisfan la població (17) i si bé se l'acusa d'hospital-centrisme i de falta de plans globals per a la defensa de la salut, amb més motiu podem fer aquesta acusació a Espanya si ens atenim a les xifres de distribució del personal sanitari o fins i tot als tipus de llits hospitalaris existents. Per cada 10.000 habitants tenim 14,3 metges i 6,7 infermeres mentre que a països com Anglaterra, URSS, Suècia, etc., la proporció és invertida, tal com ho podem veure en el quadre adjunt, la qual cosa reflecteix l'absoluta falta de programes de promoció de la salut en el nostre país.

Any	Per 10.000 hab.	URSS	Suècia	Anglaterra	Itàlia	Espanya
1972	Metges	25,6	14,7	12,7	18,9	14,3
1970	Infermeres	42,6	40,7	30,7	6,9	6,7

Font: World Health Statistics Reports.

En relació als tipus de llits, podem veure en el següent quadre com els llits dedicats als malalts crònics i mentals tenen un pes molt reduït i a més no són de la competència de la S.S. Finalment, és en la medicina extrahospitalària de la S.S. on més accentuadament es presenta el caos assistencial, situació que s'intenta solucionar, com hem vist abans, tot donant una recepta.

Llits per cada 1.000 habitants

	Anglaterra 1971	França 1972	Espanya 1971
Malalts aguts	3,68	6,05	2,84
Psiquiàtrics	3,97	2,31	1,27
Altres	1,75	2,03	0,51
	9,40	10,39	4,62

Font: Anglaterra i França: Alan Maynard, «Health Care in the European Community», London, Croom Helm, 1975.

Espanya: «Investigación...», INP, 1977.

Com a resultat de l'alt grau d'ineficàcia de l'organització mèdica, dels alts preus farmacèutics i del consumisme mèdic, la despesa farmacèutica de la S.S. arriba a unes cotes altíssimes.

(17) Cabanel, Guy-Pierre, «Médecine libérale ou nationalisée?, Sept politiques à travers le monde», Dunod, París 1977, pàg. 121.

**Percentatge de despesa farmacèutica en relació
a la despesa sanitària total**

Gran Bretanya (NHS)	9,4 (1973)
Itàlia (INAM)	20 (1971)
França	22 (1972)
Espanya (S.S.)	44 (1973)
	36 (1976)

Font: Gran Bretanya: «Compendium of health statistics», 1977.
 Itàlia: Berlinguer y Scarpa, «La Riforma Sanitaria», Ed. Reuniti, Roma 1974.
 França: Alan Maynard, «Health Care in The European Community», London.
 Espanya: Libro Blanco de la S.S., Madrid 1977, pàg. 698.

Durant aquests quaranta anys la S.S. no ha tingut la voluntat política d'imposar al sector privat (farmàcia, clíniques, metges, etcètera) unes condicions econòmiques i un control de la gestió favorables als seus assegurats.

L'actual govern d'UCD continua el mateix camí de supeditació del sector públic al sector privat. Si durant el franquisme s'amagava la realitat amb declaracions paternalistes, les noves formes porten al fet que el Sr. Sánchez de León, ministre de Sanitat i S.S., digui sense embuts que la filosofia del seu Ministeri passa per la subsidiaritat del sector públic respecte al sector privat.

Aquesta política de supeditació al sector privat implica donar prioritat al criteri de lucrativitat per al sector privat sobre un criteri de prioritat de les necessitats. En lloc de procurar donar una millor assistència sanitària que permeti elevar el nivell de salut de la població, es dediquen una quantitat de recursos cada vegada més gran a serveis hospitalaris sofisticats dels quals només se'n beneficien reduïts nuclis de gent però que, en canvi, proporcionen major lucre al sector privat (medicaments, aparells mèdics, clíniques, etc.).

4. La supeditació de la S.S. al sector privat encareix l'assistència sanitària

A Gran Bretanya, en un moment escollit a l'atzar de l'any 1973, la taxa de malaltia afectava el 28 % dels homes i el 30 % de les dones, amb una incidència que anava en augment segons l'edat (18) i que variava considerablement segons les classes socials. Les

(18) «Compendium of health statistics», 1977, Office of Health Economics, London, Table 5.1.

malalties cròniques afectaven doblement els peons que els professionals. Les malalties agudes estan més ben distribuïdes encara que també s'hi manté aquesta tendència.

Percentatge de població amb malaltia crònica i aguda per sexes i per grups socio-econòmics. Gran Bretanya. 1973

	Crònics		Aguts	
	Home	Dona	Home	Dona
Professionals	13,3	11,7	7,8	8,9
Empresaris i directius	18,7	16,2	6,9	9,3
Caps intermedis	22,4	21,2	7,9	9,7
Especialistes	19,5	18,0	8,6	8,1
Semi-especialistes i personal servei	21,7	25,0	8,6	10,2
Peons	28,3	32,3	10,1	10,1

Font: «Compendium of health statistics», Table 5.2.

Les variacions regionals són petites. A Anglaterra la població de la regió del Nord té una incidència de malalties un 18 % superior a la de la regió Sud-Oest. Si considerem tot Gran Bretanya, les diferències màximes s'estableixen entre Galles i Escòcia amb un 42 % més de gallesos malalts que escocesos (19).

A Espanya no hi ha estadístiques completes i oficials de morbiditat. L'estudi realitzat per l'INP l'any 1977 «Investigación sobre la asistencia farmacéutica en España», es basa en les dades recollides en una enquesta a la població i que ens donen una certa claredat sobre aquest tema encara que subratlla «las dificultades de una encuesta sanitaria sobre este aspecto, ya que, por lo que respecta a la población, no siempre sabe indicar con precisión las enfermedades que ha padecido» (20).

Considera «la enfermedad en el sentido más amplio del término: cualquier malestar que interrumpe el perfecto estado de salud, independientemente de su gravedad o de su duración». Es refereix «a cualquier situación que la gente considera normalmente como enfermedad».

Malgrat les deficiències d'aquesta enquesta enfront d'unes dades angleses molt més riguroses, la comparació entre la situació de morbiditat espanyola i l'anglesa és eloqüent.

En un any, a Espanya, les malalties afecten proporcionalment més els menors de 15 anys (75,5 %) que la població major de 15 anys (62,9 %). A Gran Bretanya, en canvi, hem vist com la inci-

(19) Ídem, Figure 5.1.

(20) «Investigación sobre la asistencia farmacéutica en España. Estudio socioeconómico sobre el conjunto de la asistencia sanitaria española», Ministerio de Trabajo, INP, M-77.

dència de les malalties en un moment determinat augmenta amb l'edat.

Encara que conèixer exactament les causes del diferent comportament als dos països requereix un estudi que no s'ha realitzat sí podem avançar que reflecteix l'absoluta falta de protecció de la salut infantil a Espanya.

També és fonamental, davant la morbiditat, conèixer les desigualtats geogràfiques. El percentatge de persones que emmalalteixen com a mínim una vegada a l'any va des del 49 % a Catalunya i el 54 % a Aragó, fins al 72 % a l'Andalusia Oriental i al 81 % a Extremadura, és a dir, els extrems emmalalteixen un 66 % més que els catalans (sempre des d'un punt de vista subjectiu).

Quant al nombre de dies a l'any transcorreguts en malaltia el ventall va des del 19 % a l'Aragó i 25 % a Catalunya i Extremadura fins el 52 % a l'Andalusia Oriental i 48 % a l'Andalusia Occidental. És a dir, a l'andalús oriental malalt les malalties li duren un 174 % més que a l'aragonesa malalt.

Encara que aquestes dades no siguin molt rigoroses ja que es basen en allò que la gent entén per malaltia i per tant hi poden haver condicionaments culturals importants en les respostes del qüestionari, sí que ens poden donar una idea sobre les espectaculars desigualtats en les condicions de vida entre una zona i una altra; en definitiva, són un aspecte més de la dicotomia desenvolupament/subdesenvolupament que s'ha consolidat durant aquests 40 anys de franquisme.

Finalment prenem en consideració l'absentisme laboral com a indicador de l'estat de salut física o mental dels treballadors. A Gran Bretanya els dies d'absència a l'any per actiu absent són 17, mentre que a Espanya són 24,5 dies (22).

Igualment les autoritats sanitàries franquistes van reduir el camp de la prevenció de la malaltia a les campanyes de vacunació en les quals van obtenir molt bons resultats, però mai no han dedicat esforços a altres aspectes tan importants com l'eliminació de la pol·lució ambiental, l'eliminació de les condicions nocives en els centres de treball, control de la qualitat sanitària dels aliments, estatges, el proveïment d'aigües, l'eliminació d'escombraries, etc. (23).

En resum, ens trobem amb una oferta i uns estàndards sanitaris molt baixos: alta morbiditat infantil, importants desigualtats terri-

(21) Gran Bretanya: «Compendium of health statistics», 1977, London; Espanya: «Invest...», INP-77.

(22) Yuste Grijalba: «Ensayos sobre medicina preventiva y social», Ed. Akal. Madrid. Yuste Grijalba considera que la promoció de la salut contempla les següents activitats: educació sanitària; eugenèsia i higiene prenatal; protecció maternal, infantil i escola higiene de l'adult i dels vells; higiene mental; higiene de l'alimentació i de la nutrició; medicina i seguretat del treball.

(23) Yuste Grijalba, *op. cit.*

torials en la incidència de la malaltia, estès absentisme laboral, nombre de llits per cada 1.000 habitants molt baix, nombre de receptes per habitant molt alt, excés de farmàcies a les zones urbanes, inexistència d'una política de promoció de la salut, assistència sanitària de la S.S. que exclou determinades malalties (cròniques, invàlids, dèbils mentals, malalts mentals, etc.) i grups socials marginats (vells, presos, minusvàlids, etc.) que no reuneixen condicions per posseir una cartilla, caos en l'assistència sanitària de primer nivell de la S.S., hospital-centrisme, etc.

Aquesta «misèria sanitària» es presenta alhora amb una gran distorsió en l'assignació dels escassos recursos que fins ara s'han dedicat a la sanitat pública (S.S., Estat, etc.) segons es desprèn de l'elemental comparació amb altres països europeus que hem realitzat (elevat percentatge de la despesa farmacèutica, reduït descompte concedit per la indústria farmacèutica, elevat increment de les despeses per estada en els serveis concertats, elevat percentatge de llits privats a les àrees riques, dedicació múltiple dels metges que encareix el pressupost familiar dedicat a sanitat).

Un sector sanitari públic sense control polític democràtic està indefens enfront de les pressions del sector privat i com a conseqüència l'increment de la despesa sanitària que es produeix es deu més a un component monetari (motivat per la distorsió en l'assignació dels recursos amb l'objectiu de mantenir la lucrativitat del sector privat) que real (de millora de l'oferta sanitària i dels estàndards de salut).

5. Necessitat d'augmentar els recursos sanitaris ahora que es canvia l'actual model de prestació sanitària

En aquests moments és fonamental augmentar els recursos sanitaris (ara molt inferiors als de la CEE) i canviar l'actual assignació d'aquests recursos, o dit d'una altra manera, canviar l'actual model de prestació sanitària, per acabar amb la irracionalitat de l'actual sistema on els increments de despeses es produeixen tot mantenint un nivell d'assistència desastrós.

Això significa disminuir la despesa farmacèutica, posar l'accent en una correcta assistència extrahospitalària i en la promoció de la salut, potenciar el sector públic en detriment de la lucrativitat del sector privat, descentralitzar l'actual centre de decisió en matèria sanitària com és l'INP, controlar democràticament tota una nova estructura descentralitzada, canviar la ideologia d'hospital-centrisme que es difon als estudis de medicina, etc.

Canviar l'actual model de prestació sanitària requereix una planificació democràtica de la sanitat que permeti fer compatible la necessitat de millorar els estàndards sanitaris amb la màxima efi-

càcia possible en l'assignació de recursos i amb la descentralització de les decisions.

Canviar l'actual model d'organització sanitària significa plantejar a fons la qüestió de la salut i per tant indagar les causes socials i econòmiques de l'actual morbiditat i mortalitat, la qual cosa posa en qüestió l'actual organització capitalista del treball i de la societat en general, per poder avançar cap a una societat que fomenti la salut dels homes, en el sentit de la plena realització de la seva personalitat i la solidaritat amb la resta de la humanitat.

Primeres bases per democratitzar l'economia catalana*

Enric Cerdà

La configuració de l'economia catalana actual té els seus orígens en l'arrencada de la indústria tèxtil, al segle XIX, possibilitada per les transformacions econòmiques prèvies del segle XVIII. El marc econòmic català, diferenciat del mode de producció vigent a la resta de l'Estat, va fer possible aixecar una nova societat significada per profundes mutacions demogràfiques i socials (la formació d'un proletariat provenint de les zones agràries dels Països Catalans, per exemple) i caracteritzada per encabir en el seu si una burgesia petita i mitjana d'un cert pes (subordinada paulatinament, però, a la burgesia industrial i financera), dedicada especialment a proveir el mercat de consum. Amb la victòria de Franco sobre la República es capgirà poderosament la correlació de forces entre les classes socials, i això va permetre la robustesa d'una oligarquia única espanyola, cohesionada per la confluència dels interessos financers i comercials de les burgesies perifèriques amb els de les oligarquies financeres i terratinents que tradicionalment havien utilitzat el poder polític central per dominar Espanya.

El procés d'acumulació durant el període 1939-1959, operat dins el marc de l'autarquia, així com l'obertura exterior de l'economia espanyola vers els països de l'Occident a partir del pla d'estabilització —fet que ha permès el creixement, descontrolat, dels anys seixanta, condicionat en gran part per la conjuntura estrangera—, han canviat radicalment la fesomia d'aquesta economia espanyola i, d'una forma molt reveladora, la de l'economia catalana. A Catalunya, en efecte, s'ha produït una polarització social enorme: d'una banda, hom hi enregistra la població assalariada més nombrosa (un 82 % de la població activa total, enfront d'una mitjana espanyola del 63,8 %); i, de l'altra, un 53 % dels treballadors es dediquen a la indústria (la mitjana espanyola se situa prop del 36 %). El creixement descontrolat i anàrquic dels darrers anys no ha comportat les

* Aquest article està format amb els materials utilitzats per confeccionar la ponència *Desmantellar l'economia franquista, sortir de la crisi, democratitzar l'economia catalana*, presentada per la Comissió Econòmica del Comitè Central al IV Congrés del PSUC (Barcelona, 29 d'octubre a 1r. de novembre de 1977).

reformes estructurals necessàries per potenciar un desenvolupament auto-sostingut. La classe obrera, que està en condicions favorables per establir la seva hegemonia, necessita l'aliança amb les forces de la cultura, les quals, per desenrotllar-se plenament i facilitar així un creixement racional de l'economia, han d'orientar-se cap a un model alternatiu al capitalisme.

El creixement anàrquic dels anys seixanta, caracteritzat per uns guanys empresarials molt ràpids, ha tingut com a xacres principals l'existència d'un sector públic absolutament deficitari; un control (i una direcció!) de la indústria exercit des de fora de Catalunya —a càrrec de l'Estat aliè, de la gran banca i del capital estranger, fonamentalment—; la manca d'ajut a l'agricultura; una dependència excessiva de la tecnologia estrangera; la intensificació del procés de monopolització dels sectors amb productivitat més alta; la persistència d'una estructura fiscal encara massa regressiva —agregada pel frau— i que no corregeix les desigualtats en la distribució de la renda; la realitat d'una seguretat social absolutament insuficient; i, molt especialment, la permanència d'un dèficit gravíssim en infraestructures —que a Catalunya és superior a la mitjana espanyola— i en equipaments col·lectius, dèficit que esdevé particularment agut a les zones urbanes. A més, cal afegir que els grups econòmics dominants es neguen en general, davant la crisi, a reconsiderar els seus objectius de guanys ràpids a curt termini, als quals es van acostumar durant els «feliços» (només per a ells) anys seixanta. I, sobretot, no volen, per dir-ho amb paraules d'Enrico Berlinguer, «abandonar la il·lusió de creure que és possible perpetuar un tipus de desenvolupament basat en l'expansió artificial del consum individual, que és una font de malbaratament, de parasitisme, de privilegis, de dilapidació dels recursos i de desequilibri financer».

I. Un element fortament distorsionador: l'aparició de la crisi econòmica

Des de l'any 1973 els països capitalistes travessen una crisi profunda, que indefectiblement ha afectat també Espanya. Des d'aleshores, les economies capitalistes s'han vist sacsejades per una inflació ràpida i persistent, per unes taxes d'atur creixents, per una disminució progressiva de la inversió privada i per l'aparició de serioses dificultats en les balances de pagaments. En el moment present, encara que la inflació s'hagi reduït a un 7 % en els països de l'OCDE, hi ha prou elements —entre ells els nivells d'atur— que fan pensar en la persistència de la crisi durant un període de temps llarg.

La crisi econòmica, a Catalunya i a Espanya, cal situar-la per tant dins el context d'una crisi consubstancial al capitalisme, i, tam-

bé, es presenta sota unes formes peculiars que són, en gran mesura, una conseqüència de les confrontacions entre les principals potències econòmiques del món capitalista per aconseguir l'hegemonia en la divisió internacional del treball. A Espanya i a Catalunya es presenta, d'altra banda, aquesta crisi, amb unes característiques pròpies que provenen de l'endarreriment de les estructures econòmiques i polítiques. A més, l'impacte de l'augment del preu del petroli i de les matèries primeres en el mercat internacional ha estat més intens aquí que a d'altres països.

Les dificultats econòmiques es produeixen, doncs, dins un marc carregat de defectes heretats del passat. Així, per exemple, els canals seguits per les despeses públiques van dirigits, ben sovint, vers indústries gens eficients i de rendabilitat dubtosa, que solen estar a mans d'una oligarquia que roman en estreta connivència amb el govern. Pel seu cantó, la seguretat social ha estat una font de malversament i, amb uns recursos equivalents al 10 % de la Renda Nacional, no ha restat sotmesa a cap tipus de control. L'agricultura ha estat un dels sectors més profundament afectats pel desenvolupament desequilibrat dels darrers vint-i-cinc anys, i això ha conduït a la necessitat d'importar productes alimentaris. L'escàs creixement de la productivitat al camp ha provocat una oferta no adequada a la demanda, i aquest fet, junt amb l'existència d'uns canals de comercialització quasi monopolistes, constitueix avui un dels principals elements inflacionaris. Així, des que va començar la crisi, el component de les despeses alimentàries puja molt més ràpidament que la mitjana de l'índex del cost de la vida. La banca ha traçat el caire del creixement industrial. En ésser reduït el tamany de la borsa de valors, i, ultra això, en tenir moltes empreses una dimensió massa petita —fenomen molt corrent a Catalunya—, el finançament industrial ha anat, fonamentalment, a càrrec dels bancs, a través de crèdits a mig termini. Per aquest motiu, un gran nombre d'empreses depenen íntimament de la banca, i, també, la capacitat d'aquestes (que estan controlades en un 70 % per la banca) per obtenir recursos addicionals a curt termini és molt rígida, perquè la capacitat d'endeutament dins aquest lapse de temps ja sol ésser utilitzada fins al màxim. De tot això se n'han derivat dues coses: l'existència d'uns sectors industrials que actuen de forma monopolista i, paral·lelament, la presència de nombroses petites i mitjanes empreses amb greus dificultats a l'hora d'enfrontar les pressures creditícies imposades per la inflació actual, que acreix constantment les seves necessitats de capital circulant.

Dins aquesta situació es va rebre el primer impacte de la crisi internacional: la pujada del preu del petroli durant el mes de gener del 1974. Davant d'aquest fet, el govern va intentar minimitzar els efectes futurs que podia ocasionar, tement potser la transició al postfranquisme, mentre tots els països empenien polítiques restrictives per reduir la demanda d'energia i d'importacions amb l'ob-

jectiu de contrarestar el ràpid empitjorament de la conjuntura econòmica internacional.

D'aquesta manera s'ha arribat a la situació present, que es caracteritza per un nivell d'atur situat al voltant del 10 % de la població activa (i cal no oblidar que el subsidi només cobreix una part molt insuficient del volum d'aturats); per una taxa d'inflació excessiva; per una balança de pagaments que trontolla, àdhuc en aquelles partides que tradicionalment presentaven superàvit, com les balances de serveis i de capitals (que gaudien d'una bona situació, gràcies al turisme i a les inversions estrangeres); i per una inversió decreixent, la qual cosa dificulta la creació de nous llocs de treball.

D'altra banda, la crisi actual trenca bastant amb els principis keynesians, que preconitzaven l'augment de la demanda efectiva mitjançant les despeses públiques i l'expansió monetària, amb la finalitat d'engruixir el nivell d'ocupació; la inflació no es dispararia, segons Keynes, si la despesa pública es mantenia dins d'uns marges. Però avui els nivells alts d'atur coexisteixen amb una inflació ràpida, la política monetària sembla no guardar cap connexió ni amb el nivell d'ocupació ni amb els preus, i la inversió és excessivament reduïda. No en va, el mateix Keynes ja va advertir que la seva teoria no plantejava arranjar res a llarg termini.

I és que el capitalisme ha canviat molt. Avui ja no es regula a través dels mecanismes de la competència, car el pes dels monopolis dins de l'economia mena a la regulació dels mercats per mitjà de preus «administrats», que perpetuen de fet la inflació en entestar-se els monopolis a mantenir taxes d'inflació prefixades. A Espanya, el llast del passat aguditza aquests problemes, per diverses raons. En primer lloc, el caràcter massa intervencionista de la política econòmica franquista i la penetració de la banca dins de la indústria han reforçat aquest procés cap a la direcció de l'economia d'acord amb els interessos monopolístics. En segon lloc, els lligams estrets entre l'oligarquia monopolista i l'aparell administratiu de l'Estat han facilitat que la capacitat interventora del sector públic fos utilitzada amb tendència acusada a favor dels nuclis monopolistes. I, en tercer lloc, ho hem vist, la peculiar estructura financera de les empreses provoca una sensibilitat enorme envers la inflació, atès el marge reduït de què disposen per augmentar el seu endeutament a curt termini, fet que diferencia l'economia espanyola de l'europea i que té una incidència desfavorable damunt el nivell d'atur. A Espanya, per tant, la lluita contra l'atur requereix també, en un grau més alt, la lluita contra la inflació. A part d'això, cal tenir present que els instruments anticíclics utilitzats tradicionalment (les polítiques monetària i fiscal) són insuficients; almenys això semblen demostrar els darrers estudis empírics que posen en dubte els efectes d'una política monetària restrictiva sobre la taxa d'inflació. La presència dels monopolis trenca els mètodes d'interpretació emprats per estudiar l'economia competitiva, i d'aquestes coordenades noves se'n

dedueix que la inflació està jugant a favor de la banca que dona suport als monopolis industrials. En l'actualitat, frenar la inflació amb els mitjans tradicionals provocaria nombroses fallides i un nivell d'atur excepcional. La principal causa de la inflació rau en les estructures oligopolístiques del mercat, més que no pas en l'estirada dels salaris, però mentre aquests pugen els monopolis provoquen preus més elevats per defensar les seves taxes de guany, i amb això engrandeixen l'atur.

L'única sortida a la crisi consisteix a democratitzar l'Estat, com a mínim, a mig termini, amb l'objecte de contrarestar la pressió sobre els aparells estatals exercida per part de l'oligarquia monopolista. A curt termini, però, la sortida passa per un acord ampli entre les forces polítiques democràtiques —i aquest és precisament el sentit dels Pactes de la Moncloa—, que permeti assolir efectes correctors damunt alguns sectors monopolistes (especialment el sector financer) i la consolidació d'una entesa entre les diferents parts que intervenen en la regulació de l'economia.

II. La proposta dels comunistes

Davant de la peculiar gravetat de la crisi econòmica, és evident que cal adoptar un conjunt coherent de mesures que aconseguixin dreçar l'economia catalana, de manera que s'asseguri no únicament una sortida a la situació present, sinó també un desenvolupament racional i equilibrat, que resolgui els problemes de fons que hi ha avui damunt la taula. Dintre del ventall de mesures possibles, podria semblar realista que, de forma central, s'intentés que incidissin en els diferents punts que s'exposen tot seguit:

1) **El sanejament del sector públic.** Aquest punt seria la condició necessària prèvia a una política econòmica eficaç, i per assolir una utilització òptima dels cabals públics. D'antuvi, però, és necessari reorganitzar racionalment, i sobretot democratitzar, tot l'aparell de l'administració pública, la qual cosa implicaria com a corollari imposar criteris de rendibilitat a l'empresa pública. No cal dir que a Catalunya serà imprescindible ordenar un sector públic autòcton dins el marc de la Generalitat, i que per aconseguir aquest objectiu caldrà obtenir un Estatut favorable.

2) **La gestió econòmica del sector públic.** Sota un punt de vista objectiu, és desitjable l'ampliació de les atribucions del sector públic democràtic, car només d'aquesta forma es podran controlar i frenar les activitats monopolistes i obstruccionistes del capital financer i dels monopolis estatals i internacionals. El sector públic ha de canviar el signe de la seva política i s'ha de posar a fomentar la inversió en empreses de tecnologia avançada i altament competitives, en empreses productores

de béns substitutius d'importacions i en empreses que ocupin mà d'obra abundant. Les empreses monopolistes i les dedicades a activitats punta hauran d'ésser controlades, en una primera etapa, pel Parlament, car al seu voltant gravita un gran nombre d'empreses petites i mitjanes que ocupen un volum de treballadors considerable. Així mateix, hom no pot menystenir el control parlamentari —també en una primera etapa— del sistema financer (bancs i caixes d'estalvi), del qual en depenen tots els sectors productius, i molt especialment les empreses no massa grans, d'escassa capacitat d'auto-finançament. És evident, també, que el sector públic s'ha de dedicar a cobrir les deficiències en equipaments socials, en infraestructures i en desigualtats zonals, amb l'objectiu de millorar les condicions de vida de les classes populars, i aquesta tasca l'han de realitzar de forma coordinada les administracions locals, comarcals, regionals i nacionals (és a dir: la Generalitat), amb la participació dels representants dels diferents sectors econòmics (treballadors, empresaris, la pròpia administració). Les caixes d'estalvi degudament democratitzades poden jugar un paper important de suport al sector públic català.

3) **La necessària reforma fiscal.** Si els objectius bàsics de qualsevol sistema fiscal modern són l'obtenció de recursos financers per satisfer les necessitats col·lectives i, en segon lloc, una redistribució més justa de la renda, difícilment hom podrà aconseguir-los a partir de l'estructura fiscal actual, caracteritzada per una recaptació molt minsca, pel no acompliment de les obligacions tributàries per part dels subjectes passius, per l'evasió d'impostos (principalment a causa de la disminució en termes reals de les bases imposables, a causa de la seva petrificació), i per la manca de control sobre l'acompliment de la legislació fiscal. Es fa imprescindible reconsiderar les bases imposables, les despeses deduïbles, els mínims exempts, les formes de valoració de les rendes, els tipus impositius i, en general, tots els factors que intervenen en les liquidacions fiscals. Amb tot, les primeres mesures urgents consistirien a acabar amb el frau fiscal tan característic de l'època franquista; a incrementar i modernitzar els cossos d'inspectors; a coordinar diversos departaments de l'administració (per exemple: inspecció de treball, hisendes municipals i seguretat social), bo i tenint present que tot això requeriria, naturalment, un control creuat de les operacions dels contribuents; a adaptar l'administració tributària als mètodes moderns de gestió de les empreses; i, finalment, consistirien a agilitzar els procediments d'actuació de l'administració (en el sentit, per exemple, de no deixar transcórrer massa temps entre el moment de la declaració i la inspecció). Al marge de l'interès que pugui tenir, a curt termini, el **Plan de urgencias de medidas fiscales** del ministre Fernández Ordóñez (que contempla punts importants com ara el delictes fiscal, la creació de l'impost sobre el patrimoni, el secret bancari, etcètera), és evident que a llarg termini cal un estudi profund de totes

les figures impositives, que es proposi actuar sobre les bases i no sobre la ficció formal dels tipus impositius. Es tracta d'aproximar els fets i les bases imposables a la realitat. Així, caldria incrementar la base exempta de l'IRTP, car és injust que s'hagi de pagar un impost pel fet de treballar i que aquest impost sigui el que més aporti al tresor públic. La substitució de l'ITE per un impost sobre el valor afegit (IVA), que és el que es porta a Europa, permetria carregar de manera més justa el pes fiscal indirecte sobre els productes. D'altra banda, les revisions de l'impost sobre la renda de les persones físiques i sobre l'impost de societats permetrien que es convertissin en els autèntics eixos de la política fiscal, tant sota el punt de vista de la recaptació com sota el de la redistribució. Com a norma general, seria convenient substituir les exempcions fiscals per les subvencions, i així hom evitaria, en gran part, l'evasió, perquè primer s'ingressaria l'impost i després es donarien els ajuts necessaris per a cada cas.

4) La reconversió de l'aparell productiu i la nova política creditícia. A Catalunya, hi ha sectors productius amb defectes estructurals que reclamen una reconversió de la seva base productiva, i, paral·lelament, això implica també la inversió en aquelles empreses productives que satisfacin les noves exigències del mercat intern o que exportin de manera competitiva. Un cas típic de reconversió és el del tèxtil, que ha experimentat una forta recessió de demanda, produïda en condicions desfavorables (encariment de les primeres matèries, dependència molt directa de la banca en el seu finançament), i que necessita transformar-se en una indústria moderna competitiva capaç d'exportar una part important de la seva producció. No cal dir que la política creditícia, en els moments actuals de crisi, hauria de potenciar les empreses i els sectors que facilitessin una absorció més gran de l'atur obrer i que ajudessin millor a sanejar la balança de pagaments. A més, la Generalitat hauria de poder controlar el compliment de les condicions dels crèdits i àdhuc la seva suspensió, encara que es tractés de crèdits concedits per institucions privades; també hauria de poder influir per donar preferència a les sol·licituds de crèdit destinades a: a) la creació de nous llocs de treball; b) la reestructuració de sectors; c) l'ocupació de treballadors de menys de 25 anys i més de 50 anys d'edat; d) les empreses que assegurin un augment net de les exportacions; e) la producció de béns substitutius d'importacions; i f) la petita i la mitjana empresa que, essent tècnicament avançada i amb una baixa relació capital/treball, és avui discriminada enfront de les grans empreses i dels monopolis. L'accés dels sindicats a la documentació que reflecteixi la marxa econòmica de les empreses suposarà, també —paral·lelament a l'accés per part de la Generalitat—, un control de l'ús dels crèdits.

5) La política laboral i la seguretat social. Les línies d'acció de la política laboral, que avui s'ha de plantejar alhora com sortir de la crisi i com consolidar la democràcia, passarien

per l'establiment d'un nou model de relacions laborals que partís del ple reconeixement dels drets sindicals dins i fora de l'empresa, i això implica la presència dels treballadors tant dins de l'empresa com dins de les institucions econòmiques de caire estatal —o autonòmic— on es decideix la direcció de la producció (vers on dirigir la inversió, per exemple) i de la distribució dels béns econòmics. Caldria, per tant, definir urgentment un codi sobre els drets i les obligacions dels treballadors. La política d'ocupació hauria de tenir tres fronts: el foment de la creació de nous llocs de treball; la nova normativa sobre plans de reestructuració i sobre expedients de regulació de l'ocupació (incloent el subsidi d'atur finançat a través del pressupost de l'Estat); i el control a càrrec dels sindicats de les oficines d'ocupació. La política salarial, per la seva banda, emmarcada sempre dins el context de la lluita contra la inflació, hauria de perseguir evitar la pèrdua del poder adquisitiu dels treballadors, l'elevació progressiva del salari interprofessional, la igualació entre el salari de l'home i de la dona per una mateixa feina, la reducció progressiva de les diferències salarials, i l'increment progressiu de les prestacions fins assolir el 100 % del salari real. Caldria que la seguretat social garantís tota mena de prestacions, i aquest «salari social» cobert als ciutadans no s'hauria de donar únicament en forma de rendes monetàries, sinó també a través d'un conjunt de serveis col·lectius. Caldrà posar molta atenció en els treballadors jubilats, per tal de convertir-los en veritables membres actius de la societat, tot acabant amb la marginació en què es troben sotmesos. La reorganització de l'actual gestió burocratitzada caldrà dur-la a terme a través del Fons Català de la Seguretat Social de la Generalitat, al qual caldrà traspassar-hi les instal·lacions i la recaptació de l'actual «Seguridad Social» a Catalunya, sense perjudici de la negociació d'una hipotètica contribució de Catalunya a un fons de tipus estatal. Quan es formés el Servei Nacional de la Salut, les prestacions sanitàries deixarien de formar part de l'actual sistema de la seguretat social.

6) L'ensenyament i la recerca tecnològica i científica. La reforma global de l'ensenyament (de l'escola, de l'ensenyament professional i de la universitat), i una valoració adequada de les forces intel·lectuals i tècniques d'acord amb les necessitats del país hauran de permetre augmentar la productivitat i la competitivitat (interior i exterior) dels sectors productius i, a la llarga, sortir realment de la crisi. Sense oblidar que les experiències més progressives en ensenyament recomanen l'extensió de l'escolaritat fins als 16 anys (incloent, simultàniament, una educació en els camps científic, cultural i professional), a curt termini cal modernitzar i racionalitzar les escoles d'ensenyament professional, i això cal fer-ho comptant amb la intervenció dels sindicats i de tota la resta de forces socials implicades; i, al mateix temps que s'endega la reforma del BUP, cal avançar cap a un ensenyament de tronc comú. L'ensenyament professional dels treballadors adults ha d'afrontar,

igualment, el cas de la població activa ja ocupada —a la qual uns coneixements addicionals li suposin fer augmentar la productivitat— (per tant, és lògic que les despeses que comporti el mestratge vagin a càrrec de les empreses); el cas dels treballadors aturats i que estiguin cobrant subsidi d'atur (en aquesta situació és molt probable que sigui convenient donar-los l'oportunitat de reconvertir els seus coneixements tècnics, i el sosteniment de l'ensenyament hauria d'ésser pagat, en aquesta circumstància, a parts iguals pel sector públic i per les empreses on aniran a raure un cop formats); i el cas dels treballadors que hagin perdut la seva feina com a conseqüència de l'existència de plans de reestructuració sectorial. En aquest cas cal fer alguns matisos, car hom ha de distingir entre el fet que la reestructuració suposi una modernització del sector (aleshores les empreses del sector haurien de pagar) i el cas en què la reestructuració vingui provocada per un excés de mà d'obra (les despeses haurien de córrer a càrrec del sector públic i de les empreses que acollissin els treballadors amb una nova qualificació professional).

7) **La política de localització industrial.** Sobre l'espai, el creixement econòmic caldria que fos més equilibrat, de forma que es revitalitzessin les comarques i les regions de Catalunya que estan soffrint un procés continu de despoblament. A més, el desequilibri territorial actual augmenta les deseconomies externes (per exemple, les dificultats creixents en el transport motivades pels embussos del trànsit rodut) i els costos socials (que es tradueixen en el dèficit en equipaments urbans) a les grans aglomeracions urbanes. A Catalunya caldria potenciar, d'acord amb els plans d'ordenació del territori i d'inversions públiques elaborats i controlats democràticament, la industrialització de les ciutats mitjanes (com ara Olot, Vic, Reus, Tortosa, Manresa, Balaguer i Sant Feliu de Guíxols, per exemple). Una primera mesura hauria de consistir en la creació d'un fons de sòl industrial urbanitzat públic que, ultra estimular la localització, evités l'especulació damunt el sòl agrícola i tot el que això representa (sobretot l'abandó de les terres de conreu).

8) **Habitatge, equipament urbà, transport.** La política d'inversions públiques ha de donar prioritat a l'esmerç en habitatges, equipaments urbans i transports, menystingut tradicionalment per la iniciativa privada. D'aquesta forma seria possible assolir una millora de les condicions de vida (i de la productivitat) de la població treballadora, la creació de serveis per a la indústria i per a l'agricultura —car hom produiria en millors condicions— i l'establiment de nous llocs de treball (cal no oblidar que el sector de la construcció d'habitatges es caracteritza per tenir una baixa relació capital/treball). Ara bé: és imprescindible eliminar els efectes inflacionistes implicats pels augments constants dels preus del sòl urbanitzable, que es tradueixen en actituds especulatives dels propietaris urbans, i és per això que cal un control sobre l'ús i sobre el

preu del sòl que tendeixi a eliminar les rendes parasitàries. S'hauran d'anar formant patrimonis municipals de sòl urbà, i fomentar cooperatives, subministrar crèdits als consumidors d'habitatges. Cal també, dins d'una política de creixement econòmic més equilibrat en l'espai, una racionalització de les comunicacions i dels transports públics que disminueixi els costos i faciliti l'apropament entre el camp i la ciutat, fent més habitable la ciutat i més urbanitzat el camp.

9) **La modernització de l'agricultura i de la ramaderia.** El problema central de l'agricultura catalana consisteix en el fet que, d'una banda, els preus dels productes finals vénen fixats per les lleis de la competència —sotmesa a fortes oscil·lacions—, mentre que, de l'altra, els «inputs» necessaris per a la producció (fertilitzants, maquinària, pinsos, herbicides), que configuren la part més gran dels costos, tenen uns preus fixats sempre a l'alça per les empreses oligopolístiques que els fabriquen. A aquest fenomen cal afegir-hi el caire fortament privat dels canals de comercialització i d'industrialització dels productes del camp. Davant d'aquesta situació, la solució dels problemes del camp català passa per la presa d'una sèrie de mesures fonamentals, entre les quals cal esmentar el reforçament del cooperativisme agrari (i qualssevol altres formes comunitàries d'explotació i de distribució) àdhuc dins el terreny de la industrialització dels productes agro-pecuaris; l'eliminació d'operacions especulatives dins els canals de comercialització (incloent-hi l'exportació); la creació d'un Fons de Terres de caràcter públic, que faciliti la redistribució de les terres i eviti l'especulació del sòl rústic; la formació d'un Banc de Crèdit Agrícola de la Generalitat, que canalitzi l'estalvi del camp català i forneixi crèdits als pagesos en millors condicions; l'establiment d'un sistema d'assegurança per contrarestar el caràcter aleatori de les collites; l'adaptació de la seguretat social a les necessitats peculiars de la població que viu al camp; l'establiment d'un fons de garantia dels preus agrícoles, controlat pels pagesos i sota els auspicis de la Conselleria d'Agricultura; la instauració d'institucions dedicades a la recerca tecnològica i científica i a la formació professional dels agricultors; i la promulgació d'una nova llei de contractes de conreu ajustada a la realitat actual. En tot cas, cal aconseguir una millora substancial de les condicions de vida al camp (comunicacions, escoles, assistència sanitària, previsió social, habitatge, ensenyament, nivell cultural). Cal no negligir que l'agricultura subministra a la societat catalana els productes bàsics per a la seva alimentació, i és per aquesta raó que no pot quedar de cap manera relegada a un segon terme.

10) **Control de les rendes parasitàries.** Atès el seu caràcter fortament inflacionista, hom no pot defugir les rendes parasitàries provinents de la propietat privada del sòl urbà i dels intermediaris en el procés de comercialització dels productes industrials i agrícoles i en els mercats de valors (borsa, fons d'inversió). Cal no perdre de vista que allò que interessa en

general al país és fonamentar les inversions més directament productives, i això vol dir també incidir sobre les deformacions del mercat provocades per les oligopolis, les quals constitueixen en última instància una de les causes més importants de l'alça dels preus.

III. Uns raonaments finals

Tots aquells que viuen del seu treball es demanen, sovint, com deturar l'augment continuat dels preus. Hom tem les mesures econòmiques estabilitzadores, perquè sap per experiència que empitjoren la capacitat adquisitiva dels sectors populars amb rendes més baixes, sap que no arrangen l'atur (que a finals de 1977 se situa, a Espanya, al voltant d'un milió i mig de desocupats), sospita que es faran més grans les diferències de riquesa i de modes de viure en l'espai (contradiccions entre regions, entre comarques, entre baris) i, sobretot, perquè s'agreujaran les dificultats per oferir llocs de treball als joves, a les dones i als treballadors de més de cinquanta anys. Les classes populars no poden acceptar mesures estabilitzadores dins el context d'unes estructures polítiques i administratives hereves del franquisme i encara no democràtiques.

El camí de la sortida a la crisi exigeix que, per primera vegada després de quaranta anys, àmplies masses de treballadors puguin participar democràticament i de forma solidària i responsable en l'elaboració i en l'execució dels programes econòmics: només així tothom els assumirà i col·laborarà en la seva consecució. Però la participació efectiva dels treballadors i de les classes populars en aquest esforç col·lectiu per sortir de la crisi reclama, naturalment, l'aplicació de criteris d'equitat en l'adopció de les mesures de política econòmica i, molt particularment, en la distribució de la riquesa.

El millor mètode per deturar la inflació no pot basar-se en l'ús exclusiu de les polítiques monetàries i fiscals. Allò que cal, fonamentalment, és un **model alternatiu** que permeti un tipus de desenvolupament més democràtic en termes reals, combati el fons de les febleses estructurals de l'economia i tenalli el creixement descontrolat de la taxa d'inflació. Els grans objectius d'aquest model serien doncs aturar la inflació i renovar la base productiva i l'ocupació, conquerir un lloc més favorable en la divisió internacional del treball dins el context d'una nova i més justa estructura d'aquesta divisió, i, en síntesi, crear les condicions per a l'establiment d'un nou i més elevat mode de viure i de convivència de la societat civil. Per assolir aquests objectius fan falta transformacions importants en l'estructura política i econòmica, tals com: l'increment d'atribucions del sector públic, previ sanejament d'aquest sector; la programació econòmica —primer esglaió de cara a una ulterior i indefugible planificació democràtica— que coordini el desenvolupament econòmic del país; l'augment de la competitivitat i de la producti-

vitat dels sectors productius; la participació dels obrers en la gestió de l'economia; frenar els moviments especulatius derivats de les rendes parasitàries de la propietat del sòl, dels intermediaris en la comercialització dels productes i en el mercat de valors; assolir un creixement econòmic reequilibrador en l'espai i dels sectors. La programació econòmica, eina imprescindible per racionalitzar la nostra economia, ha de recollir les necessitats i les aspiracions polítiques, socials i econòmiques de la societat; ha d'ajudar a l'adequació entre necessitats i recursos de forma que no es produeixin sobreproduccions o escanyaments en els proveïments; ha de procurar no sols l'increment del PNB, sinó també el benestar econòmic i social de la població; ha d'indicar les línies de producció considerades prioritàries. En la mesura que el programa traçat sigui coherent, es restablirà la confiança entre els agents econòmics i s'aconseguirà que la majoria de la població s'hi senti implicada. En darrer lloc, convé precisar l'escaiença de coordinar el programa econòmic de Catalunya amb un programa general per a tot l'Estat espanyol, que contempli el caràcter plurinacional d'Espanya i que respecti, alhora, les voluntats autonòmiques de les nacions i de les regions.

Sobre el nacionalisme de "gran nació"

Si l'article 3r. de la Constitució queda definitivament aprovat tal com l'ha deixat la comissió senatorial, s'haurà produït una concessió més al nacionalisme de «gran nació» —que cal distingir, segons ens ensenyen els clàssics, del nacionalisme de «petita nació», sempre en situació desfavorable—, concessions ja prou reiterades en els primers articles del text constitucional. La insistència de l'Acadèmia Espanyola de la Llengua i del seu portaveu, el senador Camilo José Cela, a introduir en el màxim text legal l'apellatiu «espanyol» com a sinònim de «castellà» és, en aquest sentit, un greu error polític, perquè no es tracta d'una correcció «tècnica», com ho demostra el fet que l'esmena fou aprovada amb els vots d'UCD i AP.

Aparentment pot passar com una esmena «realista»: si el castellà és conegut com espanyol en molts llocs del món, incloent-hi Sud-Amèrica, per què no hem d'acceptar-la? Cal reconèixer que aquest és l'únic argument amb una mica de pes, ja que els altres són tan netament «grannacionalistes» que no mereixen ser discutits. Però tampoc aquest argument no és decisiu. En primer lloc, perquè la Constitució **només** s'aplicarà a l'Estat espanyol, i per tant **només** hauria de recollir els sentiments i les opinions dels seus ciutadans. En aquest sentit, una part considerable dels nostres conciutadans es resisteixen a qualificar de «llengua espanyola» allò que per a ells sempre ha estat la llengua castellana. ¿No és, d'altra banda, paradoxal que uns sentiments i unes opinions multiseclars siguin ignorats per la Constitució de la democràcia, donant la raó pòstuma als únics governants espanyols que fins ara s'havien atrevit a imposar aquesta sinonímia, és a dir, els dictadors Primo de Rivera i Franco?

En segon lloc, el cas del castellà no és únic. Hi ha llengües prou importants —com és el cas de l'anglès— que continuen essent fidels al territori d'origen, malgrat que avui dia és parlat per nombroses nacions. I encara més: al món hi ha altres llengües que són conegudes amb gentilicis diferents segons que s'hi refereixin els propis parlants o bé els pobles estrangers. Així, els neerlandesos afirmen parlar «neerlandès», mentre que la majoria de pobles llatins preferim continuar dient-hi «holandès»; més espectacular és encara la discrepància en el cas de l'alemany, conegut amb aquest nom pels francesos i pels hispànics, però anomenat «germànic» pels anglo-saxons i «teutó» pels propis alemanys (i pels italians)!

El problema en tota aquesta qüestió de nom no és pas menyspreable. Els qui creiem que no hi ha nacions de primera i de segona classe i que la solidaritat entre els pobles de l'Estat espanyol és possible i desitjable, ens trobem amb el dilema de considerar el català, el gallec i el basc com a llengües no espanyoles o bé com a llengües subsidiàries. La primera alternativa és la que sempre han defensat els nacionalistes perifèrics: a Catalunya, els únics que diuen «espanyol» per referir-se al castellà són només els grups nacionalistes radicals. La segona alternativa ha estat defensada pels «grannacionalistes» espanyols, especialment durant les etapes dictatorials. Per què una Constitució que es vol per a **tots** els ciutadans espanyols ha pogut caure en un parany tan barroer?

Francesc Vallverdú

Remite Alejo Carpentier al Partido, en carta a Fidel, la medalla conmemorativa del premio «Miguel de Cervantes Saavedra» *

Comandante Fidel Castro Ruz
La Habana

Comandante:

Considero que toda recompensa lograda por un cubano en esta fase trascendental de nuestra Historia no debe quedar en egoísta propiedad de quien la recibe, tengo la satisfacción de remitirle la adjunta medalla conmemorativa del premio «Miguel de Cervantes Saavedra», que me fue otorgado el día 4 de abril pasado en la Universidad de Alcalá de Henares, por estimar que, más que a mí, corresponde su posesión a mi Partido, lo que equivale decir: a la Revolución Cubana, que hizo

cristalizar los ideales de los mejores hombres de mi generación, dándome, en mis años maduros, una plena conciencia de mi razón de ser.

Le ruego acepte, en esta misma ocasión, el monto material de dicho premio «Cervantes», para que de él haga el uso que tenga por más conveniente.

Agradezco a la querida compañera Haydée Santamaría su diligencia en hacer llegar a sus manos el presente envío, quedando de Usted muy atentamente.

Con mis sinceros y revolucionarios saludos,

Alejo Carpentier.

Carta de Fidel a Carpentier

Compañero Alejo Carpentier
Embajada de Cuba en Francia
París

Querido compañero Carpentier:

Nuestro Partido y nuestro pueblo han recibido con la misma emoción que nosotros las palabras con que usted, en gesto de noble y conmovedora generosidad, dedica a la Revolución la medalla conmemorativa y el importe del premio «Miguel de Cervantes Saavedra».

Estamos acostumbrados a que los jóvenes, que todo lo deben a la nue-

va sociedad, consagren a ella sus éxitos en la producción, la ciencia, el arte o el deporte. Usted, sin embargo, era ya una gloria de las letras, de reconocido prestigio, cuando todavía faltaban largos años para que triunfara nuestra causa. Esa circunstancia subraya, en todo su valor moral, humano y revolucionario, el sentimiento que lo impulsa, en la hora de un altísimo reconocimiento a la obra literaria de su vida entera, a compartir ese merecido honor con todos sus compatriotas.

Muchas condecoraciones pueden

* Donada la qualitat literària dels textos, hem preferit deixar-los en l'idioma original.

DOCUMENTS

cabier en el pecho de un hombre. Pero cuando un hombre siente que no puede existir verdadera grandeza si está separada de la obra colectiva a la que pertenece, como usted lo manifiesta ahora, se hace digno de la más alta y más valiosa de todas: la de la admiración, el cariño y el respeto de su pueblo.

No será fácil para nosotros escoger la obra a la cual dediquemos un hospital, una escuela. Tal vez, al

el elevado importe de su donación. Muchas cosas se nos ocurren: un campamento o palacio de pioneros, fin y al cabo, lo dediquemos a una institución más directamente vinculada con el arte, algo que recuerde su gesto, aunque su obra escrita y su conducta perdurarán más que ningún otro símbolo.

Fraternalmente,

Fidel Castro.

Col·lecció
**EUROCOMUNISMO,
SOCIALISMO EN LIBERTAD**

Forma Ediciones, S. A., Madrid.
Preu exemplar: 150 ptes.

Col·lecció supervisada i orientada pel Comitè Central del PCE, amb la intenció de definir, ordenar i analitzar els problemes fonamentals que avui es plantegen a l'Estat espanyol, així com de donar un coneixement aplicat de la política que defineix l'eurocomunisme.

Fins ara han estat editats set títols, dos d'ells en volum doble, amb una previsió d'un total de vint-i-vuit títols.

Els títols publicats són:

Escritos sobre Eurocomunismo, de Santiago Carrillo (2 volums).

Recull que té per finalitat posar en relleu l'existència d'un fil conductor que arrenca de la política de reconciliació nacional, definida en el Ple del Comitè Central de 1957 i que comença a ser una realitat a partir de l'Informe davant del Ple del Comitè Central de setembre de 1973 i les intervencions de l'autor a la trobada del PCI i el PCE el juliol de 1975 i a la Conferència de Partits Comunistes i Obrers d'Europa el juny de 1976, on quedà consolidada la temàtica relacionada amb l'eurocomunisme. El segon volum aplega sis textos, escrits entre setembre de 1976 i la firma dels acords de la Moncloa, relatius a la situació política espanyola i a la seva anàlisi a curt i a mig termini.

La transformación democrática de la agricultura, de Salvador Madrid (2 volums).

El camp vist des d'una perspectiva de política immediata, en la qual

es presenta una línia d'actuació definida respecte dels seus problemes més urgents, tant els relatius al seu vessant productiu, com al reivindicatiu i organitzatiu.

El capitalismo en España, de Juan Gómez (Tomás García).

Estudi àgil i esquemàtic del desenvolupament del capitalisme espanyol fins a l'adveniment de la dictadura de Primo de Rivera (1923). Inclou un apèndix, resum d'un futur segon volum sobre l'evolució del capitalisme espanyol des del 1923 fins a l'actualitat.

Los comunistas y la crisis de la Universidad, de José Luis Malo Molina.

L'autor planteja la doble crisi de la Universitat: crisi general de la institució i crisi derivada del seu funcionament durant el franquisme. Malgrat no existir una política definida del PC respecte al medi universitari, el llibre pren postura en favor d'una universitat de masses davant dels intents de selectivitat, d'una universitat autònoma i democràtica amb intervenció de les forces socials i d'una universitat científica amb el suport d'una estatut del professorat.

La alianza de las fuerzas del trabajo y de la cultura, de Armando López Salinas.

Justificació d'aquesta tesi política, com a superadora de la fórmula d'aliança dels obrers i camperols, la qual no expressa la composició actual del bloc de forces socials que ha de menar cap al socialisme. L'autor fonamenta l'aliança de les forces

del treball i de la cultura en el desenvolupament de les forces productives, el qual tendeix a eliminar les diferències entre treball manual i treball intel·lectual i a integrar en una mateixa classe explotada i alienada a la majoria dels treballadors intel·lectuals, juntament amb el conjunt de treballadors manuals.

La crisis energética en España, de Santiago Carrillo Menéndez.

L'actual crisi d'energia ha esdevingut un factor important cara a posar en evidència l'estructura de creixement del capital monopolista i les seves repercussions sobre la natura i l'equilibri ecològic. De manera didàctica, el llibre ens introdueix en el coneixement de les diferents classes d'energia, analitzant principalment el cas de les centrals nuclears i el del petroli, davant d'al-

tres energies que poden considerar-se «netes» (energia solar, energia de l'aigua...). La importància del tema obliga a definir una política energètica.

Los comunistas y la Constitución, de Jordi Solé-Tura.

Recull de textos que tenen per objecte donar a conèixer les línies principals de la posició dels comunistes davant la Constitució. Inclou, d'una banda, la Memòria-resum de les primeres discussions al si de les direccions del PCE i del PSUC en els mesos de juliol i agost de 1977; i, d'altra banda, l'Informe de l'autor al Ple del Comitè Central del PCE del 7 de gener del 1978, valorant l'avant-projecte de Constitució elaborat.

J. Gay

La festa de

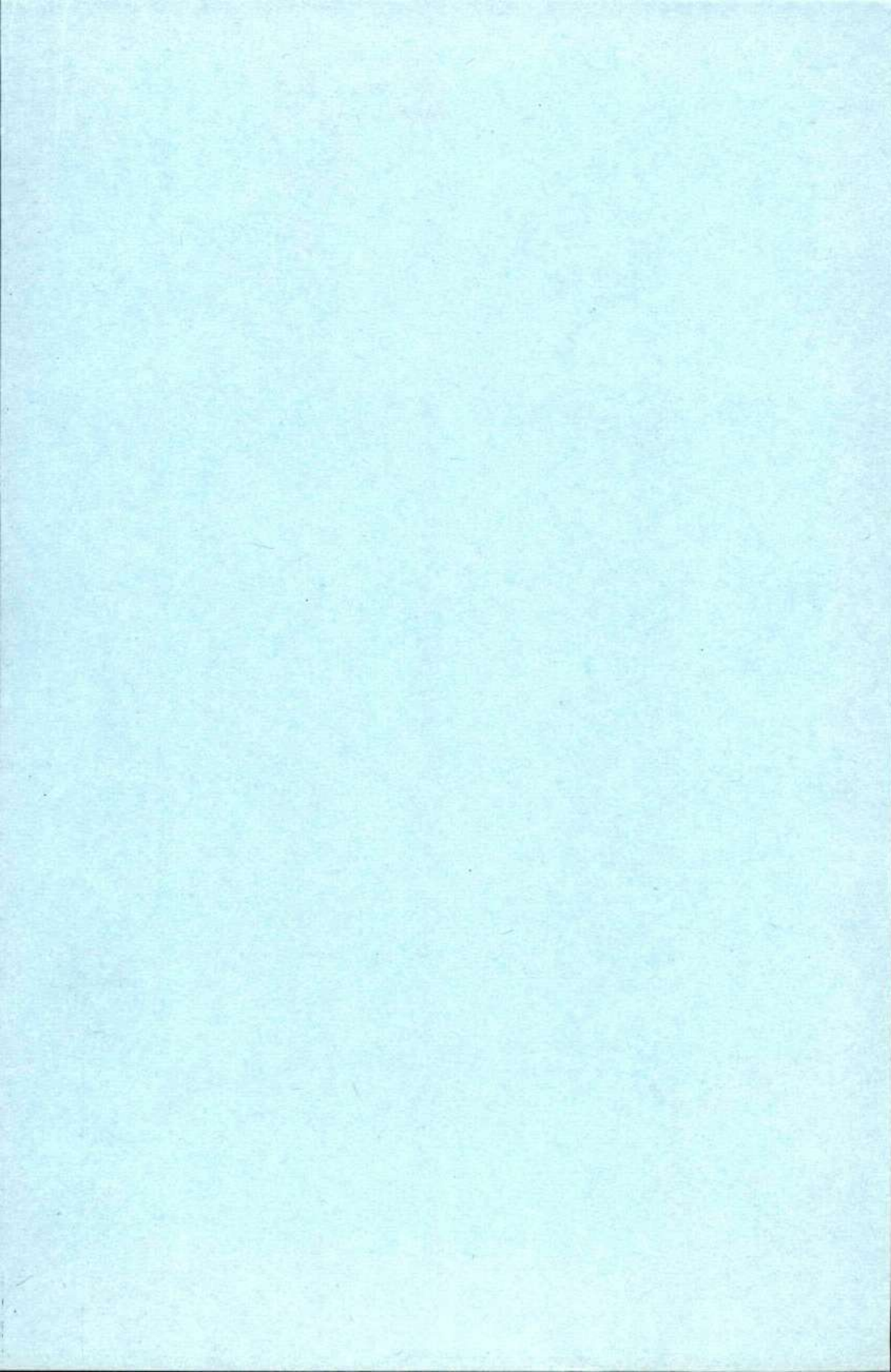
 treball

MONTJUÏC 16-17-SETEMBRE 1978 BARCELONA



Partit Socialista Unificat de Catalunya

1850



Preu: 150 ptes

Dipòsit Legal: 37.308